

**T.C.
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

**ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA
İRRADE SAKATLIKLARI ve
SONUÇLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mert AYSAL

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Baki İlkey ENGİN

ŞUBAT 2009

ÖNSÖZ

Hukumumuzdaki hakim fikre göre, kural olan yasal mirasçılığın istisnası olarak ortaya çıkan iradi mirasçılık müessesesi, yıllar yılı daha uygulanır bir hâl almıştır. Günümüzde de, iradi mirasçılık, dünyadaki tüm hukuk sistemlerinde çeşitli uygulamalara maruz kalarak gelişmiş ve halen de bu gelişimini sürdürmektedir.

İradi mirasçılığın miras hukuku sistemleri içerisindeki gelişimi ve yükselişi, iradi mirasçılığa imkân tanıyan ölüme bağlı tasarrufların önem kazanmalarına sebebiyet vermiştir. Ölüme bağlı tasarrufların önem kazanmalarına paralel olarak, bu konuya ilişkin sorunlar da baş göstermeye başlamıştır. Bu sorunlardan biri de, ölüme bağlı tasarruflarda ortaya çıkan irade sakatlığı hâlleridir.

Tez konumuzun belirlenmesinde, tez konumuzdan daha geniş kapsamlı olan ölüme bağlı tasarrufların iptaline yol açan sebepler hakkında bir doktora tezi ve tez konumuz ile birebir örtüşen bir makale haricinde öğretilerde inceleme konusu edilmemiş olması konunun seçilmesinde etkili olmuştur. Bahsi geçen her iki eserden de faydalanmak ve yeni tarihli düzenlemeler ile içtihatlarla yer vermek suretiyle konuyu daha güncel hâliyle inceleme ve sunma fırsatı bulduk.

Tez çalışmamız esnasında mümkün olduğunca güncel olan eserlere ulaşılarak yeni ve farklı görüşlere de yer vermeye çalışılmıştır. Bununla beraber, Mehaz İsviçre Medeni Kanununun Fransızca metninden faydalanılmak suretiyle Türk Medeni Kanunu ile arasındaki farklılıklar okuyucunun dikkatine sunulmaya çalışılmıştır.

Tez konusunun seçiminden savunma aşamasına kadar ki zaman dilimi içerisinde, değerli görüş ve yardımlarını benden esirgemeyen saygıdeğer hocam Doç. Dr. Baki İlkey ENGİN'e şükranlarımı sunarım.

Son olarak, hem uygulamada avukatlık mesleğini icra ederken hem de tez çalışmalarımı yürütmemin oldukça güç geçtiği bu dönemde her daim yanımda olan aileme anlayışlarından ve desteklerinden dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar.....	vi
Resumé.....	vii
Abstract.....	xii
Özet.....	xvii
Giriş.....	1
I- ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN İPTALİ SEBEPLERİ VE BUNLAR ARASINDA İRADE SAKATLIKLARI.....	3
A- Ölüme Bağlı Tasarruflarda Hükümsüzlüğün Gösterdiği Özellik.....	3
B- Kendiliğinden Hükümsüzlük Hâlleri.....	4
C- İptal Sebepleri.....	5
II- ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA İRADE SAKATLIKLARININ TABİ OLDUĞU HUKUKİ REJİM.....	6
A- Yasal Düzenleme.....	6
B- İrade Sakatlıkları Bakımından Geçerli Olan İlkeler.....	8
1- Genel Olarak Hukuki İşlemlerde Geçerli Olan İlkeler.....	9
a- İrade Teorisi.....	9
b- Beyan Teorisi.....	9
c- Güven Teorisi.....	9
2- Ölüme Bağlı Tasarruflarda Geçerli Olan İlkeler.....	10
a- Vasiyetnamelerde İrade Prensibinin Geçerli Oluşu.....	10
b- Miras Sözleşmelerindeki Tartışmalı Durum.....	10
aa- İrade Teorisinin Geçerli Olduğu Görüşü.....	11
bb- Güven Teorisinin Geçerli Olduğu Görüşü.....	12
aaa- Miras Sözleşmesinde Mutlak Olarak Güven Teorisinin Uygulanacağı Görüşü.....	12
bbb- Miras Sözleşmesinin İvazlı Olup Olmamasına Göre Ayrım Yapan Görüş.....	13
cc- Görüşümüz.....	14

III- ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA İRADE SAKATLIĞI HÂLLERİ..15	
A- Yanılma(Hata).....15	
1- Beyan Hatası.....16	
2- Saik Hatası.....19	
B- Aldatılma(Hile).....24	
C- Korkutma(İkrah).....26	
D- İrade ile Beyan Arasında İstenerek Meydana Getirilen Uygunsuzluk Hâlleri.....32	
1- Zihni Kayıt.....33	
2- Latife Beyanı.....34	
3- Muvazaa.....35	
IV- LEHDARI VEYA KONUYU BELİRLEMEDE AÇIK HATA HÂLİNDE İRADE SAKATLIĞININ YORUM YOLUYLA AŞILMASI OLANAĞI.....36	
A- Ölüme Bağlı Tasarrufun Yorumu ve Bu Konudaki Temel Prensipler.....36	
B- Özel Olarak <i>Favor Testamenti</i> Prensibi.....39	
C- <i>Favor Testamenti</i> Prensibinin Sakat Ölüme Bağlı Tasarrufu Düzeltici İşlevi(MK 504 II).....40	
V- İRADE SAKATLIĞININ YOL AÇTIĞI HÜKÜMSÜZLÜK VE SONUÇLARI..... 44	
A- Genel Olarak.....44	
B- Miras Bırakanın Ölümünden Önceki Dönem.....45	
1- Sağlığında Hatayı ve Hileyi Öğrenen veya Korkutmanın Etkisinden Kurtulan Miras Bırakanın Ölüme Bağlı Tasarrufu Süresi İçinde Ortadan Kaldırması.....45	
a-İrade Sakatlığına Uğramış Vasiyetnameden Dönme.....46	
aa- Yeni Vasiyetname İle.....46	
bb- Yok Etme İle.....47	
cc- Sonraki Tasarruflar İle.....48	
b- Miras Sözleşmesinin Ortadan Kaldırılması.....49	

2- Süresi İçinde Ortadan Kaldırılmaması Üzerine Sakat Tasarrufun Düzilmesi (Konvalesans)(MK 504 I c.2).....	55
B- Tasarrufta Bulunan Kimsenin Ölümünden Sonraki Dönem (İptal Davası).....	57
1- İptal Davasının Hukuki Niteliği.....	57
2- Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	59
3- Tarafları.....	61
a- Davacı Taraf.....	61
b- Davalı Taraf.....	64
4- İspat Yükü.....	64
5- Hak Düşürücü Süreler.....	68
a- Dava Açma Süreleri Hakkında Yeni Medeni Kanunda Yapılan Değişiklikler.....	68
b- Sürelerin Niteliği.....	69
c- Süreler.....	71
aa- 1 Yıllık Süre.....	71
bb- 10 Yıllık Süre.....	72
cc- 20 Yıllık Süre.....	73
d- İptal Defi.....	74
6- İptal Kararının Hüküm ve Sonuçları.....	75
7- İptal Davasının Tenkis Davasıyla İlişkisi.....	79
C- İptal Yüzünden Uğranılan Zararların Tazmini.....	80
Sonuç.....	82
KAYNAKÇA.....	87
ÖZGEÇMİŞ.....	93

KISALTMALAR

AD	: Adalet Dergisi
a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
Art.	: Article (Madde)
b.	: bent
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medeni Kanunu)
BGE	: Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Zivilsachen
BK	: Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CC	: Code Civil (İsviçre Medeni Kanunu)
CCF	: Code Civil Français (Fransız Medeni Kanunu)
CO	: Code des Obligations (İsviçre Borçlar Kanunu)
Çev.	: Çeviren
dn.	: dipnot
E.	: Esas
eMK	: 743 sayılı eski Medeni Kanun
HD	: Hukuk Dairesi
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
İKİD	: İlmi ve Kazai İçtihatlar Dergisi
JdT	: Journal des Tribunaux
K.	: Karar
MHAD	: Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi
MK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
N	: Kenar Numarası
NK	: Noterlik Kanunu
RG	: Resmi Gazete
RKD	: Resmi Kararlar Dergisi
s.	: sayfa
vd.	: ve devamı
Yarg.	: Yargıtay
YD	: Yasa Dergisi
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YİBK	: Yargıtay İçtihatları Birleştirme Kararı
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi

RÉSUMÉ

Le sujet de notre thèse comprend les vices du consentement lesquelles peuvent s'annoncer aux dispositions pour cause de mort et les effets de ces cas. Il y a divers motifs qui empêchent les dispositions pour cause de mort à ne pas rentrer en vigueur. Les vices du consentement sont seulement une petite groupe entre ces motifs. La raison qui nous fait choisir surtout les vices du consentement, c'est qu'ils se révèlent élégamment à la pratique. Mais, les sources jurisprudentielles sur ce sujet ne sont pas suffisantes. D'ailleurs, il n'y a pas la compatibilité aux sources doctrinales, les auteurs ont plusieurs différentes idées sur le sujet.

D'abord, nous avons examinés les motifs qui empêchent les dispositions pour cause de mort à ne pas rentrer en vigueur hors des vices du consentement. Comme nous avons déjà touché, il y a plusieurs motifs qui empêchent les dispositions pour cause de mort à ne pas rentrer en vigueur. Pour séparer les vices du consentement de ces motifs, nous avons expliqué les motifs et les comparé avec les vices du consentement.

A l'entrée du sujet essentiel, nous avons séparé le thème de vice du consentement à deux. Premièrement, nous avons étudié ce que c'est le consentement, ses variations et sa place dans le système juridique. Ensuite, nous avons expliqué les situations d'invalidité les quelles se forment sur les consentements.

Les testaments sont des actes juridiques unilatéraux mais les pactes successoraux sont bilatéraux. C'est pourquoi il y a plusieurs différences entre eux. Nous avons examiné les différences sous ces titres. Nous n'avons pas préféré de diviser le sujet essentiel à deux, comme, les vices du consentement aux testaments et aux pactes successoraux. Parce que, cette division pourrait répandre le sujet et ouvrir la porte à faire des duplications.

En examinant les vices du consentement, nous avons les séparées comme quelles qui dépendent au Code Civil et les autres au Code des Obligations. Nous avons étudiés la lésion, la simulation, la réservation mentale et la parole de plaisanterie sous le titre les autres cas des vices du consentement.

Le titre postérieur de notre thèse est les effets des vices du consentement aux dispositions pour cause de mort. Nous avons divisé ce titre à deux parts; premièrement nous avons analysé les effets avant le décès du défunt, ensuite les effets après le décès du défunt. Parce que les effets qui réalisent avant le décès du défunt sont différents qu'après son décès.

Sous le titre avant le décès du défunt nous avons examiné la ratification du testateur et la révocation des testaments et le recouvrement des pactes successoraux. Après, nous avons examiné l'action en nullité et l'acquisition de la chose d'après les principes d'interprétation sous le titre les principes d'interprétation lequel se trouve comme un autre titre principal.

À la suite, nous avons représenté les différences entre l'action en nullité et l'action en réduction. En suite, nous avons étudié la restitution des dommages les quelles se posent à cause de l'annulation. En dernier, nous avons examiné les indemnités lesquelles se présentent par l'annulation des pactes successoraux.

Durant l'étude, nous avons comparé le Code Civil Turc-le Code des Obligations Turc et la référence Code Civil Suisse-la référence Code des Obligations Suisse. Ainsi, nous avons eu la possibilité de trouver les différences et les causes de différence entre les références Codes et nos nationaux Codes. De plus, nous avons comparé les différences entre Le Code Civil Turc en vigueur (no.4721) et L'Ancien Code Civil (no.743) sous les motivations de législateur et nos points de vue.

Si on doit toucher aux questions que notre thèse a cherché les réponses;

Nous pouvons dire que depuis Le Droit Romain, le système d'héritier institué est le plus développé et s'annonce plus tard entre les autres systèmes du droit de successions. Le Code Civil Turc prévoit deux formes principales pour le système d'héritier institué; 1) Testament 2) Pacte Successoral. Les testaments sont des actes juridiques unilatéraux, qui se posent avec la déclaration de la volonté qui ne doit pas arriver à la partie adverse. Pour ces raisons, le défunt peut révoquer son testament librement. Tandis que, il n'y a pas des articles précis pour les pactes successoraux dans le Code Civil. Pour cette raison, de temps en temps on doit s'adresser au Code des Obligations. Alors, on peut dire que les pactes successoraux sont des actes juridiques hybrides. Quelquefois, on doit appliquer le Code Civil et le Code des Obligations en même temps. À cause de ces différences, pour les mêmes situations on peut constater d'autres effets.

Le Code Civil parle des quatre types de vices du consentement; ce sont l'erreur, le dol, la menace et la violence. D'après le Code des Obligations, seulement les erreurs en déclaration et les erreurs essentielles sur les motifs peuvent causer la nullité. On utilise la théorie de confiance pour les actes juridiques qui sont liés au Code des Obligations. Tandis que la théorie de volonté devient importante pour les dispositions pour cause de mort. Alors, nous pouvons dire que les erreurs sur les motifs sont remarquables davantage pour les dispositions pour cause de mort. Les erreurs ordinaires sur les motifs peuvent révoquer les testaments. Parce que les testaments sont des actes juridiques unilatéraux et la théorie de volonté est appliqué proprement aux testaments.

Pour autant, aux pactes successoraux, seulement les erreurs essentielles sur les motifs et les erreurs en déclaration peuvent ouvrir la porte à la nullité. Quelques auteurs défendent que le défunt peut abandonner son pacte successoral à cause de sa erreur ordinaires sur les motifs. D'autres défendent que l'erreur

ordinaire sur les motifs de défunt n'est pas suffisant pour annuler le pacte successoral. Parce qu'ils pensent que c'est paradoxal à l'équité de soumettre les partis aux autres actes juridiques. Selon un autre avis, nous devons faire une distinction entre les pactes successoraux à titre onéreux et gratuit. Pour les pactes successoraux à titre onéreux on doit prohiber la possibilité d'abandonner le pacte successoral quand le défunt tombe sur une erreur ordinaire sur les motifs.

Pourque les erreurs sur les motifs causent à la nullité des pactes successoraux, le sujet, surlequel le défunt se trompe, doit être très important pour lui. En même temps, l'erreur sur les motifs doit être sur les éléments lesquelles canalisent le défunt à créer le pacte successoral. Autrement dit, pour que les erreurs sur les motifs causent à la nullité des pactes successoraux, elles doivent être essentielles.

À la faveur de Code Civil Turc Art.504/al.2, le disposition invalide peut devenir sain par la règle d'interprétation "*favor testamenti*". Pour arriver à ce résultat, l'erreur doit être à l'identité de l'héritier institué ou de la chose léguée. Pour appliquer cet article, l'erreur doit être précise et la volonté réelle du défunt pouvait être constatée avec certitude.

Le dol est la situation de tomber le défunt à une erreur sur les motifs. La situation dol peut créer par l'héritier ou bien par le tiers. Pour les testaments, l'identité de la personne qui trompe le défunt n'est pas importante. Ça peut être la personne qu' on a testé à l'avantage ou bien le tiers, il n'y a aucune différence entre eux. L'élément nécessaire est le lien de causalité entre le dol et le testament.

Au regard des pactes successoraux, le parti qui réalise un bénéfice gagner du pacte successoral doit savoir la situation du dol ou bien il doit être à la position d'être au courant du dol pour que le défunt ou l'héritier peut révoquer les pactes successoraux.

Pour que la menace cause à la nullité, il faut la mettre en valeur avec les critères subjectifs. Si la menace n'agit pas le défunt à tester, alors, nous ne pouvons pas parler de la nullité. Parce que c'est-à-dire qu'il n'y a pas le lien de causalité entre la menace et le disposition.

La violence est la condition de la menace laquelle possède les éléments de la force physique. La violence et *vis absoluta* sont des états complètement différents. Le résultat de la violence est revocabilité. Autant, *vis absoluta* ouvre la porte à la nullité absolue de l'acte, puisque le défunt n'a pas la volonté à tester quand on parle de *vis absoluta*.

La législateur a déterminé deux modes de nullité pour les dispositions pour cause de mort, la nullité absolue et la caducité partielle. S'il y a un disposition à l'apparence mais absolument nul par un vice de consentement alors on doit déterminer la nullité par un action de constat. S'il y a la caducité partielle on doit examiner les effets en deux parties. Ces deux parties se séparent par le décès du défunt. Avant le décès du défunt, la faculté de révoquer le disposition

avec tous les effets est au défunt. Si c'est un testament, on peut le révoquer par un autre testament ou par l'anéantissement. Si c'est un pacte successoral, on doit exécuter un testament dans lequel le défunt doit révéler sa volonté de révoquer et l'envoyer à la partie adverse.

Au cas de l'existence du défunt, la révocation du testament n'est pas très important. Parce que le défunt peut librement révoquer son testament puisque les testaments sont des actes juridiques unilatéraux. Au regard des pactes successoraux il y a divers sources doctrinales différents pour la révocation. Nous participons les auteurs qui défendent d'exécuter un testament pour la révocation et l'envoyer à la partie adverse.

Le défunt a l'opportunité de révoquer son disposition pour une année après qu'il est informé de l'erreur et du dol ou après l'influence de la menace et la violence. Si le défunt ne révoque pas son disposition dans les limites de cette durée alors le disposition devient sain. À partir de ce temps là, la révocation du disposition devient impossible et aussi les héritiers ne peuvent pas annuler le disposition.

Après le décès du défunt, les héritiers doivent demander l'annulation du disposition annulable. Si le disposition est absolument nul alors on doit fixer la nullité. Les personnes qui ont le droit de demander l'annulation est limité par le Code Civil. La seule raison est l'application de favor testamenti pour les dispositions à cause de mort. L'une des conditions de demander la nullité est que la durée de ratification (une année) n'est pas fini. Si le défunt n'a pas révoqué le disposition dans une année après qu'il est informé de l'erreur ou du dol ou bien après le déclin de l'influence de la menace ou de la violence, alors, le disposition devient sain et la demande d'annulation sera rejetée.

Pendant le period de validite de l'ancien Code Civil Turc, il y avait une contestation pour la définition de la durée pour demander la nullité des dispositions pour cause de mort. Quelques auteurs défendent que cette durée est une prescription. Et d'autres, qu'avec nous sommes d'accord, défendent que c'est un délai de déchéance. Cette idée est plus logique puisque l'action en nullité des dispositions pour cause de mort est une litige quelle représente une innovation corruptrice. Les délais de déchéance sont des durées quelles limitent le droit d'actionner. En même temps il n'y a pas un actif qu'on demande aux actions en nullité. Pour ces raisons, on peut parler d'un délai de déchéance pour l'action en nullité des dispositions pour cause de mort.

La personne, qui est le possesseur des mobiles et immobiliers légués lesquelles appartiendront à lui d'après la nullité du disposition, n'a pas besoin d'actionner la nullité. Le possesseur peut éviter de rendre les biens, puisqu'il peut invoquer l'exception de nullité pour toujours.

La décision de nullité est une décision laquelle représente une innovation corruptrice et *ex tunc*. Après que la décision de nullité devient finalisée, s'il y a un autre disposition sain alors ce deuxième représentera ses effets. Mais s'il n'y a pas d'autre disposition alors l'héritier légitime marchera.

La décision de nullité se pose ses effets seulement sur les partis de l'action, c'est une décision relative. C'est pourquoi, aussi en cas de nullité, le disposition représentera ses effets pour les personnes qui ne sont pas le parti de l'action de nullité.

On ne peut pas demander la délivrance des choses léguées en supportant la décision de nullité. Pour demander la délivrance des mobiles ou l'immatriculation des immobiliers on doit demander un action en revendication.

Ce sont les effets essentiels des vices du consentement aux dispositions pour cause de mort que nous avons résumés parmi notre thèse. Pour le traité détaillé et pour les discussions des problématiques c'est mieux de jeter un coup d'oeil sur le contenu. Nous espérons que ce travail sera utile pour la pratique et le traité du Droit Successoral Turc.

ABSTRACT

The purpose of this paper is to study the effects of potential invalidism of willpower through testamentary dispositions and the consequences due these effects.

There may be numerous causes to prevent the coming into force of a testamentary disposition and invalidism of will power is only a division in the study of these causes.

The main reason why this paper has targeted the effects of invalidism of willpower is the fact that although these effects are highly possible to encounter in common practice, related caselaws are exceptionally rare to find. In fact, doctrinally, there are many different opinions on the matter.

As a start, it was found necessary to analyze other causes that may prevent the coming into force of a testamentary disposition. It is crucially important to do so, as the only logical way to separate and compare the invalidism of willpower would be to outline these causes first.

In the following section, the expression of invalidism of willpower was studied under two main aspects: first, by definition and various utilizations and the legal use of the term; and second, by the potential effects.

As wills are one sided legal transactions as opposed to testamentary contracts, which are two-sided; it was decided to briefly study their differences. However, the main study was not divided into two different aspects, as the focus would have been partially lost. Instead, each aspect was compared to each other on respective topics throughout the paper, which helped to avoid unnecessary repeats and loss of interest by the reader.

Invalidism of will power due to testamentary dispositions was studied through the related Turkish Civil Code's related articles. In addition, the Code of Obligations related articles to the other causes of invalidism of willpower. In fact, other invalidism of willpower cases would lead to different results.

The next topic of study was basically the effects of invalidism of willpower on testamentary dispositions. This topic was studied in two parts such as preceding and following the devisors passing as the consequences begged to differ during these periods.

Under the first part, which precedes the passing of the devisor, we have analyzed the case in which the devisor confirmed the invalidism of will and recover the invalid deposition. Next, we have discussed the revoking of the invalid deposition as the negative effect by the devisor.

Under the second part, which followed the devisors passing, affirmative and negative consequences were discussed. The former was set as the use of rules of construction to keep invalid depositions alive (that we have examined at the former main heading) and the latter was set as the annulment of testamentary dispositions.

Afterwards, we have discussed the differences between annulment suits and reduction suits, which are often confused.

Finally, we have analyzed the compensation that appears by reason of cancellation of the testamentary contracts.

Throughout the paper, we have utilized the Swiss Civil Code and Code of Obligations written in French as well as Turkish Civil Code and Code of Obligations as references for comparison. This comparison enabled us to define the similarity and the differences between reference and national codes.

In addition, we have been able to define the differences between defunct Civil Code (no. 743) and the current Civil Code (4721).

Some of the questions that this paper aimed to answer could be summarized as follows;

The most advanced heredity system since the Roman law is the testamentary heir system. Under the Turkish Law, there are two main aspects that allow the testamentary heir: 1) Will (testament) 2) Testamentary Contract.

Testaments are defined in the Turkish Civil Code under testamentary heir as one-sided. Therefore could be established or revoked without consent of heir.

On the other hand, testamentary contracts are not clearly defined in the Turkish Civil Code. They often have the need apply to Code of Obligations. Although they would be logically affiliated with the Law of Successions, which is a subordinate of the Civil Code, in practice, they are also affiliated with the Code of Obligations, thus they are hybrid, two-sided legal transactions. These circumstances will lead to differences of consequences between testaments and testamentary contracts with identical conditions.

In Turkish Civil Code, there exist four types of invalidism of willpower on testamentary dispositions, which are fault, fraud, duress and forcing.

It is obvious that, for the Code of Obligations related purposes, only substantial fault and essential mistake to as motive are considered as a cause to invalidity. Although in the Code of Obligations, the theory of confidence is effective, the theory of volition is effective in testamentary dispositions. Therefore, mistakes as to motive could cause invalidity of testaments.

On the other hand, for the testamentary contracts, the invalidism of willpower cases leading to nullity is essential mistakes to as motive and faults of declaration. On the contrary, a point of view states that the devisor may revoke the testamentary contract based on ordinary mistake as motive. Another

point of view on the subject states that the ordinary mistake as to motive should not be considered as a cause for testamentary contracts to be cancelled. The reason behind this argument is applying different legal transaction processes for the contracting parties of testamentary disposition would be against equity. Another point of view suggests that there must be a separation between onerous and gratis testamentary contracts. For onerous testamentary dispositions, the devisor should not be allowed to revoke the contract due to mistake as to motive.

For the mistakes as to motive in testamentary contracts to result in invalidity, the particular mistake should possess a great deal of importance for the devisor and the mistake must occur on the issues that lead the devisor to the testamentary contract. In other words, a mistake of motive must be substantial and fundamental.

According to the Civil Code Art.504/2, in the case of a clear misinterpretation regarding the identities of the testamentary heir and/or the asset, *favor testamenti* would be applied if it is possible to define the intentions of the devisor.

Fraud is defined as the situation in which the devisor is lead by a testamentary heir or by third persons into a mistake as to motive. It is not important whether this was done by the heir or third persons for testaments, as if there is a causal link, the testament could be made invalid.

On the other hand, in order for testamentary dispositions to become invalid, it is required that, the beneficiary of the fraud must be aware of the fraudulent situation.

There has to be subjective evaluation to define if the duress could make the testamentary dispositions invalid, as if an act of duress has not affected the devisor directly to deposition, there would not be a causal link between duress and testamentary disposition.

Forcing is a type of duress, which involves the application of physical brutality. It is often confused with *vis absoluta* which lead to an absolute nullity, as opposed to forcing leading to void ability.

There are two different types of nullity, which are absolute nullity and voidability. For cases that involve absolute nullity, it has to be identified.

In case of voidability, the consequences would be analyzed in two aspects depending on the death of the devisor. Before death, it is solely the devisor's prerogative to void the testamentary disposition.

To void a testament, the devisor can either update or demolish it. To void a testamentary contract, the devisor can utilize a type of testament and present it to the related heir(s) of the testamentary contract. While the devisor is alive and well, voiding a testament is considered to be a great deal as it is a one-sided legal transaction, the devisor is not required to possess any incentive to revoke his/her testament.

There are some different points of view on how to revoke a testamentary contract. The one that we choose to agree upon is to simply prepare a testament which revokes the testamentary disposition and present this testament to the related testamentary heir(s).

Legislator allows a period of one year for the divisor to revoke his/her testamentary disposition starting from the appearance of the fault and/or fraud or the desertion of the effects of forcing and/or duress. In case of a lack of revoke statement during this one-year period, the testamentary disposition will be recovered. From this moment on, there would be no possibility to revoke the disposition, as any suits of nullity by the heir(s) would be rejected.

Following the death of the divisor, a suit of nullity would be required in order for the heir(s) to annul a voidable testamentary disposition. In case of an absolute nullity, the nullity could be determined through a declaratory judgment action.

Only the parties clearly stated by law are allowed to open a suit of nullity. The reason is the application of favor testamenti on testamentary dispositions.

Another condition for this suit to be opened makes sure that the one-year period of time that makes the disposition that may be voidable due to the invalidism of power should not be exceeded. The disposition should be revoked since the divisor's first awareness of the appearance of the fault and/or fraud or the desertion of the effects of forcing and/or duress. In case of a lack of revoke statement during this one-year period, the testamentary disposition will be recovered with no further possibility to be revoked.

During the validity of the old Turkish Civil Code, there was a conflict on whether the defined timeline to open a suit of nullity is a prescription or a strict time limit. According to our point of view, the timeline should be a strict time limit. In fact, a suit of nullity leads to a new legal standing. Strict time limits are described as timelines that serve to limit the right of a lawsuit. Therefore, since there is not chose in action, to our point of view, it is not possible to describe this period as prescription.

It is not necessary for parties that will gain tangibles and intangibles in their possession through the annulment of the testamentary disposition to open a lawsuit. The possessor may omit the handover of any property or properties, both tangible and otherwise, by pleading during the action for fulfillment of specific legacy lawsuit, with no defined deadline.

An annulment is a relative verdict that is binding for only the related parties of the lawsuit. Therefore, even if the lawsuit is approved, the unrelated parties will still be subject to action of invalidism of willpower through testamentary dispositions.

The defendant could not be required to return the inheritance directly by an annulment verdict. However, if the annulled subject is tangible, the annulment

will result a lawsuit against possessions. If the above is intangible, it will result an action for recovery or restitution of property against the related parties.

The effects of potential invalidism of willpower through testamentary dispositions and the consequences due these effects studied in this paper are briefly summarized on this executive summary to be elaborated by details, examples and different point of views in the paper itself.

The writer of this paper merely hopes to contribute to the studies of Turkish Law of Succession.

ÖZET

Tezimizin konusu ölüme bağlı tasarruflarda ortaya çıkabilecek irade sakatlığı hâlleri ve bu hâllerin ölüme bağlı tasarruf üzerinde bıraktığı etkiler ile bu etkilerden doğabilecek sonuçların irdelenmesinden ibarettir. Ölüme bağlı tasarrufların yürürlüğe girmelerine engel olabilecek birçok sebep bulunmaktadır. İrade sakatlıkları ise bu hâllerin sadece bir bölümünü oluşturmaktadır. Bizim tezimizde özellikle irade sakatlıklarını hedef almamızın sebebi, uygulamada karşılaşılması oldukça muhtemel olmasına karşın konuya ilişkin içtihatlarla pek rastlanamamakla birlikte konuya ilişkin olmak üzere öğretilerde pek çok farklı görüşün ortaya çıkmış olmasıdır.

Esas tez konusuna girmeden önce, irade sakatlıkları haricinde ölüme bağlı tasarrufların yürürlüğe girmelerine engel olabilecek kendiliğinden hükümsüzlük hâlleri ile irade sakatlığı haricindeki diğer iptal sebeplerini inceleme ihtiyacı hissettik. Zira, daha önceden de değindiğimiz üzere, ölüme bağlı tasarrufların yürürlüğe girmelerini engelleyecek pek çok sebep olmakla beraber, irade sakatlığı hâllerini bunlardan ayırabilmenin ve karşılaştırabilmenin en etkin yolunun diğer hükümsüzlük hâlleri ile iptal sebeplerini açıklayarak, irade sakatlığı hâlleriyle olan farklılıklarını gözler önüne sermek gerektiğini düşündük.

Esas konuya girişle birlikte, irade sakatlığı müessesesini ikiye bölerek, öncelikle, irade sakatlıklarına ilişkin yasal düzenlemeyi ardından ise irade sakatlıkları bakımından geçerli olan ilkeleri inceledik. Bunu takiben, söz konusu irade hâllerinde ortaya çıkabilecek sakatlık durumlarını başlıklar halinde açıkladık. Vasiyetnamelerin tek, miras sözleşmelerinin ise iki taraflı hukuki işlemler olmaları nedeniyle aralarında çıkan farklılıkları, bu konu başlıkları altında irdledik. Tez konusunu tümüyle vasiyetnamelerde irade sakatlıkları, miras sözleşmelerinde irade sakatlıkları olarak ikiye ayırarak incelemeyi doğru bulmayarak, konu başlıkları içerisinde karşılaştırma usulüyle incelemeyi uygun bulduk. Zira, konuyu bu şekilde ayırarak incelemiş olsaydık konu yayılmış olacak, farklılıkların ortaya konması için kimi zaman tekrarlar yapmak zorunda kalınacak, bu da okuyucunun dikkatinin dağılmasına sebebiyet verebilecekti. İrade sakatlığı hâllerini incelerken Medeni Kanun'da ölüme bağlı tasarrufların iptali için açıkça öngörülen sakatlık hâlleri ile Borçlar Kanunu'na kıyasen ölüme bağlı tasarruflarda uygulayabileceğimiz diğer irade sakatlığı hâllerini ayırarak inceledik. İrade ile beyan arasında istenerek meydana getirilen uygunsuzluk hâllerinin Medeni Kanun'da öngörülen irade sakatlığı hâllerine nazaran farklı sonuçlara gebe olmaları nedeniyle kendilerine has sonuçlarını yine irade ile beyan arasında istenerek meydana getirilen uygunsuzluk hâlleri başlığı altındaki alt başlıklarda incelemeyi uygun gördük.

Çalışmamızın sonraki ana başlığı olan irade sakatlığının yorum yoluyla aşılması olanağı içinde ölüme bağlı tasarrufların yorumlanmasındaki temel prensiplere, bu konuya özgü *favor testamenti* prensibine ve bu prensibin sakat ölüme bağlı tasarrufu düzeltici etkisine değindik. Bir sonraki başlığımız ise,

irade sakatlığının yol açtığı hükümsüzlük ve sonuçlarından ibaretti. Bu ana başlığı, tasarruf sahibinin vefatı öncesi ve sonrası olmak üzere ikili incelemeye tâbi tutmayı tercih ettik. Zira, tasarruf sahibinin ölümü öncesindeki sonuçlar ile ölümünden sonraki sonuçlar farklılık arz etmektedirler. Tasarruf sahibinin ölümü öncesindeki dönem başlığı altında, ilk olarak, sağlığında hatayı ve hileyi öğrenen veya korkutmanın etkisinden kurtulan miras bırakanın ölüme bağlı tasarrufu bir yıllık süre içinde ortadan kaldırması imkânına değindik. Ardından, tasarruf sahibine tasarrufunu tek taraflı olarak ortadan kaldırması için tanınan bir yıllık sürenin geçirilmesi ile tasarrufun sağlık kazanmasını inceledik. İrade sakatlığının yol açtığı hükümsüzlük ve sonuçları altındaki ikinci başlığımız, tasarruf sahibinin ölümünden sonraki döneme ilişkin sonuçlardı. Bu başlık altında da tasarruf sahibinin yasal mirasçıları ile vasiyet alacaklılarına tanınan ölüme bağlı tasarrufların iptaline ilişkin davadan bahsettik. Aynı başlık altında , uygulamada birçok kez karıştırılan ölüme bağlı tasarrufların iptali davası ile tenkis davasının karşılaştırmalarını yaparak, her iki dava arasındaki benzerlik ve farklılıklara değindik. Son olarak ise, ölüme bağlı tasarrufların iptali sebebiyle ortaya çıkabilecek zararların tazmini konusuna değindik.

Çalışmamız süresince başvuru zorunluluğu duyduğumuz Türk Medeni Kanunu ile Borçlar Kanunumuzu, Mehaz İsviçre Medeni ve Borçlar Kanunlarının Fransızca metinlerinden faydalanmak suretiyle karşılaştırma gereği duyduk. Böylelikle, hukukumuzda iktibas etmiş Mehaz Kanunlar ile Ulusal Kanunlarımız arasında bulunan farklılıkları belirleyerek bu farklılıkların sebeplerini inceleme ve okuyucuya sunma fırsatını elde etmiş olduk. Ayrıca, 743 sayılı Eski Medeni Kanunumuz ile 4721 sayılı Yeni Türk Medeni Kanunumuz arasındaki farklılıkları hükümet gerekçeleri ve görüşlerimiz doğrultusunda karşılaştırma imkânı bulduk.

Tezimizin çözüm aradığı sorular ile bunların sonuçlarına kısaca bir göz atmak gerekirse;

Roma Hukukundan günümüze dek inceleyebildiğimiz Miras Hukuku sistemi içerisinde en son ortaya çıkan ve en gelişmiş mirasçılık sisteminin iradi mirasçılık sistemi olduğu ortadadır. Türk Miras Hukukunda iradi mirasçılığa imkân tanıyan iki ana şekil öngörülmüştür; 1) Vasiyetname 2) Miras Sözleşmesi. Vasiyetnameler, Türk Medeni Kanununun iradi mirasçılık başlığı altında tüm şekilleri ve sonuçlarıyla düzenlenmiş, tek taraflı, varması gerekli olmayan bir irade beyanı ile ortaya çıkan ve serbestçe geri alınabilen hukuki işlemlerdir. Oysa ki, miras sözleşmeleri, adı üstünde bir sözleşme olmakla birlikte Türk Medeni Kanunu çerçevesinde pek de açık hükümlere tâbi tutulmamış, yer yer Borçlar Hukuku uygulamalarına ihtiyaç duyan, ruhen Miras Hukukuna yakın olsa da şeklen Borçlar Hukukuna daha yakın olduğu gözlemlenen iki taraflı hukuki işlemlerdir. Bu farklılıklar nedeniyle de aynı durumların hasıl olduğu vasiyetnameler ile miras sözleşmeleri arasında farklı sonuçların ortaya çıktığı gözlemlenmektedir.

Ölüme bağlı tasarruflar için Türk Medeni Kanununda öngörülen irade sakatlıkları dört türdür. Bunlar, yanıltma, aldatılma, korkutma ve zorlama hâlleridir. Yanıltma hâlinin Borçlar Hukuku açısından sadece esaslı olan hâlinin, diğer bir deyişle beyan kısmındaki yanıltma ile temel hatası niteliğindeki saik hatalarının hükümsüzlüğe sebep olduğu aşikârdır. Oysa ki, Borçlar Hukukunda

irade teorisiyle yumuŖatılmıŖ beyan teorisi olan güven teorisinin etkin olmasına karŖın ölüme bağlı tasarruflar söz konusu olduğunda irade teorisinin ön plana çıkması sebebiyle saik yanılığları da daha çok dikkate alınmaktadır. Vasiyetnameler söz konusu olduğunda, hukuki iŖlem tek taraflı olduğundan ve irade prensibi tam olarak uygulandığından ötürü adi saik yanılığlarının ilgili tasarrufu tümüyle sakatlayacak olmasında yadırganacak bir durum bulunmamaktadır. Oysa ki, miras szleŖmelerini dikkate aldığımızda, sağlararası tasarrufta bulunan tarafın tek dayanağı tıpkı Borçlar Hukukunda olduğu üzere beyan hataları ile esaslı saik hatalarından ibaret olacaktır. Buna karŖın, bir grŖ, miras szleŖmesi akdeden tasarruf sahibinin adi saik yanılığından faydalanarak tasarrufun ortadan kalkmasını sağlayabileceğini savunmaktadır. Bizim de katılmakta olduğumuz diğer bir grŖn taraftarları, miras szleŖmesinde güveni korunması gereken bir karŖı tarafın varlığı sebebiyle Borçlar Kanunu hükümlerine tâbi olmaları gerektiğini ileri sürmektedirler. Yazarlar, bu grŖlerine ek bir gerekçe olarak ise, szleŖmeciler tarafının farklı hukuki iŖlemlere tâbi tutulmalarının hakkaniyete aykırı olacağından bahisle, miras szleŖmelerinde adi saik hatalarının iptal sebebi olmaması gerektiğini belirtirler. Diğer bir grŖ ise, ivazlı ve ivazsız miras szleŖmelerinde bir ayırım yapılarak, ivazlı miras szleŖmelerinin Borçlar Kanunu hükümlerine, ivazsız miras szleŖmelerinin ise Medeni Kanun hükümlerine tâbi olması gerektiği yönündedir.

Katılmakta olduğumuz grŖ çerçevesinde miras szleŖmelerindeki saik hatalarına iliŖkin olarak Ŗunu da belirtmek gerekir ki, saik hatasının miras szleŖmesinin iptaline sebebiyet verebilmesi için miras bırakan tarafından söz konusu hatanın büyük önem arz etmesi ve hatanın tasarruf sahibini ilgili miras szleŖmesini yapmaya iten gerekli unsurlar üzerinde olması gerekir. Diğer bir deyiŖle, saik hatasının esaslı olması, temel hatası niteliğinde olması gerekmektedir.

MK 504 II uyarınca, lehine tasarruf yapılan kimse veya üzerinde tasarruf edilen malın kimliğine iliŖkin açık bir hatanın bulunması hâlinde tasarruf sahibinin asıl gayesinin tespit edilebilmesi mümkünse, ölüme bağlı tasarrufların yorumuna özgü bir kural olan *favor testamenti* ilkesi gereğince, bu yönde düzeltme yapılarak tasarrufun ayakta tutulmasına öncelik tanınır.

Hile, miras bırakanın lehine vasiyette bulunulan veya üçüncü bir kiŖi tarafından saik hatasına dŖrlmesi hâlidir. Aldatma eyleminin kim tarafından yapıldığı vasiyetnameler açısından önem taŖımaz. Zira, lehine tasarrufta bulunulan kimse ile üçüncü kiŖinin hilesi arasında bir fark bulunmayarak, aldatılma hâli ile tasarruf arasında nedensellik bağının bulunması, vasiyetnamelerde irade sakatlığının oluŖması için yeterli sayılmaktadır.

Miras szleŖmelerinde ise, hem miras bırakanın hem de lehine miras bırakılanın üçüncü kiŖilerin hilesi sebebiyle miras szleŖmesini tek taraflı olarak ortadan kaldıracakları için, hileden çıkar sağlayacak tarafın durumdan haberdar olması veya haberdar olabilecek durumda olması aranmaktadır.

Tehdidin vasiyetnamelerde irade sakatlığına yol açması için esaslı olması aranmaz. Ancak, miras szleŖmeleri söz konusu olduğunda irade sakatlığının söz konusu olması için tehdidin esaslı olması gerekmektedir. Ayrıca, sağlararası

işlemlerden farklı olarak, tehdidin ölüme bağlı tasarrufların muteberliğine etki etmesi için bu eylemi sübjektif değerlendirmeye tâbi tutmak gerekir. Zira, ilgili tehdit eylemi, tasarruf sahibi üzerinde tasarrufu oluşturması yönünde bir etki oluşturmamışsa, bu durumda tehdit ile ölüme bağlı tasarruf arasında bir nedensellik bağı bulunmaması nedeniyle irade sakatlığının ortaya çıktığından bahsedilemez.

Cebir, tehdidin fiziksel zorlama unsurlarını da taşıyan hâlidir. Bu hâl, birçok kez karıştırıldığı üzere *vis absoluta* hâli değildir. *Vis absoluta*, bir yokluk sebebiyken, cebirin yaptırımını iptal edilebilirliktir.

Genel olarak, ölüme bağlı tasarruflarda ortaya çıkan hükümsüzlükler iki türdür. Ölüme bağlı tasarruf ya yok hükmündedir veyahut iptal edilebilirliği söz konusudur. Vücuda getirilmiş bir ölüme bağlı tasarrufun mevcudiyeti söz konusu ise, tasarrufun yok hükmünde olması söz konusu olsa dahi yokluğun tespiti gerekebilecektir. Eğer ki, iptal edilebilirlik durumu söz konusu ise bu durumun sonuçlarının, tasarruf sahibinin ölüm anı baz alınarak iki bölümde incelenmesi gerekir. Tasarruf sahibinin vefatı öncesinde ölüme bağlı tasarrufu ortadan kaldırma imkânı yalnızca tasarruf sahibine aittir. Tasarruf sahibinin ölümünden önceki süreçte, vasiyetnameyi geri almak büyük bir önem arz etmez. Zira, vasiyetnamenin tek taraflı bir hukuki işlem olması nedeniyle, tasarruf sahibinin haklı bir sebebi olmaksızın dahi tasarrufunu dilediği zaman geri alabilmesi mümkündür. Vasiyetnameden, ölüme bağlı tasarruf şekillerinden birisine uyularak, vasiyetnamenin ziyayı ile veya sonraki tasarruflar ile dönülmesi mümkündür. Ancak, tek taraflı olarak ortadan kaldırılacak tasarrufun miras sözleşmesi olması durumunda, geri alma işleminin ne şekilde yapılacağı konusunda öğretide farklı görüşler mevcuttur. Bizim katıldığımız görüş, miras sözleşmelerini geri almak için geri alma beyanı içeren bir vasiyetname şeklinin düzenlenerek keyfiyetin karşı âkide bildirilmesinden ibarettir.

Tasarruf sahibine, hata ve hile hâlinin öğrenilmesi veya tehdit ve cebirin geçmesinden itibaren tasarrufunu ortadan kaldırması için 1 yıllık süre tanınmıştır. Bu süreç dahilinde tasarruf sahibince ortadan kaldırma beyanında bulunulmaması hâlinde, tasarruf sağlık kazanmış sayılacaktır. Bu andan itibaren, söz konusu tasarrufun tasarruf sahibi tarafından irade sakatlığına dayanılarak ortadan kaldırılması mümkün olmayacağı gibi tasarruf sahibinin vefatı sonrasında mirasçılarca açılacak iptal davası da reddolunacaktır.

Tasarruf sahibinin vefatından sonra ise, sakat tasarrufun mirasçılar tarafından ortadan kaldırılabilmesi için iptal davası açmak gerekir. Ölüme bağlı tasarruf yok hükmünde ise bir tespit davası açmak gerekebilir. İptal davası açma hakkı, miras bırakanın mirasçıları ile vasiyet alacaklılarına tanınmıştır. Bu davanın açılabilme şartlarından birisi de, irade sakatlığına uğramış tasarrufa sağlık kazandıran 1 senelik onaylama süresinin geçmemiş olmasıdır. Tasarruf sahibinin, hata veya hileyi öğrenmesinden, tehdit veya cebirin etkisinden kurtulmasından itibaren 1 yıllık süreç içinde tasarrufunu geri almamış olması hâlinde sakat tasarruf sağlık kazanacak ve açılan iptal davasının kabul edilmesi de mümkün olmayacaktır.

İptal davasının tâbi olduğu sürenin zamanaşımı veya hak düşürücü süre olduğu konusunda, eski Medeni Kanunun yürürlüğü süresince, öğretide bir

çatışma bulunmasına karşın bizim görüşümüz ilgili sürelerin hak düşürücü olduğu yönündedir. Zira, ölüme bağlı tasarrufların iptali davası bozucu yenilik doğuran bir davadır. Hak düşürücü süreler de dava hakkının kısıtlanmasına ilişkin sürelerdir. Dolayısıyla, bir alacak hakkı da mevzu bahis olmadığından bu süreleri zamanaşımı süresi olarak değerlendirmek kanımızca mümkün değildir.

Ölüme bağlı tasarrufun iptali sonucunda elde edeceği menkul veya gayrimenkul malların hâlihazırda zilyedi olan kimsenin iptal davası açmaya da ihtiyacı yoktur. Zilyed, aleyhine açılacak istihkak veya mal vasiyeti ifası davasında herhangi bir süreye tâbi olmaksızın iptal defini ileri sürerek tereke malını teslimden kaçınabilir.

İptal kararı, ölüme bağlı tasarrufları geriye yürüterek ortadan kaldıran bozucu yenilik doğuran bir karardır. İptal kararının kesinleşmesi sonrasında iptal edilen tasarruftan önce başka bir tasarruf mevcutsa bu tasarruf yürürlüğe girecek, iptal edilen tasarruf haricinde bir ölüme bağlı tasarruf bulunmaktaysa miras bırakanın terekesi yasal mirasçılara geçecektir.

İptal kararı, sadece davanın taraflarına etki eden, nisbi nitelikli bir karardır. Bu nedenle de, dava kabul edilmiş olsa dahi davaya taraf olmayan kimseler için ölüme bağlı tasarruf hükümlerini doğurmaya devam edecektir.

İptal kararı ile davalının elinde bulunan malların iadesi talep edilemez. Zira, bu dava bir eda davası değildir. Ölüme bağlı tasarrufun iptalini sağlayan mirasçı veya vasiyet alacaklısının davalının elinde bulunan malları talep edebilmesi için ayrıca bir istihkak davası açmaları gerekir.

Ölüme bağlı tasarruflarda irade sakatlıkları ve bunların doğurduğu sonuçlara ilişkin tezimizde ulaştığımız temel sonuçlar bu şekilde olup, sorunlara ilişkin tartışmalar ile detaylı değerlendirmeleri tezimizin içeriğinde okuyucuyla paylaştık. Umarız ki, tezimiz, Türk Miras Hukukunun incelenmesi ve uygulanmasında faydalı olur.

Giriş

Bir kimsenin vefatı üzerine, terekenin kime intikal edeceği hususunda uygulanan üç farklı sistemle karşılaşılmaktadır. Bu sistemlerden ilki, aile yapısını koruyan yasal mirasçılık sistemidir. Cermen Hukuku kaynaklı olan bu sistem, miras bırakan kimsenin iradesini göz ardı ederek, ölümünden sonra malvarlığının kanunen belli başlı aile fertlerine geçmesini öngörür¹. Yasal mirasçılık sisteminin aksine, ferdiyetçi görüşün uzantısı olan iradi mirasçılık sistemi ise, miras bırakan kimsenin, ölümünden sonra malvarlığının geleceğini serbestçe belirleyebilmesini öngörür². Miras Hukukuna yön veren son sistem ise, ferdi mülkiyet hakkına karşı çıkararak miras hukukunu hiçe sayan sosyalist anlayış çerçevesinde, vefat eden her bireyin malvarlığının mensubu olduğu toplum yararına kullanılması gerekliliğini öngören sistemdir. Bu sistemin en katı hâli olarak salt devlet mirasçılığı, 1918 yılından itibaren Sovyetler Birliği'nde 4 yıllık bir süreç için de olsa uygulama alanı bulabilmiştir³.

Türk Miras Hukuku, yukarıda bahsi geçen üç farklı sistemin sentezinden oluşan karma bir sisteme dayanmaktadır. Hâkim fikre göre⁴, kural olan yasal mirasçılık olup, bunun istisnası olarak iradi mirasçılık, her ikisinin de yokluğu hâlinde ise devletin mirasçılığı (MK 501) benimsenmiştir⁵.

---

¹ M. Kemal Oğuzman, **Miras Hukuku**, 6. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1995, s. 4; Bilge Öztan, **Miras Hukuku**, 3. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2008, s. 6.

² Ali Naim İnan/Şeref Ertaş/Hakan Albaş, **Miras Hukuku**, 6. Baskı, Ankara, Seçkin Kitabevi, 2006, s. 48.

³ O. Gökhan Antalya, **Miras Hukuku**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 8; Bu süreç sonrasında, Sovyetler Birliği'nde yasal ve iradi mirasçılık sistemlerinden müteşekkil ve bazı kısıtlamalara tâbi karma mirasçılık sistemine geçilmiştir. Necip Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, 3. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1987, s. 22 vd.

⁴ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 38; Mustafa Dural, **Miras Sözleşmeleri**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1980, s. 2.

⁵ Çağa, hâkim fikrin aksine kural olanın yasal değil iradi mirasçılık olduğunu ileri sürmektedir. Yazarı bu düşünceye sevk eden sebepler için bkz. Tahir Çağa, **Türk-İsviçre Hukukuna Göre Mahfuz Hisseli Mirasçıların Hukuki Vaziyeti**, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1950, s. 52 vd.

Kural olanın yasal mirasçılık sistemi olduğu kabul edilse de, iradi mirasçılık sisteminin gün geçtikçe önem kazandığı da bir gerçektir. Nitekim, 743 sayılı eski Türk Medeni Kanunumuzda saklı paylı mirasçı olarak kabul edilen bazı yasal mirasçılar, yeni Medeni Kanunda saklı paylarından yoksun bırakılmışlardır⁶. Diğer yandan, yeni düzenleme ile saklı pay sahibi kalan yasal mirasçıların saklı pay oranları da düşürülmüştür. Bu iki gelişme, yasal mirasçılığın kısıtlandığı, buna karşın iradi mirasçılığa daha çok özgürlük tanındığı manasına gelmektedir.

İradi mirasçılığın günümüzde daha çok ön plana çıkmış olması, ölüme bağlı tasarrufların geçerlilik şartları ile yürürlüğe girmelerine engel olan sebeplerin irdelenmesinin önemini artırmaktadır.

Bu gelişme, konumuzun seçilmesinde belirleyici olmuştur. Gerçekten, ölüme bağlı tasarrufların yürürlüğe girmelerine engel olan birçok sebep arasında irade sakatlıkları önemli bir yere sahiptir. Zira, ölüme bağlı tasarrufu oluşturma aşamasının, tasarruf sahibi miras bırakanın buhranlı ve duygusal bir anına denk gelmesi olasıdır. Böyle zamanlarda, tasarruf sahibinin hataya düşmesi ihtimali daha yüksektir. Ayrıca, hatırı sayılır malvarlığına sahip bir kişinin ölüme bağlı tasarrufunu oluşturduğu sırada kandırılması, tehdit edilmesi veya cebire maruz bırakılması da mümkündür.

Aşağıda önce, ölüme bağlı tasarrufların iptaline yol açan sebeplere değinerek, irade sakatlığı hâllerinin diğer iptal sebeplerinden farklı olduğu yönleri inceleyeceğiz. Ardından, ölüme bağlı tasarruflarda irade sakatlıklarının tâbi olduğu hukuki rejime değineceğiz. Ardı sıra, ölüme bağlı tasarruflarda ortaya çıkabilecek irade sakatlığı hâllerinin neler olduklarını belirttikten sonra, yasanın ölüme bağlı tasarruflarda ortaya çıkacak irade sakatlığı hâlleri için özel olarak öngördüğü düzelme hükmü ile ölüme bağlı tasarrufların yorumuna ilişkin temel prensipleri irdeleneceğiz. Bunu takiben, ölüme bağlı tasarruflarda irade sakatlığı hâllerinin sebep olduğu hükümsüzlük rejimi ve hükümsüzlük hâlinin sonuçlarına değineceğiz.

---

⁶ 04.05.2007 tarih ve 5650 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 2. maddesi uyarınca miras bırakanın kardeşleri saklı pay sahibi mirasçılık statüsünden çıkarılmışlardır.

I- ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN İPTALİ SEBEPLERİ VE BUNLAR ARASINDA İRADE SAKATLIKLARI

A- Ölüme Bağlı Tasarruflarda Hükümsüzlüğün Gösterdiği Özellik

Ölüme bağlı tasarruflar, sağlararası hukuki işlemlerden farklı, özel bir hukuki rejime bağlanmıştır. Bu özel hukuki rejimin ana özellikleri, sıkı şekil şartları, geçersizlikten kurtarıcı yorum kurallarının uygulanabilirliği, kanuni mirasçılar ile alacaklılarının korunmalarına ilişkin özel hükümler, ölüme bağlı tasarrufların bağlayıcılığının zayıflığı, tasarrufta bulunan kimsenin vefatı öncesinde borç altına girmemiş olması ve son olarak özel bir hükümsüzlük rejimine tâbi olmasından ibarettir⁷.

Ölüme bağlı tasarruflara özgü hükümsüzlük rejimi uyarınca, geçerlilik şartlarındaki eksiklik ehliyete veya şekle ilişkin olsa, ya da ölüme bağlı tasarrufun konusunda kanuna veya ahlâka aykırılık bulunsa dahi tasarruf kendiliğinden hükümsüz sayılmayacaktır⁸. İrade sakatlığının yaptırımını ise, hem sağlararası hukuki işlemlerde hem de ölüme bağlı tasarruflarda iptal kabiliyetinden ibarettir. Bu bakımdan, ölüme bağlı tasarruflar ile sağlararası tasarruflar arasında bir benzerlik bulunmaktadır. Ölüme bağlı tasarruflarda irade sakatlığının yol açtığı hükümsüzlüğün sağlararası hukuki işlemlere nazaran farkı ise iptalin, miras bırakanın vefatı sonrasında, ancak dava yolu ile sağlanıyor olmasıdır.

Geçerlilik şartlarındaki eksikliğin ölüme bağlı tasarrufun hükümsüzlüğüne yol açması için, bir iptal davası açılması veya hükümsüzlüğün defî yolu ile ileri sürülmesi gerekecektir⁹. Diğer bir deyişle, geçerlilik şartlarından yoksun bir ölüme bağlı tasarruf, iptal ettirilmedikçe, geçerli bir tasarruf gibi hüküm doğuracaktır. Keza, MK 557 ile, geçerlilik şartlarındaki eksiklik nedeniyle ölüme bağlı tasarrufun iptali için dava açılabileceği hüküm altına alınmıştır.

⁷ Rona Serozan/Baki İlkay Engin, **Miras Hukuku**, 2. Bası, Ankara, Seçkin Kitabevi, 2008, s. 202.

⁸ YHGK, 14.04.1993, E.2-36/K.158: “Vasiyetnameler yasaya uygun yapılmasalar bile iptal edilinceye kadar hukuki sonuç doğururlar.” (Ali İhsan Özüğür, **Medeni Yasadan Önce ve Sonra Türk Miras Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2001, s. 575)

⁹ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 105; O. Gökhan Antalya, **Mirastan Feragat Sözleşmesi**, İstanbul, Alkım Yayınevi, 1999, s. 228.

B- Kendiliğinden Hükümsüzlük Hâlleri

MK 557’de 4 bent hâlinde sayılan geçerlilik şartlarına aykırılığın birer iptal sebebi olduğunu yukarıda belirtmiştik. Ancak, ölüme bağlı tasarrufların hükümsüzlüğüne yol açan hâllerin, sadece bu hüküm dâhilinde sayılanlardan ibaret olmadığı, bu iptal sebepleri haricinde, Kanunda açıkça yazılı olmasa dahi, ölüme bağlı tasarrufların yokluğuna veya kesin hükümsüzlüğüne sebebiyet veren bazı sebeplerin de mevcut olduğu öğretide kabul edilmektedir¹⁰. Ancak, şunu belirtmek gerekir ki, ölüme bağlı tasarruflarda yokluk ve kesin hükümsüzlük ayrımının esas açısından bir önemi yoktur¹¹. Zira hem yokluk hem de kesin hükümsüzlük, ilgililer tarafından bir süreye tâbi olunmaksızın her zaman ileri sürülebilir. Ölüme bağlı tasarrufu hükümsüz kılmak için dava açmak veya herhangi bir beyanda bulunmak da gerekmez. Ancak, icap ederse, bir tespit davası açılabilir. Ölüme bağlı tasarrufların kendiliğinden hükümsüz kalmalarına sebebiyet veren durumlar olarak öğretide şu hususlara işaret edilmektedir.

Miras bırakan tarafından düzenlendiği iddia olunan el yazılı vasiyetnamenin aslında miras bırakan tarafından değil de, üçüncü bir kimse tarafından düzenlendiği ispat olunursa, ölüme bağlı tasarruf yoklukla malul olacaktır¹².

Kişiler kendilerini ölüme yakın hissettikleri bazı zamanlarda vasiyetname örnekleri hazırlayabilirler. Ancak, bir vasiyetname projesi düzenleyen tasarruf sahibinin aslında bu yönde bir iradesi olmadığından, söz konusu ölüme bağlı tasarruf yok hükmündedir¹³.

Miras bırakanın düzenlemiş olduğu ölüme bağlı tasarrufunda, mirasçı veya vasiyet alacaklılarının belirlenmesini üçüncü bir kişiye bırakmış olması hâlinde,

¹⁰ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 185; Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 348; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 325; İnan/Ertaş/Albaş, **a.g.e.**, s. 279; Mustafa Dural/Turgut Öz, **Türk Özel Hukuku-Cilt IV-Miras Hukuku**, 3. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2006, s. 218; Zahit İmre/Hasan Erman, **Miras Hukuku**, 6. Basım, İstanbul, Der Yayınları, 2006, s. 214.

¹¹ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 186.

¹² Oğuzman, **a.g.e.**, s. 120; Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 199, 349; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 218; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 325; Doruk Gönen, **El Yazılı Vasiyetname**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2007, s. 71.

¹³ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 185; Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 349; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 218; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 325.

tasarrufun kesin hükümsüzlüğünden bahsetmek gerekir¹⁴. Zira, ölüme bağlı tasarruf düzenlenmesi şahsa bağlı bir hak olup, temsil caiz değildir¹⁵.

Geniş anlamda irade sakatlığı içinde sayılan¹⁶, irade ile beyan arasında bilerek yaratılan uygunsuzluk hâlleri olan zihni kayıt, latife beyanı vasiyetnamelerin¹⁷ yokluğuna sebebiyet verirler¹⁸.

Mevcut bir ölüme bağlı tasarrufun yürürlüğe girmesine engel sebeplerin varlığı hâlinde de ölüme bağlı tasarrufun kesin hükümsüzlüğünden bahsedilmektedir¹⁹. Mirasçı olarak atanan veya lehine belirli mal vasiyet edilen kimsenin mirastan yoksun kalması, lehine ölüme bağlı tasarruf yapılmış eşten boşanma kararının kesinleşmesi, şarta bağlı ölüme bağlı tasarrufta bozucu şartın gerçekleşmesi veya geciktirici şartın gerçekleşmesinin imkânsızlaşması, sözlü vasiyetnamede MK 541'de belirtilen 1 aylık sürenin geçmesi, tasarruf lehdarının tasarruf sahibinden önce ölmesi, bu hâllere örnektir.

C- İptal Sebepleri

Ölüme bağlı tasarrufun iptaline yol açan sebepler, MK 557'de 4 bent hâlinde hüküm altına alınmıştır. MK 557'ye göre, ehliyetsizlik, şekle aykırılık, hukuka ve ahlâka aykırılık ve irade sakatlığı hâllerinde, ölüme bağlı tasarrufun iptali için dava açılabilir.

İptal davası sebepleri başlıklı MK 557 uyarınca, tüm bu sebepler aynı şekilde iptale sebebiyet vereceklermiş gibi gözükse de, irade sakatlığı hâllerinin diğer iptal sebeplerinden ayrıldığı iki nokta söz konusudur. Bu farklılıklar MK 504'de hüküm altına alınmıştır. Bunlardan ilki olan MK 504 I c.2 uyarınca, miras bırakanın

¹⁴ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 350; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 218; Lehine yükleme tesis edilen kimselerin üçüncü bir kimse tarafından tayinine imkân tanınması durumu ayrıktır.

¹⁵ Fikret Eren, **Türk Medeni Kanununda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davası(Doktora Tezi)**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1966, s. 15.

¹⁶ Kocayusufpaşaoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 342.

¹⁷ Miras sözleşmelerindeki durum için bkz. s. 32 vd.

¹⁸ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 350; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 218; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 325. Oğuzman, miras sözleşmelerinde karşı tarafın işleme olan güveninin korunması sebebiyle latife beyanı ve zihni kayıt iddiasının nazara alınmayacağını ileri sürmektedir. Oğuzman, **a.g.e.**, s. 185.

¹⁹ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 174-175; Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 349-350.

yanıldığını veya aldatıldığını öğrendiği ya da korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulduğu günden başlayarak bir yıl içinde tasarruftan dönmemesi hâlinde, irade sakatlığı ile malul olan tasarruf sağlık kazanacaktır. Artık, irade sakatlığı sebebiyle ne sağlığında tasarruf sahibi, ne de ölümü sonrasında mirasçıları tasarrufu iptal ettiremezler. MK 504 I c.2’de hüküm altına alınmış bu imkân, sadece irade sakatlığı hâlleri için öngörülmüştür. Ölüme bağlı tasarrufun iptaline sebebiyet veren diğer hâllerde, miras bırakana tasarrufundan rücu imkânı tanınıp tanınmadığı, miras bırakanın böyle bir rücu imkânı varsa bunun bir süreye tâbi olup olmadığına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

İrade sakatlığı hâllerinin ölüme bağlı tasarrufun muteberliğini sakatlayan diğer iptal sebeplerinden ikinci farkı ise ölüme bağlı tasarruflara özgü bir yorum kuralı olan *favor testamenti* ilkesine dayanmaktadır. Bu ilkeye dayanan MK 504 II kuralı uyarınca, lehine tasarrufta bulunulan kişi veya vasiyet edilen şeyin belirtilmesinde açık yanılma söz konusu ise, miras bırakanın gerçek arzusunun kesin olarak tespitinin mümkün olması hâlinde, tasarruf bu arzuya göre düzeltilecektir.

Bir iptal sebebi olarak MK 557 b.2’de anılan irade sakatlıkları aşağıda III numaralı başlık altında incelenecektir. Fakat irade sakatlığı hâllerinin ayrı ayrı incelenmesine geçmeden önce II numaralı başlık altında irade sakatlığı hâlleri bakımından geçerli olan ilkeler incelenecektir.

II- ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA İRADE SAKATLIKLARININ TABİ OLDUĞU HUKUKİ REJİM

A- Yasal düzenleme

Medeni Kanunumuzun “İrade Sakatlığı” başlıklı 504. maddesi uyarınca: “Miras bırakanın yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama etkisi altında yaptığı ölüme bağlı tasarruf geçersizdir.” Bu hükümden, iradesi sakatlanan miras bırakanın düzenlediği ölüme bağlı tasarrufun, kendiliğinden hükümsüz olacağı anlamı çıkarılabilir. Ancak, MK 557’den de anlaşılacağı üzere iradesi sakatlanmış miras bırakanın düzenlediği ölüme bağlı tasarruf açısından öngörülen yaptırım iptal edilebilirliktir.

Medeni Kanunumuzun ölüme bağlı tasarruflar başlığı altındaki birçok hükmünde, vasiyetname ile miras sözleşmesi ayrımı yapılmamıştır. Bu ayrımın yapılmamış olması MK 504 açısından da menfi bir etki doğurmaktadır. Keza, hükmün lafzından anlaşılan, yanılma, aldatma, korkutma ve zorlama etkisi altında yapılan her türlü ölüme bağlı tasarrufun iptalinin mümkün olduğudur. Oysa ki, bu kayıtsız koşulsuz iptale elverişlilik, sadece vasiyetname niteliğinde olan tek taraflı ölüme bağlı tasarruflar açısından söz konusudur.

MK 504, Medeni Kanunumuzun ölüme bağlı tasarruflar bölümünün birinci ayrımı olan tasarruf ehliyeti başlığı altında düzenlenmiştir. İrade sakatlığı hâlleri, ayrıca, yukarıda da bahsini etmiş olduğumuz üzere, ölüme bağlı tasarrufların iptali ve tenkisi başlığı altındaki iptal davası sebepleri alt başlığında, MK 557 b.2’de, ölüme bağlı tasarrufların iptaline yol açan sebeplerden birisi olarak da hüküm altına alınmıştır²⁰. Eren, iradeyi sakatlayan sebeplere ilişkin hüküm olan 743 sayılı eski Medeni Kanunumuzun 451’inci maddesinin (MK 504) tasarrufa ehliyet bölümü altında düzenlenmiş olmasını eleştirmiştir²¹. Gerçekten de tasarruf ehliyeti ile irade sakatlığı birbirlerinden çok farklı kavramlardır. Ölüme bağlı tasarruf ehliyeti, miras bırakanın ölüme bağlı tasarrufta bulunabilmesi bakımından aranan yaş ve temyiz kudreti gibi şartları ifade eder. İrade sakatlığı ise, tasarruf ehliyetinden bağımsız olarak, farkında olarak veya olmayarak tasarrufta bulunma niyetinin dış dünyaya yanlış aksettirilmiş olması, yani, irade beyanının sağlıklı olmayışı hâlidir. Tasarruf ehliyetine sahip bir kimsenin de iradesinin sakatlanması mümkündür. Diğer yandan, MK 557’de irade sakatlığı ile tasarruf ehliyetinin yokluğu hâlleri iki farklı iptal sebebi olarak gösterilmiştir. Dolayısıyla, kanımızca da irade sakatlığı hükmünün tasarruf ehliyeti başlığı altında bulunması kanun yapma tekniği açısından yanlıştır. Ayrıca, MK 557 b.2, MK 504’ün ilk cümlesinin tekrarından ibarettir. Bu sebeplerle, *de lege ferenda*, irade sakatlığına ilişkin hükmün iptal sebepleri başlığı altında yer alması ve amaca uygun olarak daraltılmak suretiyle düzeltilmesi gerektiği kanısındayız.

---

²⁰ İlgili hükme denk gelen Mehaz CC Art. 519’un Fransızca metninde, iptal sebeplerinden birisi olan şekle aykırılık sayılmayarak söz konusu iptal sebebi ayrıca CC Art. 520’de düzenlenmiştir.

²¹ Eren, **İptal**, s. 27.

Yasal düzenlemeye göre, ölüme bağlı tasarruflarda irade sakatlığına bağlanan yaptırım iptal edilebilirlik olmakla birlikte, bu kuralın iki istisnası mevcuttur. Bunlardan ilki, MK 504 I c.2’de düzenlenen düzelmeye ilişkin hüküm²² olup, bir diğeri ise açık hata hâllerine ilişkin²³ olmak üzere MK 504 II’de düzenlenmiştir.

Görüldüğü üzere, Medeni Kanunumuz irade sakatlığı hâllerinde, ölüme bağlı tasarrufların mutlak olarak iptal edilebilirliğini öngörmeyip, somut olay ve hakkaniyetin gerektirdiği ölçüde bazı iptal sınırlamaları da öngörmüştür.

B- İrade Sakatlıkları Bakımından Geçerli Olan İlkeler

İrade ve beyan arasındaki bilinçli veya bilinçsiz uygunsuzluklar irade sakatlığı sorununu ortaya çıkarır. İrade sakatlığı, kişinin iradesinin çeşitli etkenler sebebiyle yanlış oluşması veya gerçek iradesinin çeşitli etkenlere maruz kalması nedeniyle değişime uğrayarak beyan edilmesi hâlidir. Diğer bir deyişle, ya iradenin oluşumunda bir aksaklık söz konusudur, ya da iradenin düzgün bir şekilde oluşmuş olmasına karşın, onu dış dünyaya yansıtan beyan iç iradeye uymamaktadır²⁴.

Kişinin iç iradesinin dış dünyaya yansımaları olan beyan ile iç iradenin uyuşmaması hâlinde hangisine itibar edileceği önemli bir sorundur. Ortada her ne kadar gerçek iradeyi yansıtmaya dahi bir beyan vardır. Bunun yanında, bir de kişinin gerçek iç iradesi söz konusudur. İlgili sorunun giderilebilmesi için Roma Hukukundan günümüze kadar çeşitli teoriler ortaya atılmıştır.

---

²² Bkz. s. 48 vd.

²³ Bkz. s. 43 vd.

²⁴ Necip Kocayusufpaşaoğlu, **Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı-Borçlar Hukuku-Genel Bölüm**, 3 Cilt, İstanbul, Filiz Kitabevi, C. I, 2008, s. 342.

1- Genel Olarak Hukuki İşlemlerde Geçerli Olan İlkeler

a- İrade Teorisi

Bu teoriye göre, dış dünyanın algıladığı beyanın geçerliliği, irade ile beyanın tam olarak uyuşmalarıyla mümkündür²⁵. Bu teori, özellikle, ölüme bağlı tasarruflar gibi tasarrufta bulunan kimsenin iradesinin önemli rol oynadığı tasarruflarda daha da önem kazanır.

Buna göre, geçerli bir irade beyanının var olabilmesi için kişinin beyanlarının iradesiyle tamamen örtüşmesi gerekmektedir. Roma Hukukunun ilk devirlerinde, kişilerin iradeleri göz ardı edilerek sadece dışa vurdukları beyanları dikkate alınmaktayken, zamanla, Roma Hukukunda irade teorisine de önem verilmeye başlandığı belirtilmektedir²⁶.

b- Beyan Teorisi

Beyan teorisine²⁷ göre, önemli olan, kişinin kendisine sakladığı iradesi değil, dışa vurduğu beyanıdır²⁸. Bu görüşe bir açıdan hak vermemek elde değildir. Zira, ölüme bağlı tasarruf sahibinin gerçek iradesini ancak kendisinden öğrenmek mümkündür. Kendisinin ölümünden itibaren tasarruf sahibinin iradesinin ortaya çıkarılması büyük güçlük arz edeceğinden, iptal müessesesinin de bu noktada ne kadar uygulanabileceği bir muammadır.

c- Güven Teorisi

Bu teori ile amaçlanan, irade ve beyan teorilerinin eksikliklerinin kapatılmasıdır. Güven teorisi, bir şahsın davranışını dürüstlük kuralı uyarınca

²⁵ “Fransa’da özellikle 19. yüzyılın anlayışı bu idi. Almanya’da da Savigny, bu teorisinin etkisinde kalmıştı.” Selâhattin Sulhi Tekinay/Sermet Akman/Halûk Burcuoğlu/Atillâ Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku-Genel Hükümler**, 7. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993, s. 72, dn. 2.

²⁶ Michel Villey, **Roma Hukuku Güncelliği**, Çev. Bülent Tahiroğlu, İstanbul, Der Yayınları, 2003, s. 135; Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 321; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 170.

²⁷ “Yorum teorileri içinde en eskisi beyan teorisidir. İlkel hukuk sistemlerinde de hâkim olan bu teori, daha sonraları irade teorisine bir tepki olarak yeniden savunulmuştur.” Fikret Eren, **Borçlar Hukuku-Genel Hükümler**, 8. Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2003, s. 137.

²⁸ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, **a.g.e.**, s. 72.

kendisine yapılmış bir irade beyanı saymakta haklı görünen kimsenin bu düşüncelerini üstün tutan ve koruyan teoridir²⁹.

İsviçre/Türk öğretisinin Borçlar Hukuku alanında genel olarak benimsemiş olduğu teori güven teorisidir³⁰. Zira, güven teorisi, sözleşmenin karşı tarafını da koruyan ve böylece alışveriş hayatındaki güvenliği sağlayan bir durum yaratmaktadır. Buna karşın, ölüme bağlı tasarruflar söz konusu olduğunda, MK 504 II'den de anlaşılacağı üzere, üstün tutulan teori irade teorisi olmaktadır³¹.

2- Ölüme Bağlı Tasarruflarda Geçerli Olan İlkeler

a- Vasiyetnamelerde İrade Prensibinin Geçerli Oluşu

Vasiyetnamelerde asıl önemli noktanın miras bırakanın iradesi olduğu aşikârdır³². Zira, ölüme bağlı tasarrufun konusu, miras bırakanın son arzularından ibarettir. Vasiyetnamelerde irade teorisinden yana olan düşüncenin dayanaklarından birisi de, miras bırakanın gerçek iradesinin tam olarak tespit edilemeyerek, yoruma ihtiyaç duyulan hâllerde miras bırakanın artık hayatta olmaması, dolayısıyla gerçek iradesinin tam olarak öğrenilemeyecek olmasıdır. Keza, vasiyetnamelerin tek taraflı işlemler olmaları nedeniyle lehine tasarrufta bulunulan kimsenin korunmasına da gerek duyulmamaktadır.

b- Miras Sözleşmelerindeki Tartışmalı Durum

Vasiyetname ile miras sözleşmesinde irade sakatlıkları açısından ortaya çıkan uygulama farklılıklarının temeli, vasiyetnamenin tek taraflı, miras sözleşmesinin ise iki taraflı hukuki işlem olmasıdır. Vasiyetnamenin tek taraflı

²⁹ M. Kemal Oğuzman/M. Turgut Öz, **Borçlar Hukuku-Genel Hükümler**, 4. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2005, s. 62.

³⁰ Oğuzman/Öz, **a.g.e.**, s. 61; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altın, **a.g.e.**, s. 73; Eren, **İptal**, s. 29; Kocayusufpaşaoğlu ise, güven teorisinin Borçlar Hukuku anlamında irade teorisinin yerini aldığından bahsetmek yerine karşı tarafın haklı güvenini koruyarak irade teorisinin eksiklerini kapatan bir teori olduğu görüşünü ileri sürmüştür. (Kocayusufpaşaoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 135).

³¹ Eren, **İptal**, s. 30; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 102; Yılmaz Altın, "Ölüme Bağlı Tasarruflarda İrade Sakatlıkları", **İBD** Eylül-Ekim 1955, C. XXIX, S. 9-10, s. 401-429, s. 405 vd.; Ömer Arbek, **Miras Hukukunda Ölüme Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisinin Sınırları ve Müeyyidesi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007, s. 72.

³² Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 322, 329.

hukuki işlem olması, miras bırakanın beyanları açısından herhangi bir tartışmaya yol açmaksızın irade prensibinin tam olarak uygulanmasına imkân vermektedir. Hâlbuki, miras sözleşmesi söz konusu olduğunda, öğretilerde bir görüş ölüme bağlı tasarruflarda bulunan kimse açısından irade teorisinin, diğer bir görüş ise güven teorisinin benimsenmesi yönündedir. Bununla birlikte, tartışmaya ilişkin üçüncü bir görüş, bir alt ayırım yapılmak suretiyle, irade veya güven teorisi tercihinin miras sözleşmesinin ivazlı veya ivazsız olmasına göre belirlenmesi gerektiği şeklindedir.

Öğretilerdeki bu görüşlere değinmeden önce şunu da açıkça belirtmek gerekir ki, yukarıda bahsini etmiş olduğumuz tartışma, sadece miras sözleşmesinin ölüme bağlı tasarruflarda bulunan tarafı için söz konusudur. Miras sözleşmesinin ölüme bağlı tasarruflarda bulunmayan tarafı güven teorisine tâbi tutulacaktır. Bu konuda öğretilerde herhangi bir tartışma bulunmamaktadır³³.

aa- İrade Teorisinin Geçerli Olduğu Görüşü

Bir kısım müellifler³⁴, tıpkı vasiyetnamede olduğu üzere miras sözleşmesinde de miras bırakan kimsenin irade teorisine tâbi tutulması gerektiğini savunurlar. Bu görüşe göre, miras bırakanın irade açıklamaları, irade teorisine göre yorumlanacaktır. Eren, MK 504’de miras sözleşmeleri ve vasiyetnameler şeklinde bir ayırım yapılmamış olup genel bir ifadeyle ölüme bağlı tasarruf teriminin tercih edilmiş olduğunu, bu sebeple, miras sözleşmesi ile vasiyetnamenin farklı işlemlere tâbi tutulamayacağını dile getirmektedir³⁵. Eren, ikinci bir gerekçe olarak, “ölüme bağlı tasarruflarda, sağlararası hukuki muamelelerin aksine, hareket noktasını ivazlar arasındaki mübadele fikrinin teşkil etmeyeceğini” belirtmektedir³⁶.

³³ Oğuzman, a.g.e., s. 102; Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 330; Eren, **İptal**, s. 38-39; Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 269; İmre/Erman, a.g.e., s. 197; İnan/Ertaş/Albaş, a.g.e., s. 283; Serozan/Engin, a.g.e., s. 221; Dural/Öz, a.g.e., s. 220; Öztan, a.g.e., s. 234.

³⁴ Eren, **İptal**, s. 31; Ayiter/Kılıçoğlu, a.g.e., s. 157; Ahmet M. Kılıçoğlu, **Miras Hukuku**, 2. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007, s. 181; Arnold Escher, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, Band III, Das Erbrecht, dritte Auflage, bearbeitet von A. Escher, Zürich, 1959, Art. 469, N. 6 (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 329, dn. 2’den naklen); Peter Tuor, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, Band III, Das Erbrecht, 1. Abteilung, die Erben, 2. Auflage, Bern, 1952, Art. 469, N. 21 (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 329, dn. 2’den naklen).

³⁵ Eren, **İptal**, s. 31.

³⁶ Eren, **İptal**, s. 31.

Miras sözleşmelerinde miras bırakan kimseyi irade teorisine tâbi tutan bu görüşe göre, adi veya esaslı her türlü hata ve ikrah hâli ile kim tarafından yapılırsa yapılsın her türlü hile hâli, miras sözleşmesinin iptaline sebebiyet verebilecektir.

bb- Güven Teorisinin Geçerli Olduğu Görüşü

aaa- Miras Sözleşmesinde Mutlak Olarak Güven Teorisinin Uygulanacağı Görüşü

Miras sözleşmesinde tümüyle güven teorisinin benimsenmesi gerektiği konusunda hemfikir olan yazarlar³⁷, irade teorisi taraftarlarının gerekçelerini eleştirmişlerdir. Müellifler, MK 504'ün ölüme bağlı tasarruflar şeklindeki genel ifadesinden miras sözleşmeleri ile vasiyetnamelerin aynı hükümlere tâbi oldukları sonucuna varılamayacağını belirtmişlerdir. Ayrıca, ilgili hükümden her türlü hatanın iptale sebebiyet verileceği manası da çıkarılamaz. Vasiyetnamelerde hatanın her derecesinin iptale sebebiyet vermesinin yegâne sebebi bu tasarrufların tek taraflı işlemler olmasıdır. Oysa ki, miras sözleşmesi iki taraflı bir hukuki işlemdir. Dolayısıyla, miras sözleşmesinin ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafı da güven teorisine tâbi tutulmalıdır. Yazarlar, ayrıca, miras sözleşmesinin karşı âkidinin güven teorisine tâbi olmasına karşın miras bırakanı irade teorisine tâbi tutmanın uygulamada haksızlıklara yol açacağını da ileri sürmektedirler. Zira, miras sözleşmesinin iki taraflı işlem olması nedeniyle taraflara uygulanması lazım gelen kanun hükümlerinde farklılıklar ortaya çıkacaktır. Bu durumda, sağlararası tasarrufta bulunan kimse, Borçlar Kanunu hükümlerine, tasarruf sahibi ise Medeni Kanun hükümlerine tâbi olacaktır. Hâlbuki, Medeni Kanunumuz tasarruf sahibi ile lehine tasarrufta bulunulan kimse arasında bir fark gözetmemiştir. Kaldı ki, miras sözleşmesi iki taraflı hukuki işlem olup, en nihayetinde bir sözleşmedir. Bu sebeple de, miras bırakanın bağlayıcı beyanına makul bir kimsenin duyacağı güveni duyan karşı âkidin güveninin korunması gerekir.

³⁷ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 102, 171; Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 327, 330; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 309-310; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 217; İnan/Ertaş/Albaş, **a.g.e.**, s. 277; Samim Gönensay/Kemalettin Birsen, **Miras Hukuku**, 2. Bası, İstanbul Ahmet Said Matbaası, 1963, s. 180.

Müellifler, miras bırakanın irade teorisine tâbi tutulmasının, özellikle ivazlı miras sözleşmelerinde, taraflar arasında haksızlık yaratacağını ileri sürerler. İvazlı bir miras sözleşmesinin ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafının adi saik hatasına dayanarak sözleşmeyi ortadan kaldırabilmesine karşın, sağlararası tasarrufta bulunan karşı âkidin sadece esaslı hata hâllerinde sözleşmeyi ortadan kaldırabileceğini savunmanın izahı pek güçtür. Yazarlar, bu gerekçelere dayanarak, sözleşmenin taraflarını farklı işlemlere tâbi tutmanın hukuken savunulacak bir yönünün olmaması sebebiyle miras bırakanın irade sakatlığı hâllerinin, güven teorisi çerçevesinde Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca çözümlenmesi gerektiğini savunurlar.

İrade teorisi taraftarlarına göre, her türlü hata tasarrufun iptaline sebebiyet verebilecekti. Buna mukabil, miras sözleşmesinde güven teorisine mutlak bir üstünlük tanıyan görüşe göre, BK 24 anlamında esaslı olmayan hatalar sözleşmenin iptaline sebebiyet vermeyecektir. Keza, miras sözleşmesinde BK 30 anlamında korkutmanın esaslı olmaması da akdin muteberliğine etki etmeyecektir. Hile hâlinde de BK 28 II'deki sınırlama söz konusu olacak, üçüncü kişinin hilesinin akdin muteberliğine etki edebilmesi için karşı âkidin hileden haberdar olması veya haberdar olmasının mümkün olması aranacaktır.

bbb- Miras Sözleşmesinin İvazlı Olup Olmamasına Göre Ayrım Yapan Görüş

Bu görüş taraftarları, miras sözleşmesinde miras bırakanın iradesine ilişkin olarak hangi teorinin uygulanacağını ivazlı-ivazsız miras sözleşmesi ayrımına dayandırmaktadır³⁸. Müellifler, tasarruf sahibinin durumunun ivazlı ve ivazsız sözleşmelerde aynı olmadığını ileri sürmektedir. Buna göre, ivazsız miras sözleşmesinde, tasarrufta bulunan yegâne tarafın miras bırakan kimse olması nedeniyle, irade teorisine dayanılmasının mümkün olduğunu, ancak, ivazlı bir miras sözleşmesi söz konusu olduğunda tasarruf sahibine de güven teorisinin

³⁸ Rolf Raschein, *Die Ungültigkeit der Verfügungen von Todes wegen*, Winterthurt, Berner Diss., 1954, s. 20 (Kocayusufpaşaoğlu, *Miras Hukuku*, s. 331, dn. 9'dan naklen); Alman Hukukunda ivazlı ile ivazsız miras sözleşmesi arasında ayrım gözetilen görüş için ayrıca bkz. Hans Brox/Wolf-Dietrich Walker, *Erbrecht*, 22. Auflage, Köln, 2007, N 222-224 (Serozan/Engin, *a.g.e.*, s. 310'dan naklen).

uygulanması gerektiğini savunurlar. Zira, miras sözleşmesinin karşı tarafı, tasarruf sahibi ile akdetmiş olduğu miras sözleşmesine güvenerek sağlararası bir tasarrufta bulunmuştur. Bu durumda, karşı tarafın söz konusu güveninin korunması gerekmektedir. Ancak, *Raschein*, taraftarı olduğu bu görüşe ilaveten, söz konusu durumun kabulü için sağlararası yapılan tasarruf ile ölüme bağlı tasarrufun birbirlerine denk değerlerde olmaları gerektiğini de savunmaktadır³⁹. Keza, ölüme bağlı tasarrufun maddi değerinin sağlararası tasarrufa oranla çok yüksek olması hâlinde, tasarruf sahibinin irade teorisine tâbi tutulması gerektiğini ileri sürmüştür.

cc- Görüşümüz

Bizim görüşümüz de miras sözleşmesiyle lehine tasarrufta bulunan kimse gibi tasarruf sahibinin de güven teorisine tâbi olması yönündedir. Zira, miras sözleşmeleri, vasiyetnamelerden farklı, iki taraflı hukuki işlemlerdir. Bu nedenle, karşı tarafın bu hukuki işleme duyduğu güvenin korunması gerekmektedir. Ayrıca, miras sözleşmelerinin sözleşme olma vasfı nedeniyle bunlardan serbestçe dönme imkânı da bulunmamakta karşı taraf miras bırakanın bağlayıcı, geri alınamayan beyanına güvenmektedir. Bu sebeplerle, miras sözleşmelerinde mutlak olarak güven teorisinin uygulanması gerektiği fikri isabetlidir.

Görüşümüz doğrultusunda, adi saik hatası miras sözleşmesi açısından bir iptal sebebi oluşturmaz. Buna ilaveten, esaslı olmayan tehditler de miras sözleşmesinin iptaline sebebiyet vermezler. Miras sözleşmesinin üçüncü kişinin hilesine dayanılarak iptal edilebilmesi için de hileden lehine çıkar sağlayan karşı âkidin hileyi bilmesi veya biliyor olması gerekir.

Bu meyanda şunu da belirtmek gerekir ki, şekli anlamda bir miras sözleşmesi dâhilinde tek taraflı ölüme bağlı tasarruflarda bulunmak da mümkündür. Bu tek taraflı tasarruflar, tıpkı vasiyetnameler gibi dikkate

³⁹ Rolf Raschein, *Die Ungültigkeit der Verfügungen von Todes wegen*, Winterthurt, Berner Diss., 1954, s. 20 (Kocayusufpaşaoğlu, *Miras Hukuku*, s. 331, dn. 9'dan naklen).

alınacaktır⁴⁰. Tasarruf sahibi de, bu tek taraflı tasarrufları açısından irade teorisine tâbi tutulacaktır⁴¹. Örneğin, miras bırakan, yeğeni ile akdetmiş olduğu miras sözleşmesi ile vasiyeti tenfiz memuru atamış olabilir. Her ne kadar bir miras sözleşmesi dâhilinde dercedilmiş olsa da vasiyeti tenfiz memuru atama, tek taraflı bir ölüme bağlı tasarruftur. Dolayısıyla, miras sözleşmesinin hükümlerinden biri olmasına karşın, bağlayıcı olmayan bu tasarrufu miras bırakan dilediği zaman serbestçe geri alabilir. Serbestçe geri alınabilen, herhangi bir bağlayıcılığı olmayan bu tür ölüme bağlı tasarruflarda, güveni korunacak bir beyan muhatabı olmadığı için, güven ilkesi yerine irade ilkesi uygulanır. Dolayısıyla da, adi saik hatası dahi iptal için yeterlidir. Keza, üçüncü kişinin hilesi ve tehdit de herhangi bir sınırlamaya tâbi olmaksızın iptal sebebi sayılır.

III- ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA İRADE SAKATLIĞI HÂLLERİ

A- Yanılma (Hata)

Hata, öğretilerde, “*ya irade beyanının istenmiyerek arzuya uygun olmaması veya iradenin oluşmasına etken olan bir hususta düşüncenin gerçek duruma uygun olmaması*” şeklinde tanımlanmaktadır⁴². Nasıl ki, insan, doğal yaşantısı dâhilinde mümkün olduğunca daha az yanılığa düşmek için çeşitli önlemler almaktaysa, hukuk alanında da hatadan doğan sorunların etkilerini en aza indirmek için çeşitli düzenlemeler yapılmaktadır.

Genel olarak, sağlararası hukuki işlemlerde söz konusu olan hata hâllerine uygulanacak hükümler, Borçlar Kanununun 23 vd. maddelerinde bulunmaktadır. Borçlar Kanununun ilgili hükümlerine göre hata, sadece, esaslı olduğu takdirde dikkate alınarak hukuki işlemin muteberliğine etki eder. Yoksa, her hata, hukuki

⁴⁰ Peter Tuor, **Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch**, Bd. III: Das Erbrecht, 2. Aufl., 1. Abt. Bern 1952, Art. 481, N. 9 (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 258, dn. 7'den naklen); Arnold Escher, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, Band III, Das Erbrecht, dritte Auflage, bearbeitet von A. Escher, Zürich, 1959, Art. 481, N. 5 (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 258, dn. 7'den naklen).

⁴¹ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 327, 331.

⁴² Oğuzman/Öz, **a.g.e.**, s. 80.

anlamda dikkate alınmaz. Zira, öyle olsaydı büyük bir karmaşa yaşanır ve hiçbir hukuki işleme güvenmek mümkün olmazdı. Bu nedenle de, karşılıklı beyanlara güven unsurunun önemli olduğu hukuki işlemler açısından hata hâlleri kısıtlanmıştır. Borçlar Kanunu'na göre, sadece esaslı hatalar akdin muteberliğine etki etmektedir. Esaslı hata hâlleri, BK 24'de, dört bent hâlinde kısıtlayıcı olmayacak şekilde örneklendirilmiştir. İlk üç bent esaslı beyan hatası hâllerini, son bent ise temel hatası niteliğindeki esaslı saik hatası hâlini göstermektedir. Beyan hataları ile birlikte, ancak temelde hata niteliği taşıyan saik hataları, akdin muteberliğine etki edebilmektedir.

Oysa, MK 504'den de anlaşılacağı üzere, vasiyetnamelerde hata, esaslı ve adi olarak ayrılmamıştır. Bu şekilde, sadece esaslı hatalar değil⁴³, tüm hata hâlleri birer iptal sebebi olarak görülmüştür⁴⁴. Diğer bir deyişle, hata hâlinin vasiyetnamenin muteberliğine etki etmiş sayılması için esaslı olması aranmamaktadır⁴⁵. Miras sözleşmelerinde ise bu konu tartışmalıdır⁴⁶. Bizim görüşümüzün, ivazlı-ivazsız ayrımı yapmaksızın miras sözleşmesinde tarafların irade beyanlarının güven prensibine tâbi olması yönünde olduğunu yukarıda belirtmiştik⁴⁷. Bu sebeple, kanaatimizce BK 24 anlamında esaslı olmayan hatalar miras sözleşmesinin iptaline sebebiyet vermez.

1- Beyan Hatası

Hukuki işlemin yapılaş aşamalarını göz önünde bulundurursak, kişide bir iradenin teşekkül etmesi, tek başına hukuki bir sonuç doğurmayan birinci aşamayı oluşturmaktadır. Kişi iradesinin hukuki sonuç doğurduğu ikinci aşama ise, beyan aşamasıdır. Birinci aşamanın sağlam temelleri olmasına karşın, iradenin beyan ile uyuşmadığı hâllerde, beyan hatası söz konusu olur. Örneğin, belirli mal vasiyeti yapma maksatlı olarak malvarlığının en kıymetli parçası olan köşkünü yeğenine bırakmak isteyen tasarruf sahibi, "köşkümü yeğenim

⁴³ Jean Guinand/Martin Stettler, **Droit Civil II-Successions**, 5ième édition, Genève/Neuchâtel, Editions Universitaires Fribourg Suisse, 2003, s. 40; Gönensay/Birsen, **a.g.e.**, s. 44.

⁴⁴ Yarg. 2. HD 24.10.1977, E.6939/K.7274: "Ölüme bağlı tasarrufun iptal edilebilmesi için hatanın esaslı olması zorunluluğu yoktur..." (İBD 1978/1-2-3 s. 123).

⁴⁵ Guinand/Stettler, **a.g.e.**, s. 43; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 102.

⁴⁶ Miras sözleşmelerindeki tartışmalı durum için bkz. s.10 vd.

⁴⁷ Bkz. s. 14.

B'ye vasiyet ediyorum" dese, ancak, tek yeğenin adının B değil de C olması hâlinde beyanda hata mevcuttur. Zira, miras bırakan, söz konusu tasarrufta bulunurken, tamamen yeğeni C'yi düşünmüş, ancak, yeğenin adını yanlış beyan etmiştir⁴⁸.

Beyan hatası hâllerinden ilki akdin niteliğinde hatadır. Akdin niteliğinde hata eden kimse, yapmak istediği akdin haricinde başka bir akdi yapmaktadır. Örneğin, yedek mirasçı tayini yapmak isterken art mirasçı tayini yapan miras bırakanın durumu bu nevidendir⁴⁹.

Diğer bir beyan hatası hâli ise, şeyde hatadır. Ölüme bağlı tasarrufun konusu olan şeyde hata hâlinde, miras bırakan, beyan ettiği tasarrufu kesinlikle istememektedir. Örneğin, tasarruf eden, yazlık evinde bulunan ve kendisine babasından yadigâr kalan antika vazosunu vasiyet ettiğini belirtirken aslında bu vazonun kışlık evinde bulunuyor olması hâlinde yazlık evdeki değersiz vazonun değil kışlık evdeki antika vazonun dikkate alınması gerekir. Feyzioğlu, bu türden hatalara, eşyanın kimliğinde hata demektedir⁵⁰. Zira, şeyde hata, eşyanın vasıflarındaki yanılmayı kapsamaz. Eşyanın vasfındaki yanılmada, miras bırakan kimsenin, vasiyet ettiği malın kıymetini takdir edememiş olması gerekirdi. Bu türden bir yanılma, olsa olsa, saik yanılması niteliğindedir⁵¹.

Beyan hatası hâllerinden bir diğeri de şahısta hatadır. Şahısta hata, şahsın kimliğindeki hata hâlidir. Örneğin, tasarruf sahibinin tek erkek kuzeni olan Ahmet'i belirtmek isterken sehven kuzenim Ali demiş olması hâlinde kişide yanılma durumu söz konusudur. Buna karşılık, şahsın vasıfları hakkında yanılığa düşülmesi de beyanda değil saikte yanılma durumudur⁵². Örneğin, miras bırakanın pek de vefalı görüp vasiyet kazandırmasında bulunduğu

⁴⁸ Miras bırakanın gerçek iradesinin kolaylıkla tespit edilebildiği böyle bir durumda, irade sakatlığı iptale yol açmayarak söz konusu yanılma, düzeltme yoluna gidilerek ölüme bağlı tasarrufun ayakta tutulması sağlanacaktır. Bkz. s. 40 vd.

Söz konusu örneğin de işaret ettiği gibi, bazı durumlarda bu tür hatalar, özellikle yaşlı tasarruf sahipleri söz konusu olduğunda temyiz kudretinin irdelenmesini gerektirebilir.

⁴⁹ Yedek Mirasçılık-Art Mirasçılık karşılaştırması için bkz. Engin, **a.g.e.**, s. 66 vd.

⁵⁰ F. Necmeddin Feyzioğlu, **Borçlar Hukuku-Genel Hükümler**, 2 Cilt, 2. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1976, C. I, s. 127.

⁵¹ Kocayusufpaşaoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 398.

⁵² Kocayusufpaşaoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 397.

komşusunun aslında kendisinden içten içe nefret etmesi hâli, şahısta değil saikte hata hâlidir.

Bir ölüme bağlı tasarrufta, tasarruf konusu şeyde veya lehine tasarrufta bulunulan kimsenin kimliğinde hata söz konusu ise ve miras bırakanın gerçek arzusunun kesin olarak tespiti mümkünse, MK 504 II uyarınca, tasarruf, miras bırakanın gerçek arzusu doğrultusunda düzeltilir⁵³. Bu türden hataların düzeltmeye tâbi olabilmeleri için, yanılmanın gayet açık ve belli olması ve tasarruf sahibinin gerçek arzusunun hiçbir şüphe ve tereddüde yer vermeyecek şekilde belirlenmesinin mümkün olması gerekmektedir⁵⁴. Lehine tasarrufta bulunulan kişi veya tasarrufa konu olan şeyde açık yanılma hâlleri, aşağıda daha detaylı olarak incelenecektir⁵⁵.

Sözleşmeler hukukunda bir beyan hatası türü olarak incelenen iradenin bir vasıta aracılığıyla beyanı sırasında oluşan hata hâli (vasıta hatası) ile miras hukukunda karşılaşmak (bir irade sakatlığı hâli olarak) mümkün değildir. Çünkü, ölüme bağlı tasarrufların oluşturulmasında ne iradede ne de beyanda temsile izin verilir⁵⁶. Ölüme bağlı tasarruf düzenleme hakkı, miras bırakana sıkı surette bağlı bir haktır⁵⁷. Bu kural uyarınca, ölüme bağlı tasarrufun miras bırakan tarafından bizzat düzenlenmesi ve yapılan tasarrufun konusunun bizzat kendisince belirlenmesi gerekir. Bu durumda vasıtanın yanılmasının ölüme bağlı tasarruflarda söz konusu olamayacağını, ancak, vasıta söz konusu ise tasarrufun yok hükmünde olacağını söylemek mümkündür.

Vasiyet konusu şeyde hata, vasiyet edilen malın miktarına ilişkin de olabilir. Miktarda hata da beyan hatası hâllerinden birisidir. Örneğin, tasarruf

⁵³ YHGK 21.11.1990, E.2-346/K.586: “Vasiyetin konusunun taşınmaz olduğu durumlarda tapu kayıtlarının yanlış verilmiş olması hâlinde Yargıtay, tahvile imkân tanımaktadır.” (Meşe İçtihat Arama Motoru).

⁵⁴ Gönensay/Birsen, **a.g.e.**, s. 46.

⁵⁵ Bkz. s. 40 vd.

⁵⁶ “Başkasının fikir vermek veya ele kola destek vermek suretiyle yardımı, ancak miras bırakanın buna rızası varsa, onun belgeyi bilinçli ve karakteristik olarak belirleme erkini ortadan kaldırmış sayılmayabilir.” Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 237; Yarg. 2. HD 04.05.1978, E.3444/K.3580: “Ölüme bağlı tasarruflar kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olup, doğrudan doğruya kullanılması zorunludur. Bu konuda temsil hükümleri işlemez. Yani bir kimse adına kanuni ve akdi temsilcisi ölüme bağlı tasarrufta bulunamaz.” (YKD 1979/6 s. 779).

⁵⁷ İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 57; İnan/Ertaş/Albaş, **a.g.e.**, s. 160; Antalya, **Miras**, s. 117.

sahibinin adına kayıtlı olmak üzere Bozcaada'da 5 dönümlük bir arsası olsa ve bu arsanın 3 dönümlük kısmını vasiyet etmek isterken 30 dönümlük kısmını şeklinde beyan etmişse, bu durumda, miktarda yanılma söz konusu olacaktır. Şayet, miras bırakan, 5 değil de 50 dönümlük arsası olduğunu sanıyorsa, bu durumda, saikte yanılma söz konusudur ve kanımızca, arsanın 3/5'lik kısmını vasiyet etme niyeti açıkça belli ise vasiyetnamenin 3 dönümlük kısmı için ayakta tutulması gerekmektedir. Elbette, tasarruf sahibinin vefatından sonra bu durumu ispatlamak oldukça güç bir mevzudur.

2- Saik Hatası

Bir kimseyi belirli bir hukuki işlemi, mesela ölüme bağlı tasarrufu, yapmaya iten sebeplere saik denir. Bu tür hatada, tasarruf eden, tasarrufa sebep olan vakıa ile durum hakkında yanlış veya eksik bilgi sahibi olduğundan ötürü söz konusu hataya düşmüştür. Diğer bir deyişle, miras bırakanın iradesiyle beyanının örtüşmesine karşın, miras bırakanı bu hukuki işlemi yapmaya iten sebepler, aslında miras bırakanın hiç de düşündüğü şekilde oluşmamıştır. Dolayısıyla, miras bırakanın iradesinin oluşumunda bir sakatlık mevcuttur. Örneğin, miras bırakan, 2006 senesinin yazında Şile'de boğulmak üzereyken kendisini kurtaran şahıs olduğunu sandığı A'ya Şile'deki yazlığını vasiyet ettiğini belirtmiştir. Hâlbuki, söz konusu olayda miras bırakanı boğulmaktan kurtaran kimse A değil B isimli bir şahıstır. Miras bırakanı bu tasarrufta bulunmaya iten düşünce, kendisinin söz konusu faciadan kurtarılmış olmasıdır. Miras bırakan, kendisini ölümden kurtaran kimseye olan gönül borcunu bu şekilde ödeyerek manevi olarak vicdanını rahatlatmak istemektedir. Yoksa, tasarruf lehdarının A veya B olması miras bırakan açısından bir önem arz etmemektedir. Keza, miras bırakanın lehine tasarrufta bulunmak istediği kimse, kendisini boğulmaktan kurtaran kimsedir.

Roma Hukukunda saik hatası iptal sebebi sayılmazdı⁵⁸. Hâlbuki, günümüzde, hem Borçlar Hukuku alanında hem de Medeni Hukuk alanında saik hatalarının hukuki işlemlerin muteberliğine etki ettiklerinden bahsetmek mümkündür. Yalnız, Borçlar Kanununa göre, saikte yanılma, kural olarak esaslı

⁵⁸ *Legandi Legato Non Cohoret*; Altuğ, a.g.m., s. 408.

hata sayılmaz ve yapılan sözleşme, saik hatasına düşen kişi tarafından hata hükümlerine göre iptal edilemez. (BK 24 II) Sözleşmeyi iptal hakkı vermeyen, esaslı sayılmayan bu saik hatalarına adi saik hataları, esaslı nitelikte olan saik hatalarına ise temel hatası denilmektedir. Saikte yanılmanın esaslı sayılabilmesi için, yanılığa düşülen durumun, yanılan açısından ticari hayattaki dürüstlük kurallarına göre sözleşmenin zorunlu bir unsuru (temeli) olarak kabul edilmesi gerekir. (BK 24 I b.4) Buna göre, yanılığa düşülen husus, öncelikle yanılan açısından zorunlu bir unsur olmalı, yani yanılan yanıldığını bilseydi sözleşmeyi yapmayacak olmalıdır(sübjektif şart). İkinci olarak, ticari doğruluğun da buna cevaz vermesi gerekir(objektif şart).

Yukarıda bahsini etmiş olduğumuz adi ve esaslı saik hatası hâllerine ilişkin ayırım, miras sözleşmesi açısından bir önem taşımakla beraber vasiyetname açısından herhangi bir önem taşımamaktadır⁵⁹. Zira, vasiyetnamenin tek taraflı bir irade beyanı ile meydana gelmesi ve serbestçe geri alınabilen bir tasarruf olması nedeniyle lehine tasarrufta bulunulan kişinin korunmasını gerektirecek bir menfaat söz konusu değildir⁶⁰. Hâl böyle olunca da, esaslı olup olmaması fark etmeksizin her türlü saik hatası vasiyetnameyi sakatlar⁶¹. Buna göre, içine düşülen hata ile vasiyetname arasında illiyet bağının olması tasarrufun sakatlanması için yeterlidir⁶².

Her türlü hatanın, nedensellik bağının bulunması şartıyla vasiyetnamenin iptaline yol açacağı yönündeki görüşün hukuksal istikrarsızlığa yol açabileceği düşüncesiyle sınırlanmaya çalışıldığı görülmektedir⁶³.

Almanya’da bazı müellifler⁶⁴, vasiyetnamenin iptaline yol açabilecek bir saik hatasının varlığı için nedensellik bağının yanında, tasarruf sahibinin

⁵⁹ Antalya, **Feragat**, s. 229.

⁶⁰ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 329; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 102; Eren, **İptal**, s. 37.

⁶¹ “Ölüme bağlı tasarrufun (vasiyetname) iptal edilmesi için hatanın esaslı olması koşul değildir. Saikte hata da iptal nedenidir.” Yarg. 2. HD 24.10.1977, E.6939/K.7274 (Özüğür, **a.g.e.**, s. 858).

⁶² Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 329; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 102; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 196; Öztan, **a.g.e.**, 203; Serozan/Engin, **a.g.e.**, 221; Engin, **a.g.e.**, s. 183, dn. 401.

⁶³ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 329; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 222.

⁶⁴ Manfred Harder/Inge Kroppenber, **Grundzüge des Erbrechts**, 5. Auflage, Neuwied, 2002, s. 96/97’de N 255 (Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 222’den naklen); Dieter Leipold, **Erbrecht**, 14. Auflage, Tübingen, 2002, s. 147’de N 426/27 (Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 222’den naklen).

saikteki hatasına ilişkin gerçeği yanlış bilmesini aramaktadırlar. Diğer bir deyişle, tasarruf sahibinin gerçeği hiç bilmemesini, iptale elverişli bir hata hâli saymamaktadırlar.

İsviçre Federal Mahkemesi⁶⁵ ise, saik hatasının vasiyetnamenin iptaline imkân sağlamasının ek şartı olarak, miras bırakan kimsenin yanlışlığı konuya ilişkin gerçeği bilmiş olması hâlinde tasarrufu ortadan kaldırmayı tercih edeceğinin ispatını aramaktadır. Kocayusufpaşaoğlu, Federal Mahkeme Kararında belirtilmiş olan bu görüşün tatmin edici olmadığını ileri sürmektedir⁶⁶. Yazar, hata ile ölüme bağlı tasarruf arasındaki illiyet bağının ispat edilmesinden sonra, bir de tasarruf sahibinin hatasının farkına varılmış olsaydı yine de tasarrufunun olduğu gibi kalmasını istemeyeceğinin ispatını aramanın yersiz olduğunu belirtmiştir. Biz de, yazarın bu görüşüne katılarak, saik hatası ile tasarruf arasında bir illiyet bağı bulunmasının vasiyetnamenin iptali için yeterli olduğu kanaatindeyiz.

Miras sözleşmesi açısından, irade ve güven teorileri taraftarları farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. İrade teorisi taraftarları⁶⁷, vasiyetnamede olduğu gibi miras sözleşmesinde de her türlü hatanın tasarrufu sakatlayacağını ileri sürerler. Zira, yazarlara göre, Medeni Kanun, bu konuda vasiyetname ile miras sözleşmesi arasında bir fark gözetmemiştir.

Bizim de katıldığımız güven teorisi taraftarları⁶⁸ ise, miras sözleşmesinin adi saik hatası nedeniyle iptal edilebilmesini kabul etmezler. Yazarlar, miras

⁶⁵ BGE 75 II 287; BGE 94 II 140; BGE 119 II 210.

⁶⁶ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 329.

⁶⁷ Arnold Escher, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, Band III, Das Erbrecht, dritte Auflage, bearbeitet von A. Escher, Zürich, 1959, Art. 469, N. 6 (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 329, dn. 2'den naklen); Peter Tuor, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, Band III, Das Erbrecht, 1. Abteilung, die Erben, 2. Auflage, Bern, 1952, Art. 469, N. 21 (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 329, dn. 2'den naklen); İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 197; Eren, **İptal**, s. 38.

⁶⁸ Vito Piconi, **Die Auslegung von Testament und Erbvertrag**, Zürich, 1955, s. 96 vd. (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 331, dn. 7'den naklen); Jacob Arnold Müller, **Die Ungültigkeitsklage bei den Verfügungen von Todes wegen**, Diss. Zürich, 1929, s. 23 vd. (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 331, dn. 7'den naklen); Rolf Raschein, **Die Ungültigkeit der Verfügungen von Todes wegen**, Berner Diss. Winterthurt, 1954, s. 18 vd. (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 331, dn. 7'den naklen); Hans Merz, **Berner Kommentar**, Bd. I, 1. Abt. Einleitung, Bern 1962, s. 48 (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 331, dn. 7'den naklen); Paul Piotet, **Les vices de la Volonté dans le pacte successoral**, Mélanges en l'honneur de W. Schönenberger, Fribourg 1968, s. 331 vd. (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 331, dn. 7'den

sözleşmesinin vasiyetnameden farklı olarak iki taraflı işlem olması, serbestçe geri alınmasının mümkün olmaması ve lehine tasarrufta bulunulan kimsenin sözleşmeye olan güveninin korunması gerekliliğinden yola çıkarak bu görüşe varmışlardır. Özellikle, ivazlı miras sözleşmesinde, tasarruf sahibinin adi saik hatasına dayanarak sözleşmeyi geri alabilmesine karşın, karşı âkidin ancak temel hatası niteliğindeki saik hatasına dayanarak sözleşmeyi geri alabilmesinin eşitsizlik yaratacağını ileri sürerler. Bu nedenlerle de, miras sözleşmesinin her iki tarafının da ancak temel hatası niteliğindeki saik hatasına dayanarak sözleşmeyi geri alabilecekleri yönünde görüş bildirmişlerdir.

Adi bir saik hatasının dahi, vasiyetnamelerde olduğu gibi miras sözleşmelerinin de iptaline yeteceğini savunan görüşü haklı olarak eleştiren Kocayusufpaşaoğlu⁶⁹, MK 504'de ölüme bağlı tasarruflar teriminin kullanılmış olmasının vasiyetnameler ile miras sözleşmelerinin aynı hükümlere tâbi tutulacağı manasına gelmediğini, ilgili hükümde açıkça her türlü hatanın iptale yol açacağını da belirtilmediğini ifade etmektedir. Gerçekten de, vasiyetname söz konusu olduğunda her türlü hatanın iptale yol açabilmesinin yegâne sebebi, vasiyetnamelerin tek taraflı irade beyanıyla düzenlenen işlemler olmasıdır. Miras sözleşmesi ise taraflarınca serbestçe geri alınamayan, karşı tarafın güveninin korunmasını gerektiren iki taraflı bir tasarruftur. Bu sebeple de, miras sözleşmelerinin adi saik hataları nedeniyle iptali söz konusu olamaz.

Saik hatasının temel hatası niteliği taşıyabilmesi için dört şartın bir arada bulunması gerekir. İlk şart, hatanın konusunu belirli bir olayın teşkil etmesidir. İkinci şart, hataya düşen tasarruf sahibi için üzerinde hataya düşülen durumun miras sözleşmesinin olmazsa olmaz şartı olmasıdır. Diğer bir deyişle, hataya düşen miras bırakanın, sözü edilen düşüncesinin yanlışlığını bilseydi, böyle bir tasarrufta bulunmayacak olması gerekir. Üçüncü şart, hatanın miras sözleşmesinin olmazsa olmaz şartı olduğunun karşı tarafça bilinebilecek

---

naklen); Paul Piotet, **Précis de Droit Successoral**, Berne, Deuxième Edition, Editions Stämpfli & Cie SA Berne, 1988, s. 59; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 102; Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 330; İnan/Ertaş/Albaş, **a.g.e.**, s. 283; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 221; Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 274; Bülent Köprülü, **Miras Hukuku Dersleri**, 2. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1985, s. 240, dn. 224; Esat Şener, **Vasiyet Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1995, s. 211.

⁶⁹ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 330.

durumda olmasıdır. Son şart ise, hata konusunun dürüstlük kuralı açısından miras sözleşmesinin iptalini haklı gösterecek bir değer taşımasıdır⁷⁰.

Saik hatasının miras sözleşmesini sakatlayıp sakatlamayacağına ilişkin yukarıda bahsini etmiş olduğumuz görüş ayrılığı, sadece ölüme bağlı tasarruflarda bulunan kimse için söz konusudur. Miras sözleşmesinin lehine ölüme bağlı tasarruflarda bulunulan karşı âkidinin güven teorisine tâbi tutularak sadece temel hatası niteliğindeki saik hatalarına dayanabileceği konusunda öğretide oybirliği vardır⁷¹. Zira, miras sözleşmesinin karşı âkidi ölüme bağlı tasarruflarda bulunmamaktadır. Bu nedenle de, karşı âkit, Borçlar Hukukuna tâbi bir sözleşme akdediyormuşcasına değerlendirilerek BK 23 vd. hükümlerine tâbi tutulacaktır⁷².

Bazen tasarruflarda bulunan kimsenin bilmediği durumlar söz konusu olabilir. Örneğin, lehine tasarruflarda bulunduğu kimsenin aşırı varlıklı olması, aciz içinde olan bir müsrif olması, kanunsuz işlerle haşır neşir olması, kumarbaz veya alkolik olması, kimsesiz olduğunun düşünülmesinin aksine akrabalarının bulunması gibi hâllerin tasarruf eden kimse tarafından bilinmesi hâlinde ilgili tasarruflarda bulunmayacağı söylenebilir. Acaba, böyle bir durumda, tasarruflarda bulunan kimsenin vefatı sonrasında mirasçılarının tasarrufun iptalini talep etmesi mümkün olabilecek midir? Müşterek Hukukta bilmemezlik hâlinin iptale yol açacağı kabul edilmektedir⁷³. Ancak, Eren, bilmemezlik hâlinin saik hatasıyla bir tutulmasının içinden çıkılması zor sorunlar ortaya çıkaracağını ileri sürmektedir⁷⁴. Belki de bu sorunların en önemlisi, ileri sürülen bilmemezlik hâli ile ölüme bağlı tasarruf arasındaki illiyet bağının ispatıdır. Nitekim, Alman Hukukunda bir görüşün, gerçeğin hiç bilinmemesini iptale elverişli bir hata hâli

⁷⁰ Kocayusufpaşaoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 400 vd.

⁷¹ Bkz. dn. 33.

⁷² Vito Picononi, **Die Auslegung von Testament und Erbvertrag**, Zürich, 1955, s. 97 ve 101 (Eren, **İptal**, s. 38, dn. 39'dan naklen); Jacob Arnold Müller, **Die Ungültigkeitsklage bei den Verfügungen von Todes wegen**, Diss. Zürich, 1929, s. 34 (Eren, **İptal**, s. 38, dn. 39'dan naklen); Rolf Raschein, **Die Ungültigkeit der Verfügungen von Todes wegen**, Berner Diss. Winterthur, 1954, s. 23 (Eren, **İptal**, s. 38, dn. 39'dan naklen); Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 222; Eren, **İptal**, s. 38; Ayiter/Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 157; Altuğ, **a.g.m.**, s. 427.

⁷³ Theodor Kipp/Helmut Coing, **Lehrbuch des Bürgerlichen Rechts**, V. Band, Erbrecht, 10. Aufl. Tübingen 1955, s. 101 (Eren, **İptal**, s. 37, dn. 34'den naklen).

⁷⁴ Eren, **İptal**, s. 37.

olarak kabul etmediğine yukarıda işaret edilmişti⁷⁵. Fakat, kanımızca, illiyet bağının ispatı hâlinde bilmemezlik hâlleri de tasarrufun iptaline sebebiyet verebilecektir. Zira, bilmemezlik de bir hata hâlidir.

Saik hatası başlığı dâhilinde hukuki yanılığın da bahsetmek gerekir. Hukuki yanılığ, pozitif hukukun bir kuralının bilinmemesi veya yanlış yorumlanmasından doğan hata hâlidir⁷⁶. Vasiyetnamelerin iptali için hatanın esaslı olması aranmadığından, hukuki hataların da iptale sebebiyet verebilecekleri açıktır. Ancak, miras sözleşmeleri açısından hukuki hataları ikiye ayırarak incelemek gerekir. Zira, hukuki hata, beyan hatası şeklinde olabileceği gibi saik hatası şeklinde de ortaya çıkabilmektedir. Saik hatası şeklinde ortaya çıkan hukuki hatalar, ancak BK 24 I b.4 anlamında esaslı oldukları takdirde miras sözleşmesinin iptaline sebep olurlar. Öğretideki diğer bir görüş ise, hukuki hata hâlinin ölüme bağlı tasarrufların iptaline sebebiyet vermeyeceği yönündedir⁷⁷.

B- Aldatılma⁷⁸(Hile)

Bir kimsenin iradesinin doğumu esnasında yanlış bir düşüncenin oluşmasına sebebiyet veren, kişinin nezdinde uyanmış yanlış düşünceyi onaylayan veya bu düşüncenin süregelmesine kasden engel olmayan kimsenin yaptığı bu hareketlere aldatma adı verilir. Söz konusu hususa, tasarruf sahibi açısından baktığımızda ise, hileyi, tasarruf sahibinin kasden saik hatasına düşürülmesi şeklinde nitelendirebiliriz⁷⁹.

Ölüme bağlı tasarruflarda saik hatasının bir iptal sebebi olduğunu çekincesiz kabul eden yazarlara⁸⁰ göre, MK 504'de ayrıca aldatılmanın hüküm

⁷⁵ Bkz. s. 20.

⁷⁶ Kocayusufpaşaoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 419.

⁷⁷ Şakir Berki, **Miras Hukuku**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1975, s. 202.

⁷⁸ Eski Medeni Kanunumuzda “Hile” terimi kullanılmış olmasına karşın 4721 sayılı Medeni Kanunumuzda “Aldatma” terimi tercih edilmiştir. Ancak, aldatma terimi, aldatan kimsenin tasarrufu iptal ettirebileceği şeklinde çağrışım yaptığından ötürü biz bölüm başlığını “Aldatılma” olarak değiştirmeyi uygun bulduk. Aynı görüşte: İnan/Ertaş/Albaş, **a.g.e.**, s. 285.

⁷⁹ Oğuzman/Öz, **a.g.e.**, s. 93; Ayiter/Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 157.

⁸⁰ Eren, **İptal**, s. 41; İmre/Erman, **a.g.e.**, 198; Arnold Escher, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, Band III, Das Erbrecht, dritte Auflage, bearbeitet von A. Escher, Zürich, 1959, Art. 469, N. 10 (Kocayusufpaşaoğlu, **a.g.e.**, s. 331, dn. 11); Peter Tuor, **Kommentar zum**

altına alınmış olması gereksizdir. Bu görüşe göre, her türlü saik hatasının ölümüne bağlı tasarrufun muteberliğine etki etmesi nedeniyle, aldatılma hâli de bu bahis dâhilinde değerlendirilerek iptale konu edilebilir.

Aldatmanın her zaman aktif bir davranışla gerçekleşmesi gerekmez. Tasarrufta bulunan kimsenin yanlış düşünceler içinde olduğunu fark eden karşı taraf, bu durumdan çıkar sağlamak uğruna tasarruf edenin zihnindeki yanlış düşünceyi bilmesine karşın bunun gerçeği yansıtmadığını dile getirmekten kaçınabilir. Pasif aldatılma hâlinin de ölümüne bağlı tasarrufun iptaline yol açacağı ortadadır.

Aldatılma hâlinin ölümüne bağlı tasarrufun iptaline yol açabilmesi için, ölümüne bağlı tasarruf ile aldatmaya yönelik davranış arasında bir nedensellik bağı bulunması gerekli ve yeterlidir⁸¹. Basit bir deyişle, aldatmaya yönelik davranışlar olmasaydı ölümüne bağlı tasarrufun hiç yapılmayacağını veya bu şekilde ortaya çıkmayacak olmasının sabit olması gerekir. Aldatmaya yönelik bir davranış bulunmasına karşın bu davranışın ölümüne bağlı tasarrufun düzenlenmesi esnasında bir etkisi olmamış olması hâlinde iptal söz konusu olmayacaktır⁸².

Aldatma fiilinin, ölümüne bağlı tasarrufun muteberliğine etki etmesi için, mutlaka tasarruf lehdarı tarafından gerçekleştirilmiş olması gerekmez. Vasiyetnameler açısından, aldatma eyleminin üçüncü kişi tarafından yapılması ile lehine tasarrufta bulunulan kimse tarafından yapılması arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır⁸³. Üçüncü kişinin hilesi de tasarrufun iptaline yol açabilmektedir. Üçüncü kişilerin aldatması hâlinde, vasiyetnamenin iptali için bu durumu lehine kullanabilecek kimsenin aldatılma hâlinde haberdar olması da aranmamaktadır⁸⁴. Önemli olan, vasiyetname ile aldatılma durumu arasında

---

Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Band III, Das Erbrecht, 1. Abteilung, die Erben, 2. Auflage, Bern, 1952, Art. 469, N. 25 (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 331, dn. 11'den naklen).

⁸¹ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 103; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 224.

⁸² Oğuzman, **a.g.e.**, s. 103; Akil Önder, **Vasiyet Hukuku**, Ankara, Doğu Matbaası, 1944, s. 50.

⁸³ Gönensay/Birsan, **a.g.e.**, s. 45.

⁸⁴ Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 221; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 224.

bir illiyet bağıının bulunuyor olmasıdır⁸⁵. Bu da demektir ki, vasiyetnamenin oluşması aşamasında üçüncü kişilerce gerçekleştirilen her türlü aldatılma hâli, vasiyetnamenin iptali sonucunu doğurur.

Miras sözleşmelerinde tartışmalı olan konuda bizim de benimsemiş olduğumuz güven teorisi uyarınca⁸⁶, aldatılma sebebiyle iptal için her iki taraf da BK 28 II'ye tâbidir. Dolayısıyla, hem miras bırakanın hem de lehine miras bırakılan kimsenin, üçüncü kişilerin aldatması sebebiyle miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldıracabilmeleri için, miras sözleşmesinin diğer tarafının hileden haberdar olması veya haberdar olabilecek durumda olması gerekir⁸⁷. Şayet, üçüncü kişinin aldatması, lehine tasarrufta bulunmuş kimse tarafından bilinmiyor veya bilinmesi gerekmiyorsa, miras sözleşmesinin ortadan kaldırılması söz konusu olmayacak, sadece, aldatan üçüncü kişiden tazminat isteme imkânı hasıl olacaktır⁸⁸. İrade teorisi taraftarlarına⁸⁹ göre ise, BK 28 II, miras sözleşmesinin ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafı hakkında geçerli olmayacak, üçüncü kişinin hilesi durumunda da illiyet bağı bulunması hâlinde tasarrufun iptali söz konusu olabilecektir.

Diğer taraftan, miras bırakanın ölüme bağlı tasarruf yapmasını veya böyle bir tasarruftan rücu etmesini aldatma, zorlama veya korkutma yoluyla sağlayan yahut engelleyen kimseler, MK 578 b.3 uyarınca, mirastan yoksun kalırlar. Bu kimseler lehine yapılmış tasarruflar kendiliğinden hükümsüz olacaklarından ötürü, bu türden tasarrufların iptali yoluna gidilmesi de gerekmez.

C- Korkutma (İkrah)

Bir kimsenin veya ailesinin gelecekte başlarına maddi veya manevi bir takım felaketlerin geleceğini belirtmek suretiyle bu kimseyi, manevi baskı altında, bir takım hukuki işlemleri yapmaya zorlamak, korkutma fiilini

⁸⁵ İlhan Öztrak, **Miras Hukuku**, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1968, s. 54; Öztan, **a.g.e.**, s. 205; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 198.

⁸⁶ Bkz. s. 12-14.

⁸⁷ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 332; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 102-103; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 221; Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 276; İnan/Ertaş/Albaş, **a.g.e.**, s. 285.

⁸⁸ Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 276.

⁸⁹ Eren, **İptal**, s. 42; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 198; Altuğ, **a.g.m.**, s. 418.

oluşturur. Borçlar Kanunu, sözleşmelerin kuruluşundaki bir beyanın korku etkisiyle yaratılmış olması hâlinde, söz konusu durumun sözleşmenin muteberliğine etki edebilmesi için, yaratılan korkuda bir takım özellikler arar. Korkutmanın muteberliğine ilişkin tanım BK 30'da yapılmıştır. Bu tanım içinde “yakın akrabalarından birisi” şeklinde bir ibare mevcuttur. Hâlbuki, mehz CO Art. 30 I'de söz konusu kimseleri tanımlamak için yakınları anlamına gelen “*ses proches*” ibaresi kullanılmıştır. Burada aranılması gereken yakınlık, kan bağı veya hısımlıktan doğmamakta, fiili bir yakınlık ve bağlılıktan doğmaktadır⁹⁰. Bu nedenle, hükmü, daraltıcı yakın akraba deyimi yerine korkutulan kimsenin yakınları şeklinde yorumlamak uygun olacaktır.

Görüldüğü üzere, korkutma, hukuki işlemde bulunan kimsenin iradesini sakatlamaktadır. Korkutmanın hukuki anlamda sonuç doğurması için, hukuki işlemi yapan kimsenin iradesinin istediği yönde oluşmaması gerekmektedir.

Borçlar Hukukunda korkutma fiilinin esaslı olması aranmaktayken vasiyetnamelerin iptali için bu durum aranmaz. Kısaca, korku ile ölüme bağlı tasarruf arasında bir illiyet bağı bulunması vasiyetnamenin iptal edilebilirliği için yeterlidir⁹¹. Zira, BK 30'da korkutma'nın şartları belirtilmişken MK 504'de sadece korkutma denilmiş olması, ölüme bağlı tasarruflardaki korkutmanın çok daha geniş olduğunu göstermektedir. Bu da demektir ki, korkutmanın her derecesi, vasiyetnamenin iptali için yeterlidir⁹².

Miras sözleşmeleri açısından, bazı yazarlar⁹³, esaslı olup olmamasına bakılmaksızın her türlü korkutma hâlinin miras sözleşmesinin iptaline sebebiyet vereceğini dile getirmektedirler. Bu görüşe göre, her olaydaki korkutma incelenirken subjektif kriterler göz önünde bulundurulacaktır. Borçlar Hukukunda olduğu gibi, korkutma fiili, genel bir değerlendirmeye tâbi tutularak

⁹⁰ Altuğ, **a.g.m.**, s. 421.

⁹¹ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 103; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 224.

⁹² Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 332; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 103; Eren, **İptal**, s. 43; Öztrak, **Miras Hukuku**, s. 54.

⁹³ Eren, **İptal**, s. 43; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 103; İmre/Erman, **a.g.e.**, 199; Arnold Escher, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, Band III, Das Erbrecht, dritte Auflage, bearbeitet von A. Escher, Zürich, 1959, Art. 469, N. 12a (Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 277, dn. 40'dan naklen); Peter Tuor, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, Band III, Das Erbrecht, 1. Abteilung, die Erben, 2. Auflage, Bern, 1952, Art. 469, N. 26 (Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 277, dn. 40'dan naklen).

objektif kriterler çerçevesinde irdelenmeyecektir⁹⁴. Somut olayın özellikleri ile ölüme bağlı tasarrufta bulunan kimsenin yaş, cinsiyet, ruhsal durum ve sosyal statü gibi kişisel özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır⁹⁵. Bunun neticesinde, tasarruf eden kimsenin ölüme bağlı tasarrufta bulunurken, söz konusu korkutma fiilinden etkilenip etkilenmediği ortaya çıkarılarak, korkutmanın iptale yol açıp açmayacağı belirlenir⁹⁶. Diğer taraftan, bu görüş taraftarlarına göre, korkutma fiilinin kimin tarafından yapılmış olduğu önem taşımamaktadır. Zira, korkutma fiilinde bulunan kimsenin kendi lehine menfaat temin etmiş olması şart değildir. Bu kimsenin başka kimseler lehine menfaat sağlamak amacıyla da korkutma fiilinde bulunmuş olması olasıdır. Diğer bir deyişle, korkutma fiilinde bulunan kimsenin sadece kendisine değil üçüncü kişilere de bir menfaat elde edebilmek amacıyla bu fiili gerçekleştirmiş olması tasarrufun iptali için yeterli bir sebeptir⁹⁷.

Miras sözleşmelerinde Borçlar Kanunu hükümlerinin baskın olması gerektiğini düşünen güven teorisi taraftarları ise, korkutma hâlinin iptale sebebiyet verebilmesi için esaslı olması gerektiğini ileri sürerler⁹⁸. Bu durumda, güven prensibinin bir sonucu olarak, üçüncü kişinin korkutması hâlinde, korkutma eyleminden habersiz olan ve haberdar olması da gerekmeyen lehine ölüme bağlı tasarrufta bulunulan karşı âkit, miras sözleşmesini ikrah nedeniyle ortadan kaldıran miras bırakandan BK 29 II uyarınca tazminat talep edebilecektir⁹⁹.

Korkutma fiiline rağmen, tasarruf sahibi, gene de kendi iradesini beyan ederse, bu durumda korkutma fiilinin tasarrufun muteberliğine etki ettiğinden bahsetmek mümkün olmaz. Zira, bu durumda, korkutma fiili ile ölüme bağlı tasarruf arasında bir illiyet bağı yoktur.

⁹⁴ Altuğ, **a.g.m.**, s. 419-420; Eren, **İptal**, s. 43; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 199-200; Öztan, **a.g.e.**, s. 206.

⁹⁵ Eren, **İptal**, s. 43; Söz konusu durum, Fransız Hukukunda açık olarak CCF Art. 1112/al.2’de hüküm altına alınmıştır. François Terré/Yves Lequette, **Droit Civil-Les Successions/Les Libéralités**, Deuxième Edition, Paris, Dalloz, 1988, s. 258.

⁹⁶ Önder, **a.g.e.**, s. 50.

⁹⁷ Eren, **İptal**, s. 45.

⁹⁸ Kocayusufoğlu, **Miras Hukuku**, s. 332; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 224; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 222; Dural, **Miras Sözleşmesi**, s. 277-278; İnan/Ertaş/Albaş, **a.g.e.**, s. 286; Rolf Raschein, **Die Ungültigkeit der Verfügungen von Todes wegen**, Winterthurt, Berner Diss., 1954, s. 31(Kocayusufoğlu, **Miras Hukuku**, s. 332, dn. 15’den naklen).

⁹⁹ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 103; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 222; Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 277-278.

Altuğ, Dünyanın sonunun geldiğine dair kehanetlere dayanarak yapılmış ölüme bağlı tasarrufların iptal edilebilirliğini savunmaktadır¹⁰⁰. Kanımızca, sonucu tasarruf edeni ölüme götürebilecek herhangi bir doğal fiil veya genel ölüm korkusuyla yapılmış tasarrufların korkutma nedeniyle iptali söz konusu olamaz¹⁰¹. Söz konusu durumların, tasarrufta bulunanı kaçınılmaz sona yaklaştırması nedeniyle kendisini tasarrufta bulunmaya sevk etmiş olduğu açıktır. Bu durumda olsa olsa saik hatasının varlığından bahsetmek mümkündür¹⁰².

Berki, ciddi bir tehdit oluşturmayan korkutma hâllerinin, tasarruf sahibinin iradesini sakatlamış sayılmayacağını ileri sürer¹⁰³. Yazar, ciddi korkutma oluşturmayan hâle örnek olarak; yasal mirasçılarının biri veya bir kısmının iradi mirasçı olarak tüm malvarlığını kendisine vasiyet etmeyen tasarruf sahibine ölümünden sonra gerekli ilgi ve özeni göstermeyeceklerini, kabrini ziyaret etmeyeceklerini, iyi bir şekilde anmayacaklarını belirtmiş olmaları korkutma nedeniyle irade sakatlığı yaratmaz, demiştir. Kanımızca, söz konusu durum tartışmaya açıktır. Zira, her kimsenin manevi değerleri farklı olduğu gibi iradesine etki edebilecek durumlar da farklılık arz etmektedir. Yukarıdaki örneğe istinaden, kabir korkusu olan bir kimseye bu tarzda bir söylemde bulunmuş olmak onu talep edilen tasarrufu yapmaya itebilecektir. Bu durumda, tasarruf sahibinin iradesinin serbest olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu nedenle de, kanımızca, sübjektif değerlendirme yapılarak, tasarruf sahibinin kişisel özellikleri dikkate alınarak söz konusu tasarrufun iptaline imkân tanınması gerekir.

Korkutma fiilinin her zaman hukuka aykırı olmasını aramak gerekmez¹⁰⁴. BK 30 II'nin aksi yorumundan anlaşılacağı üzere, bir hakkın kullanılacağı tehdidi ile zor duruma düşen kimsenin bu zor durumundan faydalanılarak büyük

¹⁰⁰ Altuğ, **a.g.m.**, s. 423.

¹⁰¹ Örneğin, tasarruf edenin ölümcül bir hastalığa yakalanması, tasarruf edenin ikamet ettiği bölgede şiddetli bir depremin beklenmesi, volkanik patlamaların olması, büyük bir kaza geçirmiş ve oldukça fazla kan kaybetmekte olması gibi. Aynı görüşte; Eren, **İptal**, s. 44.

¹⁰² Saik hatasının vasiyetname ve miras sözleşmelerindeki etkilerine ilişkin olarak bkz. s. 19 vd.

¹⁰³ Berki, **a.g.e.**, s. 201.

¹⁰⁴ Eren, **İptal**, s. 44; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 199. Aksi görüşte olan; Ayiter/Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 158.

çıkarlar sağlanıyorsa bu durumda da iptale sebebiyet verecek miktarda korkutma var sayılacaktır. Öyle bazı durumlar vardır ki, korkutma fiilinde bulunan kimse, bir hakkını bile kullanıyor olabilir. Örneğin, işçinin iş verenini işten ayrılırim diyerek korkutması, kiralayanın kiracısını tahliye ile korkutması, bir senetten dolayı alacaklı olan kimsenin senedi icraya koyacağını söylemesi, velayeti kendisinde olmasına karşın çocuğunun diğer ebeveynle birlikte kalmasına göz yummakta olan kimsenin çocuğunu geri alacağını söylemesi gibi durumlar, hukuka uygun olmalarına karşın, haksız bir menfaat elde etme amacı taşıdıklarından ötürü ölüme bağlı tasarrufun iptaline yol açabilecek makul sebeplerdir. Anlaşılacağı üzere, korkutmanın bir iptal sebebi olabilmesinin en önemli koşulu, tasarruf edenin iradesini sakatlayabilecek yetiye sahip olmasıdır.

MK 504'de ölüme bağlı tasarrufların iptal sebepleri olarak zikredilen korkutma ve zorlama hâlleri, korku yaratan fiiller olarak ifade edilmiştir. Birisi şiddetin manevi yönü iken diğeri maddi yönünü oluşturur¹⁰⁵. Çocuklarının kaçırılacağını belirtmek suretiyle bir vasiyetnamenin düzenlenmesini sağlamak korkutma, aynı işlemin tasarrufta bulunacak kimsenin başına silah dayanarak yapılması ise bir zorlama hâlidir. Görüldüğü üzere, korkutmada tehdit derecesinde kalan şiddet hâli, zorlamada daha ağır bir şekilde kendini hissettirmektedir. Bu iki durumdan tamamen ayrı diğeri bir hâl ise, maddi cebir sebebiyle tasarruf sahibinin ölüme bağlı tasarruf iradesinin (*animus testandi*) bulunmadığı *vis absoluta* olarak adlandırılan maddi cebir hâlidir¹⁰⁶. Mesela, tasarruf sahibinin elini tutarak zorla ölüme bağlı tasarruf düzenletirilmesi hâlinde, tasarruf sahibinin ölüme bağlı tasarruf düzenleme iradesinin bulunduğu bahsetmek mümkün değildir. Kendisine kaba fiziksel güç uygulanan tasarruf sahibi, gerçek iradesi yerine kuvvet kullanan kimsenin iradesini kendi iradesiymişcesine beyan etmektedir. Keza, kaba fiziksel güce maruz kalmış kimsenin iradesi ile beyanı arasındaki zincir tamamen kopmuştur. Burada, artık, irade sakatlığı değil irade yokluğunun ortaya çıktığından bahsolunmak gerekir. Bu durum, çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir.

¹⁰⁵ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 103.

¹⁰⁶ Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 225, 325; Guinand/Stettler, **a.g.e.**, s. 44.

Vis absoluta hâlinde, her ne kadar ölüme bağlı tasarrufun yokluğuna sebebiyet vereceğini söylesek de sonuç itibarıyla şeklen tüm sonuçlarını doğurmaya hazır bir ölüme bağlı tasarruf varsa ve miras bırakan hayatta değilse, bu durumda, söz konusu tasarrufun kendiliğinden hükümsüz olduğunu ortaya koyacak bir tespit davası açma gereği doğabilir.

Bazı müellifler, resmi bir makam önünde düzenlenmesi nedeniyle maddi cebirin miras sözleşmelerinde söz konusu olamayacağını dile getirmişlerdir¹⁰⁷. Bizim de görüşümüz, resmi makamlar önünde düzenlenmesi şart olan miras sözleşmeleri ile resmi vasiyetnamelerin düzenlenmesinde *vis absoluta*'ya sebebiyet veren maddi cebirin hasıl olmasının mümkün olmayacağı yönündedir.

Zorlama, bazen ölüme bağlı tasarruf düzenlenirken olabileceği gibi bazen de önceki tarihli sakat tasarrufa ilişkin iptal hakkından feragat¹⁰⁸ ederken söz konusu olabilir. Zorlama ile düzenlenen ölüme bağlı tasarruftan rücu hakkından feragat dair bir beyanın da zorlama yolu ile düzenlenmiş olması gayet mümkündür. Bu durumda öncelikle rücu hakkından feragat işleminin mi irade sakatlığı nedeniyle hükümsüz olduğu ileri sürülmelidir yoksa doğrudan doğruya ölüme bağlı tasarrufun zorlama ile düzenletirilmiş olduğu mu? Bu sorunun cevabı Kanunun içeriğinde saklıdır. Madem ki, kanun koyucu, MK 504 ile her türlü irade sakatlığı hâlinde rücu hakkından feragat edilmesine imkân tanımıştır, bu durumda ortada rücu hakkından feragat varsa, öncelikle bu feragat işleminin geçerliliği sorgulanmalıdır. Dereceli olarak öncelikle feragat işleminin de zorlama ile yaptırıldığı ispat edilerek yokluğu yönünde hüküm kurulacak, ardından da irade sakatlığına uğramış ölüme bağlı tasarrufun iptali yoluna gidilecektir. Bu her iki durumun da aynı iptal davası dâhilinde derpiş edilmesi olasıdır. Zira, açılan iptal davasında davalı kimseler, iptali talep olunan tasarrufu ayakta tutmak için miras bırakanın rücu hakkından feragat ettiğini ileri süreceklerdir. Davacı taraf da, söz konusu feragat işleminin hür bir iradeyle ortaya konmadığını ispat ederek davalıların bu iddialarını çürüterek davanın ikinci aşaması olan iptal aşamasına geçecektir.

¹⁰⁷ Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 277; Bıçakcı, **Mirastan Feragat Sözleşmesi**, İstanbul, Kazancı, 1999, s. 102.

¹⁰⁸ İptal hakkından feragat için bkz. s. 56.

Yukarıda hile bahsinde değinmiş olduğumuz üzere, MK 578 b.3 uyarınca, miras bırakanın ölümüne bağlı tasarruf yapmasını veya böyle bir tasarruftan rücu etmesini aldatma, zorlama veya korkutma yoluyla sağlayan yahut engelleyen kimseler mirastan yoksun kalacaklardır. Bu durumda, korkutma fiiliyle miras bırakanın bir ölümüne bağlı tasarruf düzenlemesine sebep olan kimseler lehine yapılmış tasarruflar kendiliğinden geçersiz olacaktır. Ancak, üçüncü kişinin korkutması hâlinde, lehine tasarrufta bulunan kimse korkutma eyleminden habersizse, bu kimsenin MK 578 b.3 uyarınca, mirastan yoksun kalması söz konusu olmayacaktır.

D- İrade ile Beyan Arasında İstenerek Meydana Getirilen Uygunsuzluk Hâlleri

Yukarıda bahsini etmiş olduğumuz yanılma, aldatılma, korkutma ve zorlama hâlleri miras bırakanın kendi isteği dışında ortaya çıkmış veya yaratılmış irade sakatlıklarıdır. Hâlbuki, bu saydıklarımız haricinde miras bırakanın bilerek ve isteyerek gerçek iradesi dışında bir iradeyi kasden dışa vurduğu hâller mevcuttur. Öğretide bu haller bilerek (kasden) yapılan irade sakatlıkları şeklinde adlandırılmaktadır¹⁰⁹.

Geniş anlamda irade bozuklukları içinde yer alan¹¹⁰ bu hâller, zihni kayıt, latife beyanı ve muvazaadan ibarettir¹¹¹.

¹⁰⁹ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 350; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 200; Hatemi, **Miras Hukuku**, 4. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2004, s. 72; Fikret Eren, “Ölümüne Bağlı Tasarruflarda İstenilerek Yapılan İrade Sakatlıkları”, **AD** 1963/11-12, s. 1272 vd., s. 1272; Feyzioğlu, **a.g.e.**, s. 121.

¹¹⁰ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 350; Kocayusufpaşaoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 342.

¹¹¹ Gabin, tartışmalı olmasına karşın, Kanunumuzdaki düzenleme tarzına göre bir irade sakatlığı hâli değildir. (Kocayusufpaşaoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 342) Ancak, aradaki benzerlikleri ve bir çok hâlde, aynı ölümüne bağlı tasarrufta hem dar anlamda bir irade bozukluğunun (hata, hile, ikrah veya zorlama) hem de gabinin bir arada bulunabilmesi mümkün olduğundan kısaca gabine de değinme ihtiyacı hissettik. Gerçi, ölümüne bağlı tasarruflar yerine miras sözleşmelerinde demek daha uygun düşer. Zira, vasiyetnamelerin tek taraflı ve ivazsız hukuki işlemler olmaları ile gabinin sadece karşılıklı borç yükleyen akitlerde söz konusu olabilmesi nedeniyle vasiyetnamelerde miras bırakan ile vasiyetname lehdarlarının gabine maruz kalmalarından bahsetmek mümkün değildir. Gabin, ölümüne bağlı tasarruflar açısından Medeni Kanunumuzda ayrıca düzenlenmemiştir. Bu durumun en büyük sebebi, Medeni Kanunumuzun ölümüne bağlı tasarruflar başlığı altında miras sözleşmesinden çok vasiyetnamelere yer vermiş olmasıdır. (Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 224-225) İvazlı bir miras sözleşmesinde ise gabin sebebiyle iptalin söz konusu olabileceği kabul edilmektedir. (Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 225) Karşılıklı ivazların söz konusu olmadığı sözleşmelerde ise gabin ortaya çıkmaz. Miras sözleşmelerinde gabin ihtimalinin tartışılması için ayrıca bkz. Hüseyin Hatemi, “Miras Sözleşmelerinde Gabin Söz Konusu Olabilir mi?”, **Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu için Armağan**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2004, s. 189-193.

1- Zihni Kayıt

Zihni kayıta (*reservatio mentalis*), beyanda bulunan kimse, bilerek ve isteyerek kendi öz iradesine aykırı bir beyanda bulunmaktadır. Zihni kaydın doğurduğu sonuçlar konusunda öğretilerde çeşitli görüşler mevcuttur. Durumu, vasiyetnameler ve miras sözleşmeleri bakımından ikiye ayırarak incelemek isabetli olacaktır. Öğretilerde bir fikre göre¹¹², zihni kaydın söz konusu olduğu vasiyetname iptal edilebilir bir vasiyetname değildir, tüm sonuçlarıyla geçerliliğini korur. Karşıt görüşteki müellifler¹¹³ ise, vasiyetnamede irade prensibinin hâkim olması sebebiyle, zihni kaydın irade yokluğuna sebebiyet verdiğini, bu nedenle de vasiyetnamenin geçersiz olduğunu ileri sürmektedirler. Kanımızca, ikinci görüş daha isabetlidir. Zira, miras bırakanın ölüme bağlı tasarruf düzenleme iradesi, ölüme bağlı tasarrufun kurucu unsurudur. Zihni kayıt söz konusu olduğunda miras bırakanın ölüme bağlı tasarruf düzenleme iradesinin varlığından bahsetmek mümkün değildir. Dolayısıyla, kurucu unsuru eksik olan ölüme bağlı tasarruf da yokluk yaptırımını ile karşılaşır.

Zihni kaydın varlığı hâlinde miras sözleşmesinin akıbetinin ne olacağı konusunda da öğretilerde bir tartışma söz konusudur. Bu konuda bizim de katıldığımız hâkim görüş¹¹⁴ güven teorisi uyarınca bir ayırım yapmaktadır. Şayet, sözleşmenin karşı tarafı gerçek durumu biliyorsa bu durumda korunmaya değer bir hakkı yoktur, bu nedenle de miras sözleşmesi yoklukla¹¹⁵ maluldür. Miras sözleşmesinin karşı tarafı zihni kaydın farkında değilse bu durumda karşı tarafın güvenini korumak icap edeceğinden miras sözleşmesinin hüküm doğuracağını kabul etmek gerekir. Farklı bir görüş ileri süren Oğuzman ise,

¹¹² Turhan Esener, **Türk Hususi Hukukunda Muvazaalı Muameleler**, Ankara, 1966, s. 25; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 201; Altuğ, **a.g.m.**, s. 404.

¹¹³ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 185; Kocayusufpaşaoğlu, **a.g.e.**, s. 350; Eren, **İptal**, s. 28; Eren, **İrade Sakatlıkları**, s. 1272, 1275; Ayiter/Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 154; İnan/Ertaş/Albaş, **a.g.e.**, s. 282.

¹¹⁴ Kocayusufpaşaoğlu, **a.g.e.**, s. 350; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 202; İnan/Ertaş/Albaş, **a.g.e.**, s. 282; Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 295; Bıçakçı, **a.g.e.**, s. 111.

¹¹⁵ Sözleşmenin karşı tarafının gerçeği bilmesi hâlinde zihni kaydın geçersiz olacağını ileri süren yazarların bir kısmı bu durumu kesin hükümsüzlük yaptırımına bağlarken diğer bir kısmı ise yokluk yaptırımına bağlamıştır. Ancak, Oğuzman'ın da bahsini etmiş olduğu üzere, ölüme bağlı tasarruflarda kesin hükümsüzlük ve yokluk ayırımının esas yönünden bir önemi bulunmamakla birlikte, ölüme bağlı tasarruflarda iradenin önemi nedeniyle yokluktan bahsetmek daha doğrudur. Oğuzman, **a.g.e.**, s. 186.

miras sözleşmesinde karşı âkidin güveni korunacağı için resmi memur önünde yapılan ölüme bağlı tasarrufta zihni kayıt iddiasının nazara alınmaması gerektiğini belirtmektedir¹¹⁶. Eren ise, bu türlü bir ayrıma gitmeyerek karşı tarafın gerçek durumu bilip bilmemesi fark etmeksizin irade teorisini uygulayarak, irade yokluğu sebebiyle zihni kayıt ile düzenlenmiş miras sözleşmesinin yok hükmünde olduğunu dile getirir¹¹⁷. Yazar, son olarak, miras sözleşmesinin karşı âkidi hakkında Borçlar Hukuku hükümlerinin cari olacağını, bu sebeple de, bu kimsenin zihni kaydının tasarrufun hükümsüzlüğünü gerektirmeyeceğini de belirtmiştir.

2- Latife Beyanı

Latife beyanı (ciddi olmayan beyan) hâlinde de zihni kayıta olduğu üzere, beyanda bulunan kimsenin gerçek iradesi ile beyanı örtüşmemektedir. Ancak, zihni kayıttan farklı olarak, beyanda bulunan kimsenin söylemi, şaka maksatlı olup tamamen gayriciddidir.

Vasiyetnameler açısından latife beyanının bulunması hâlinde vasiyetnamenin yok hükmünde olduğu konusunda öğretide herhangi bir tartışma bulunmamaktadır¹¹⁸.

Miras sözleşmeleri açısından bizim de katıldığımız görüş, güven prensibi uyarınca, karşı tarafın beyanın gayriciddi olduğunu bilmemesi ve bilmesinin de gerekmemesi hâlinde tasarrufun geçerli olduğunun kabulünün gerektiği yönündedir¹¹⁹. Diğer bir deyişle, ciddi olmayan beyan, karşı tarafta da gayriciddi olarak algılanırsa, hukuki işlem yok hükmündedir. Ancak, latife beyanının karşı tarafça gerçek olarak nitelendirilmesi hâlinde sonuç zihni kaydın sonucu ile aynıdır; hukuki işlem tüm sonuçlarıyla geçerliliğini korur. Ancak, sağlığında miras bırakanın, vefatından sonra ise mirasçılarının ve vasiyet alacaklılarının hata sebebiyle iptal hakları saklıdır. Zihni kayıt bahsinde

¹¹⁶ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 185. Aynı görüşte; Bıçakçı, **a.g.e.**, s. 112.

¹¹⁷ Eren, **İrade Sakatlıkları**, s. 1276.

¹¹⁸ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 185; Kocayusufoğlu, **Miras Hukuku**, s. 351; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 202; İnan/Ertas/Albaş, **a.g.e.**, s. 282; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 218.

¹¹⁹ Kocayusufoğlu, **Miras Hukuku**, s. 351; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 202; Köprülü, **a.g.e.**, s. 236, dn. 214a; Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 296; Altuğ, **a.g.m.**, s. 404.

değindiğimiz üzere, Oğuzman'ın ciddiyet taşımayan irade beyanı iddialarının miras sözleşmelerinde dinlenemeyeceğine ilişkin görüşü latife beyanı için de geçerlidir¹²⁰.

3- Muvazaa

Bilerek ve isteyerek gerçek iradeye uymayan beyanda bulunulduğu bir diğer hâl de muvazaa hâlidir¹²¹.

Muvazaanın vasiyetnameler açısından söz konusu olması mümkün değildir. Zira, muvazaanın söz konusu olabilmesi için muvazaalı olduğu iddia edilen hukuki işlemin karşılıklı olarak en az iki kişi tarafından yapılması gerekir¹²². Hâlbuki, vasiyetnameler tek taraflı hukuki işlemlerdir.

Miras sözleşmelerinde muvazaa söz konusu olduğunda, âkitlerin sözleşmenin yok hükmünde olduğunu ileri sürmelerinin mümkün olduğunu söyleyebiliriz¹²³. Muvazaa ile düzenlenmiş miras sözleşmesinde iradenin yokluğundan bahsetmek gerekir. Bu sebeple, dar anlamda irade sakatlığı hâllerinden farklı olarak sakatlığın belli bir süreç geçtikten sonra düzelerek sağlık kazanması mümkün olmaz¹²⁴. Miras sözleşmesinin muvazaa sebebiyle

¹²⁰ Bkz. dn. 116.

¹²¹ Öğretide, muvazaa, geniş anlamda irade sakatlığı hâllerinden biri olarak öngörüldüğünden (Kocayusufpaşaoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 342) bu kısımda inceleme gereği duyduk.

¹²² Eren, **İrade Sakatlıkları**, s. 1277; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 202; Feyzioğlu, **a.g.e.**, s. 183; Arbek, **a.g.e.**, s. 77; Cihan Yüksel Hatipoğlu, **Murisin Mirasçılar Aleyhine Yaptığı Sağlararası Muvazaalı Muamelelerin Hukuki Sonuçları**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2004, s. 67.

Kocayusufpaşaoğlu da vasiyetnamelerde muvazaanın söz konusu olamayacağını ileri sürmektedir. Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 350. Ancak, yazarın gerekçesi, vasiyetnamenin tek taraflı bir hukuki işlem olması değildir. Kocayusufpaşaoğlu, vasiyetnamelerin kuruluşunda varması gerekli bir irade beyanına gerek olmaması sebebiyle muvazaanın gerçekleşmeyeceğini ileri sürer. Zira, yazar, muvazaanın sadece sözleşmelerde değil, vasiyetname gibi tek taraflı hukuki işlemlerde de söz konusu olabileceğini, ancak, bunun için hukuki işlemin bir kimseye yöneltilen, varması gerekli bir irade beyanına dayalı olarak kurulmasının şart olduğunu belirtmektedir. Kocayusufpaşaoğlu, **Borçlar Hukuku**, s. 348.

¹²³ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 185; Paul Piotet, **Traité de Droit Privé Suisse-Tome IV-Droit Successoral**, Lausanne, Editions Universitaires Fribourg, 1975, s. 246; Miras sözleşmesinde muvazaanın yaptırımının kesin hükümsüzlük olduğunu ileri süren yazarlar; Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 350; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 326; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 202; Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 293; Antalya, **Feragat**, s. 236; Bıçakçı, **a.g.e.**, s. 110.

Muvazaaya dayanarak hukuki muamelenin sonuç doğurmadığını iddia eden taraf muvazaa vakiasını isbat etmelidir. Bilge Umar, **İsbat Yüğü**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1968, s. 81.

¹²⁴ İnan/Ertaş/Albaş, **a.g.e.**, s. 291; Hatipoğlu, **a.g.e.**, s. 59 vd.

yok hükmünde olduğu her zaman ileri sürülebilir¹²⁵. Muvazaanın varlığını tespit için gerekirse bir tespit davası açılabilir¹²⁶.

IV- LEHDARI VEYA KONUYU BELİRLEMEDE AÇIK HATA HÂLİNDE İRADE SAKATLIĞININ YORUM YOLUYLA AŞILMASI OLANAĞI

A- Ölüme Bağlı Tasarrufun Yorumu ve Bu Konudaki Temel Prensipler

Tasarruf sahibinin son isteklerine saygı gösterilmesine dair geleneksel inanişâ göre, ölüme bağlı tasarrufun iptali yoluna başvurmadan önce yorum yollarına başvurarak tasarrufu ayakta tutmayı denemek gerekir¹²⁷.

Muğlak bir irade beyanının ne anlama geldiğinin tespiti ancak yorum yolu ile mümkündür. Miras bırakanın kendi ölümünü düşünerek buhranlı bir anında ortaya çıkardığı ölüme bağlı tasarrufun çok net ifadeler içermesini de beklememek gerekir¹²⁸. Bu nedenle, miras bırakanın gerçek iradesine uygun olmayan beyanlarda bulunmuş olması mümkündür. Miras bırakanın bu beyanlarına dayanarak gerçek iradesinin tespiti için yorum kurallarını devreye sokmak gerekecektir.

Sağlararası işlemlere nazaran, ölüme bağlı tasarrufların yorumlanması çok daha büyük bir önem arz eder. Zira, çelişkili ifadeler içeren veya eksik olan tasarrufun bu eksikliğinin hissedildiği anda artık bu eksikliğı giderebilecek bir miras bırakan bulunmamaktadır¹²⁹. Buna ilaveten, ölüme bağlı tasarrufun hüküm doğurduğu an ile, miras bırakanın ölüme bağlı tasarrufta bulunduğu an arasında uzun bir zaman geçmiş olma ihtimali de yüksektir¹³⁰. Tüm bu

¹²⁵ İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 182, 202; Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 294.

¹²⁶ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 186; Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 294; Bıçakçı, **a.g.e.**, s. 110.

¹²⁷ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 323; “Vasiyetnamenin yorumunda murisin iradesini ayakta tutacak bir yol izlenmelidir.” YHGK 07.06.1966, E.738/K.309; Yarg. 2. HD 10.05.2001, E.5921/K.7312 (Kaçak, **a.g.e.**, s. 110).

¹²⁸ Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 303.

¹²⁹ Serozan, **a.g.m.**, s. 427.

¹³⁰ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 321; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 170.

nedenlerle, ölüme bağlı tasarrufların yorumunun oldukça karmaşık ve güç olduğunu belirtmek gerekir.

Genel olarak, hukuki işlemlerin yorumlanmasında güven teorisinin üstün tutulmasına karşın, tek taraflı bir işlem olması nedeniyle vasiyetnamelerde irade teorisinin uygulanması gerektiği kabul edilmektedir¹³¹. Bu nedenle yorumlanması gereken, miras bırakanın gerçek iradesinin ne olduğudur. Güveni korunması gereken bir karşı taraf bulunmadığından bu irade beyanının ne anlama geldiğinin araştırılması söz konusu değildir. Burada hemen şunu belirtmek gerekir ki, ölüme bağlı tasarruf metni dâhilinde bulunmayan hiçbir tasarrufun yorum yoluyla metne dahil edilmesi mümkün değildir¹³². Keza, üzerinde yorum yapılacak tasarrufun, ölüme bağlı tasarruf biçimlerinden birisine uygun olarak dış dünyaya aksettirilmiş olması gerekir. Bu aksettirme neticesinde ortaya çıkan ölüme bağlı tasarruf, çeşitli anlamlar ihtiva etmekteyse bu durumda yoruma başvurmak mümkündür.

Ölüme bağlı tasarruf metni dâhilinde bulunmasına karşın tasarrufun şüpheli veya eksik olması söz konusu ise, bu durumda, vasiyetname dışındaki unsurlara başvurulabilir. Dış olguların nazara alınmasına ilişkin yorum kuralı gereğince, maddi anlamda tasarrufun çelişkili olması hâlinde, miras bırakanın iz bıraktığı bilgi veya belgelerin (günlük, mektuplar, karalamalar, yakınlarının beyanları, kişilerle olan iyi veya kötü ilişkileri, süreklilik arz eden davranışları, deyim ve söylemleri) dikkate alınarak çelişkili ifadelerin yorumlanması mümkündür¹³³. Tüm bu bilgi ve belgelerle birlikte miras bırakanın sosyal statüsü, kültür seviyesi ile yaşadığı bölgede süregelen adetlerin de dikkate alınması gerekir¹³⁴. Ayrıca, kural olarak, sadece vasiyetnamenin düzenlendiği esnada söz konusu olan dış olgular nazara alınır¹³⁵. Sonradan ortaya çıkan değişiklikler dikkate alınmaz. Yukarıda bahsini ettiğimiz üzere, vasiyetname dışı olgular, ancak, vasiyetnamenin yorumuna imkân verirler, vasiyetnamede

¹³¹ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 170; Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 321; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 213; Hatemi, **Miras**, s. 109; Gönensay/Birsen, **a.g.e.**, s. 180; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 176.

¹³² Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 322; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 171; Ayiter/Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 150.

¹³³ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 322; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 171; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 196; Engin, **a.g.e.**, s. 55; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 177.

¹³⁴ Mehmet Ayan, **Miras Hukuku**, 4. Baskı, Konya, Mimoza, 2007, s. 117.

¹³⁵ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 171.

açıkça belirtilmemiş bir konunun vasiyetnameye dahil edilmesini sağlamazlar¹³⁶. Örneğin, can dostuma evimi bırakıyorum şeklindeki bir ibare, lehine miras bırakılanın tayini açısından eksik bir beyandır. Miras bırakanın masasının üstündeki not defterinde can dostum A şeklindeki ibare, bu durumu açıklığa kavuşturabilir. Ancak, tasarrufunda ev bıraktığını belirtmemesine karşın çevresinde öldüğümde can dostumu evsiz bırakmayacağım demiş olması, böyle bir tasarrufun yorum yolu ile vasiyetnameye eklenmesine imkân tanımaz. Diğer bir deyişle, ölüme bağlı tasarrufun yorumunda kullanılabilir dış olgular, şekle bağlı deliller olup, tanık beyanları dikkate alınmaz¹³⁷.

Bazı yazarlar¹³⁸, ölüme bağlı tasarruflarda tamamlayıcı yorumu kesinlikle reddederler. Müellifleri bu düşünceye sevk eden, miras bırakanın farazi iradesine göre yapılacak tamamlayıcı yorumun miras bırakanın dahi istemeyeceği sonuçlara yol açabileceği düşüncesidir¹³⁹. Konuya ilişkin diğer bir görüş, tamamlayıcı yorumun her daim mutlak ve sınırsız olarak uygulanması gerektiği yönündedir¹⁴⁰. Bizim görüşümüz ise, tamamlayıcı yorum kuralını, *favor testamenti*¹⁴¹ ilkesi çerçevesinde sınırlı olarak uygulaması gerektiği şeklindedir. Zira, vasiyetnamenin düzenlendiği tarih ile miras bırakanın vefatı arasında uzunca bir süre geçme olasılığı vardır. Bu durumda, vasiyetnamenin düzenlendiği tarihte miras bırakanı bu yönde bir tasarrufta bulunmaya sevkeden olguların değişmiş olması mümkündür. Dolayısıyla, miras bırakanın son arzularını içeren vasiyetnamesinin istemediği bir sonuca sebebiyet vermemesi için miras bırakanın farazi iradesinin belirlenmesi gerekir. Buna göre, miras bırakanın, kendisini ölüme bağlı tasarrufta bulunmaya sevkeden maddi ve

¹³⁶ İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 110.

¹³⁷ İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 110-111; YHGK 07.12.1966, E.2-738/K.309 (İBD 1967/5-6 s. 233). Aksi görüşte olan Kocayusufpaşaoğlu, vasiyetname metninde bulunan muğlak ifadeleri tamamlamak üzere şahit dinlenmesinin mümkün olduğunu ileri sürer. (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 322, dn. 5)

¹³⁸ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 171; İmre/Erman; **a.g.e.**, s. 108; Paul Piotet, **Schweizerisches Privatrecht**, Band IV/1. Erbrecht erster Halbband (çev. Rene Couchepin) Basel und Stuttgart, 1978, s. 268 vd. (Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 213, dn. 627'den naklen).

¹³⁹ YHGK 21.11.1990, E.2/90 K.586: "Miras bırakanın varsayılan farazi iradesine göre ölüme bağlı tasarrufun tamamlanması mümkün değildir." (İsmail Özmen, **Miras Hukuk Davaları**, Ankara, Kartal Yayınevi, 2006, s. 658).

¹⁴⁰ Bu görüşte; Rona Serozan, "Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumuna Değişik Bir Yaklaşım", **Halid Kemal Elbir'e Armağan**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı, 1996, s. 425-437, s. 425; Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 326-327; Jean Nicolas Druey, **Grundriss des Erbrechts**, 3. Auflage, Bern, 1992, § 12 N. 16 (Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 213, dn. 628'den naklen).

¹⁴¹ Bkz. s. 39.

kişisel ilişkilerine dair sonradan meydana gelen değişiklikleri öngörebilseydi, tasarrufun talep ettiği yönde sonuca ulaşması için hangi yollara başvuracağını tespiti gerekmektedir. Burada hemen şunu açıkça belirtmek gerekir ki, ölüme bağlı tasarrufların yorumuna ilişkin genel kural burada da geçerlidir, sadece vasiyetname metninin içinde yer alan tasarrufların tamamlayıcı yoruma tâbi tutulması mümkündür.

Yukarıda, hukuki işlemlerde kural olanın güven teorisinin üstün tutulması olduğunu belirtmiştik. Miras sözleşmesinin iki taraflı bir hukuki işlem olması nedeniyle bunların yorumlanmasında da güven teorisine üstünlük sağlamak gerekmektedir. Buna göre, miras sözleşmesinin yorumlanmasında, ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafın beyanına, karşı âkidin dürüstlük kuralı uyarınca verdiği anlam dikkate alınacaktır¹⁴². Vasiyetnamelerin yorumuna ilişkin olarak yukarıda belirtmiş olduğumuz kurallar, ancak güven teorisine uygun oldukları nisbette miras sözleşmelerinin yorumunda da uygulanabilirler¹⁴³.

Yorum imkânı sadece ölüme bağlı tasarrufun içeriği açısından söz konusu olabilmektedir. Zira, şekli açıdan eksik olan ölüme bağlı tasarrufun yorum yolu ile ayakta tutulması mümkün değildir. Bu nedenle, ölüme bağlı tasarruflarda yorumun söz konusu olabilmesi için, öncelikle, şekil kurallarına uygun bir tasarrufun varlığının şart olduğunu söyleyebiliriz¹⁴⁴.

B- Özel Olarak *Favor Testamenti* Prensibi

Favor testamenti, vasiyetnamelere ilişkin özel bir yorum kuralı olup miras bırakanın iradesi doğrultusunda ölüme bağlı tasarrufları daima ayakta tutmayı hedeflemektedir¹⁴⁵. Bu prensip, *favor negotii* şeklinde ifade edilmek suretiyle

¹⁴² Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 327; Dural/Öz, **a.g.e.**, 217; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 176.

¹⁴³ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 327; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 171; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 217; Gönensay/Birsen, **a.g.e.**, s. 173.

¹⁴⁴ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 172; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 213; Ayiter/Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 152. Ölüme bağlı tasarruflara ilişkin şekli eksikliklerin de *favor testamenti* prensibine göre yorumlanabileceği konusunda bkz. Kocayusufpaşaoğlu, **a.g.e.**, s. 323; Serozan, **a.g.m.**, s. 425.

¹⁴⁵ “Vasiyetnamenin yorumunda murisin iradesini ayakta tutacak bir yol izlenmelidir.” Yarg. 2. HD 09.04.2002, E.551/K.5020 (Kaçak, **a.g.e.**, s. 53); “Miras bırakanın son arzularını mümkün oldukça ayakta tutmak gerekir.” Yarg. 2. HD 02.03.1990, E.9067/K.2434 (Özüğür, **a.g.e.**, s. 587 veya Özmen, **a.g.e.**, s. 650); Yarg. 2. HD 02.10.2003, E.11098/K.12574 (Ömer Uğur Gençcan, **Miras Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2008, s. 292)

miras sözleşmelerinde de uygulama alanı bulmaktadır¹⁴⁶. Sakat ölüme bağlı tasarrufları geçersizlikten kurtararak iradi mirasçılığın devamına imkân tanıyan *favor testamenti* ilkesinin, iradi mirasçıların lehine, yasal mirasçıların ise aleyhine çalıştığını söylemek yanlış olmaz¹⁴⁷.

Favor testamenti prensibi, Alman Hukukunda bizzat düzenlenmiştir¹⁴⁸. BGB § 2084 uyarınca; “Bir ölüme bağlı tasarrufun içeriğinin farklı şekillerde yorumlanması mümkünse, tasarrufun sonuç doğurmasına imkân veren yoruma öncelik tanınır.”

Hukukumuzda, Alman Medeni Kanunu’nda bulunan açık hükmün bir benzeri bulunmama ile birlikte, birçok hükümde *favor testamenti* kuralının etkileri hissedilmektedir¹⁴⁹. BGB § 2084’dekine benzer açık bir hüküm ile düzenlenmemiş olması sebebiyle, Hukukumuzda, *favor testamenti* ilkesinin sınırlarının belirlenmesi öğretisi ve mahkeme içtihatlarına bırakılmıştır¹⁵⁰. Medeni Kanunumuzda *favor tesmamenti* prensibinin etkilerinin en çok hissedildiği hüküm hiç şüphesiz aşağıda inceleyeceğimiz MK 504 II’dir.

C- Favor Testamenti Prensibinin Sakat Ölüme Bağlı Tasarrufu Düzeltici İşlevi (MK 504 II)

MK 504 II uyarınca, kişinin veya şeyin belirtilmesinde açık hataya düşülmesi ve miras bırakanın gerçek arzusunun kesin olarak tespit edilmesinin mümkün olması hâlinde, tasarrufun bu yönde düzeltilerek ayakta tutulması amaçlanmıştır. Diğer bir deyişle, tasarruf dâhilinde dercedilmiş iptal edilebilir beyan değil, gerçekte istenmiş olmasına karşın kaleme alınmamış beyanın geçerli olacağı hüküm altına alınmıştır¹⁵¹. Örneğin, tasarruf sahibinin yeğeni Yusuf’u mirasçı tayin ettiğini beyan etmiş olmasına karşın tek yeğenin adının

¹⁴⁶ Guinand/Stettler, **a.g.e.**, s. 84.

¹⁴⁷ Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 310.

¹⁴⁸ Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 214-215; Alman Medeni Kanunu, yoruma ilişkin çeşitli ve teferruatlı hükümler koymak suretiyle bir metni yorumlamak durumunda bulunan hukukçuyu bağlamaktadır. Ayiter/Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 150.

¹⁴⁹ MK 504 II, MK 515 III, MK 558 III, MK 577 II, MK 583 II.

¹⁵⁰ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 321; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 107.

¹⁵¹ Serozan, **a.g.m.**, s. 429; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 311.

Yiğit olması durumunda, tasarruf iptal edilmeyecek, MK 504 II uyarınca Yiğit adlı yeğenin mirasçı atandığı varsayılacaktır.

Kişinin veya şeyin belirlenmesindeki yanılma bir beyan hatasıdır. Zira, tasarruf eden kimsenin iradesinde bir sorun yoktur. Miras bırakan, kendi hür iradesiyle lehine tasarrufta bulunacağı kimseyi veya tasarruf edeceği şeyi belirlemiş olmasına karşın, bu iradesini dış dünyaya istemeyerek yanlış veya eksik şekilde aksettirmiştir. Burada şunu da belirtmek gerekir ki, *favor testamenti* prensibi, salt düzeltici yorumdan ibaret olmayıp tamamlayıcı ve açıklayıcı yorumu da kapsamaktadır. CC Art. 469'un tıpkı çevirisi olan bu MK 504 II, sadece beyan hatalarını içerdiği için birçok eleştiriye maruz kalmıştır¹⁵². Serozan¹⁵³, ölüme bağlı tasarruflarda, saik hatalarının da hata nevinden değerlendiriliyor olması nedeniyle *favor testamenti* ilkesinin saik hataları için de uygulanabilir olması gerektiği yönünde görüş bildirmiştir¹⁵⁴. Kanaatimizce, ilgili hüküm, istisnai olması sebebiyle dar olarak yorumlanması gereken bir hükümdür. Bu nedenle de, açık tayin hataları haricindeki hata hâllerinde uygulanması mümkün değildir.

Şahısta ve şeyde yanılma hâlleri, nitelendirmeye ilişkin hatalardır. Bu türden hatalar ölüme bağlı tasarrufa zarar vermezler. Ölüme bağlı tasarrufun bu kısmı, miras bırakanın gerçek iradesi doğrultusunda düzeltilerek tasarruf ayakta tutulur¹⁵⁵. Söz konusu durumu, tahvil müessesesiyle karıştırmamak gerekir. Zira, burada tasarruf sahibinin gerçek iradesi ortaya konularak tasarruf ayakta tutulmaya çalışılmaktadır. Söz konusu durumun tahvil olabilmesi için, tasarruf sahibinin gerçek iradesinin işlemi geçersiz kılıyor olması nedeniyle kendisi adına varsayıli bir irade oluşturularak işlemin ayakta tutulmaya çalışılması gerekirdi¹⁵⁶. Tahvil müessesesine örnek olarak, tasarruf sahibinin lehine

¹⁵² Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 226-227, 311-312; Hatemi, **a.g.e.**, s. 73; Manfred Harder/Inge Kroppenber, **Grundzüge des Erbrechts**, 5. Auflage, Neuwied, 2002, N. 204 (Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 227'den naklen); Jean Nicolas Druey, **Grundriss des Erbrechts**, 5. Auflage, Bern, 2002, § 12 N 32, s. 161 (Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 227'den naklen).

¹⁵³ Serozan, **a.g.m.**, s. 430; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 226, 312.

¹⁵⁴ Aynı görüşte; Nicolas Druey, **Grundriss des Erbrechts**, 5. Auflage, Bern, 2002, § 12 N. 32, s. 161 (Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 312'den naklen)

¹⁵⁵ Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 226.

¹⁵⁶ Selim Kaneti, **Hukuki İşlemlerin Çevrilmesi(Tahvili)**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1972, s. 134.

vasiyette bulunmuş olduğu topluluğun hükmi şahsiyetinin olmaması sebebiyle hükümsüz olması gereken tasarrufun, tahvil yolu ile vakıf kurma olarak değerlendirilerek ayakta tutulabilmesini gösterebiliriz¹⁵⁷.

MK 504 II hükmünün uygulanabilirliği için iki şart öngörülmüştür. Bunlardan ilki, lehine tasarrufta bulunulan kişi veya tasarrufa konu şeyin belirtilmesinde açık hataya düşülmüş olmasıdır. Örneğin, tasarruf edenin, Büyükkada'daki köşkünü vasiyet etmek isterken Heybeliada'daki köşkü demiş olmasına karşın Heybeliada'da köşkünün bulunmaması hâlinde, açık bir hata söz konusudur. Böyle bir durumda, tasarruf sahibinin niyeti açıkça belli olduğu üzere, iptal yoluna gidilmeyerek tasarruf düzeltilerek ayakta tutulur¹⁵⁸.

İçeriğinde açık hata bulunan ölüme bağlı tasarrufun düzeltmeye tâbi tutularak ayakta kalabilmesi için gerekli olan ikinci şart, belirtilmesinde hataya düşülen kişi veya şeyin doğru şekilde belirlenmesinin mümkün olması gerektiğidir¹⁵⁹. Zira, hataya düşmüş olan miras bırakanın hata ettiği konudaki gerçek istencinin saptanamaması hâlinde, iptal kaçınılmaz olacaktır. Örneğin, Yargıtay¹⁶⁰ Hukuk Genel Kurulu'nun önüne gelen bir olayda, tasarruf sahibi, müfrez bahçeli evinin bölük kısmını Kızılay Derneğine vasiyet ettiğini beyan etmiştir. İlk derece mahkemesi, vasiyete konu olan bölük kısmın, bahçeli evin hangi parçasına ilişkin bulunduğunun belli olmaması nedeniyle vasiyetin iptaline karar vermiştir. Yapılan bilirkişi incelemesinde, dava konusu binanın bazı kapılarının duvar örülme suretiyle kapatılmasıyla iki mesken hâlinde ayrılmasının mümkün olacağı belirtilmiştir. Ancak, mahkeme, tasarruf sahibinin bölük kısım şeklinde tabir etmiş olduğu parçanın bölümlerden hangisine isabet edeceğinin belirli olmaması sebebiyle tasarrufu iptal etmiştir. Hukuk Genel Kurulu, miras bırakanın vasiyet etmiş olduğu bölük kısmın binanın hangi kısmına isabet etmiş olabileceğinin dış unsurlardan faydalanılmak suretiyle araştırılması gerektiğini ileri sürerek iptal kararını bozmuştur.

¹⁵⁷ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 173.

¹⁵⁸ Guinand/Stettler, **a.g.e.**, s. 45.

¹⁵⁹ JdT 1999 I 229: "Tasarruf sahibinin lehine tasarruf yapılan şahsın kimliğine ilişkin açık yanılışı, gerçek niyetinin kesin olarak belirlenmesi hâlinde bu yönde düzeltilir." (Guinand/Stettler, **a.g.e.**, s. 45, dn. 104).

¹⁶⁰ YHGK 09.02.1972, E.1970/2-338 K.1972/72 (İBD 1972/7-8 s. 617).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun bir kararına¹⁶¹ konu olan bir diğer olayda, miras bırakan, vasiyet etmiş olduğu zeytinliğin özelliklerine ilişkin doğru bilgiler vermiş olmasına karşın tapu bilgilerinde hataya düşmüştür. Hukuk Genel Kurulu, vasiyetname içindeki diğer tasarrufların maddi boyutları ile lehine tasarrufta bulunan kimselerin tasarruf sahibi ile yakınlığı arasında da doğru orantılı bir ilişki olduğunun tespitine de dayanarak ilgili hatanın düzeltilerek tasarrufun ayakta tutulması gerektiği yönünde karar vermiştir.

MK 504 II uyarınca, düzeltme veya tamamlama yapabilmek için, ölüme bağlı tasarrufun içinde miras bırakanın gerçek iradesini ortaya koyan bir dayanak bulunması şart mıdır? İrade sakatlığına dayanmak suretiyle ölüme bağlı tasarrufu iptal ettirmek için mutlaka vasiyetname içi bir olguya dayanmak gerekmediğine göre, tasarrufu sakatlıktan kurtarabilmek için de mutlaka vasiyetname içi bir olguya dayanmak gerekmez¹⁶². Açık belirtme hatasının belirlenmesi için yukarıda bahsini etmiş olduğumuz diğer yorum kurallarından faydalanmak gerekir. Örneğin, otomobil koleksiyonu yapan miras bırakanın birden çok Ford marka otomobili olmasına karşın “Ford’u yeğenime vasiyet ediyorum” şeklindeki beyanı eksiktir. Ancak, miras bırakanın kendi el yazısıyla kaleme almış olduğu anı defterinde koleksiyonunun en kıymetli parçası olan 1965 model Ford Mustang’ini yeğenine vasiyet ettiğini belirtmiş olması, vasiyetnameyi geçersizlikten kurtarabilecektir. Görüldüğü üzere, dış unsurlardan faydalanmaya yönelik yorum kuralı ile tamamlayıcı yorum kuralı bir arada uygulanarak ölüme bağlı tasarrufun iptalden önce kurtarılmasına olanak sağlamışlardır. Eğer ki, miras bırakan, vasiyetnamesinde “koleksiyonumun en kıymetli parçası olan 1969 model Mustang’imi yeğenime vasiyet ediyorum” demiş olsaydı, bu durumda da açık bir hatanın varlığından bahsetmek gerekecekti. Zira, miras bırakan bir koleksiyoner olarak kıymetli olanın 1965 model olduğunu bilmesine karşın sehven 1969 model olarak vasiyetnamesini düzenlemiştir. Kaldı ki, anı defterindeki kayıt da, burada düzeltici yorumun etkisiyle tasarrufun ayakta tutulması için yeterli olacaktır.

---

¹⁶¹ YHGK 07.12.1966, E.2-738/K.309 (İBD 1967/5-6 s. 233).

¹⁶² Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 228.

V- İRADE SAKATLIĞININ YOL AÇTIĞI HÜKÜMSÜZLÜK VE SONUÇLARI

A- Genel Olarak

Ölüme bağlı tasarrufun hükümsüzlüğünün, sıradan sağlararası işlemlerden farklı, özel bir hukuki rejime bağlandığını yukarıda belirtmiştik¹⁶³. Bu bağlamda, Medeni Kanunumuzun ölüme bağlı tasarruflarda irade sakatlığı için öngörmüş olduğu yaptırım iptal edilebilirliktir. İptal edilebilirlik hâllerinin hakim tarafından resen gözetilmeyerek, ilgililer tarafından ileri sürülmesi gerekmektedir¹⁶⁴. Ayrıca, Medeni Kanunumuzun 557. maddesinde de açıkça “... sebeplerle ölüme bağlı bir tasarrufun iptali için dava açılabilir.” denmiş olması da, iptal edilebilirliğin hakim tarafından resen gözetilemeyeceğini, ancak, iptal davası veya MK 559 uyarınca defî yoluyla ileri sürülebileceğini açıkça ortaya koymaktadır.

Diğer yandan, BK 31’e paralel olarak MK 504’de zikredildiği üzere, iradesi sakatlanan kimse, bu sakatlığı öğrendikten veyahut iradesini etkileyen zorlayıcı durumun ortadan kalkmasından itibaren 1 yıllık süreç içinde iradesinin sakatlandığını ileri sürerek hukuki işlemi hükümsüz hâle getirebilmektedir. Bununla beraber, bu hakkın, belirlenen süre içinde kullanılmaması hâlinde, iradesi sakatlanmış kimsenin ölüme bağlı tasarrufu onayladığı varsayılacaktır¹⁶⁵.

Tasarruf sahibi, vefatı öncesinde, ölüme bağlı tasarrufunu düzenlediği sırada iradesinin sakatlandığının farkına varabilirse, tasarrufunu tek taraflı olarak ortadan kaldıracaktır. (MK 504 I c.2) Demek ki, tasarruf sahibi haricinde hiç kimse, tasarruf sahibinin vefatı öncesinde ölüme bağlı tasarrufun irade sakatlığı sebebiyle ortadan kaldırılmasını sağlayamaz. Bunu yapabilecek yegâne kimse tasarruf sahibidir. İrade sakatlığı ile malul ölüme bağlı tasarrufu, tasarruf sahibinin vefatından sonra kısmen veya tamamen hükümsüz kılmanın yegâne yolu ise, yasal ve iradi mirasçılarının iptal davası açarak tasarrufu iptal

¹⁶³ Bkz. s. 3 vd. Ölüme Bağlı Tasarruflarda Hükümsüzlüğün Gösterdiği Özellik.

¹⁶⁴ Bkz. s. 67.

¹⁶⁵ Borçlar hukuku öğretisinde de iptal hakkının düşmesine neden olan BK 31’deki 1 yıllık sürenin kaçırılması hâlinde, icazet faraziyesinden bahsedilmektedir.

ettirmeleridir. Bu nedenle, bu konu başlığını ikiye ayırarak, keyfiyeti, tasarrufta bulunan kimsenin ölümünden önce ve sonra olmak üzere inceleyeceğiz.

B- Miras Bırakanın Ölümünden Önceki Dönem

Miras bırakan, ölüme bağlı tasarrufunu düzenlediği sırada iradesinin sakatlanmış olduğunun ölünceye dek farkına varmayabilir. Bununla birlikte, tasarrufun düzenlenmesi esnasında başlamış korkutma veya zorlamanın ölünceye dek etkilerini sürdürmüş olması da mümkündür. Bahsi geçen bu hâllerde, miras bırakanın ölümüyle birlikte sakat ölüme bağlı tasarruf da hükümlerini doğurmaya başlayacaktır. Bu andan itibaren, iptal hakkı bulunan mirasçı veya vasiyet alacaklıları, süresi içinde olmak kaydıyla iptal davası açmak suretiyle sakat tasarrufu hükümden düşürme imkânına sahiptirler.

Miras bırakanın, ölüme bağlı tasarrufunu düzenlediği sırada iradesinin sakatlanmış olduğunu, ölmeden önce öğrenmiş olması hâlinde ise önünde üç seçeneği vardır. İlki, vasiyetnameden dönmesi veya irade sakatlığı sebeplerine dayanarak miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldırması, ikincisi, irade sakatlığına rağmen iptal hakkını süresi içinde kullanmayarak sakat ölüme bağlı tasarrufa onay vermiş sayılması (düzelme/sağalma)(konvalesans), son seçenek ise, 1 yıllık düzelme süresinin sona ermesini beklemeksizin iptal hakkından feragat etmesidir.

1- Sağlığında Hatayı ve Hileyi Öğrenen veya Korkutmanın Etkisinden Kurtulan Miras Bırakanın Ölüme Bağlı Tasarrufu Süresi İçinde Ortadan Kaldırması

Ölüme bağlı tasarrufu düzenlediği esnada iradesinin sakat olduğunu, sonradan öğrenen veya baştan beri bunun farkında olan tasarruf sahibinin ölüme bağlı tasarrufunu ortadan kaldırması mümkündür. Ölüme bağlı tasarrufu geri almak suretiyle ortadan kaldırma, hem vasiyetname hem de miras sözleşmeleri için öngörülmüştür. Şuna değinmek gerekir ki, miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldırmak, vasiyetnameden dönmeye oranla daha büyük önem arz eder. Zira, vasiyetnamenin tek taraflı bir hukuki işlem olması ve güveni

korunmaya değer bir karşı tarafın bulunmaması nedeniyle, vasiyetnameden dönmek her zaman mümkün olduğu gibi, dönme işlemi de herhangi bir sebebe bağlamak gerekmez. Hâlbuki, miras sözleşmesinin iki taraflı bir hukuki işlem olması sebebiyle, taraflar anlaşmadıkça veya makul ve geçerli bir iptal sebebi bulunmadıkça taraflardan birisinin bu tür bir sözleşmeyi tek taraflı beyanıyla ortadan kaldırması olası değildir.

a- İrade Sakatlığına Uğramış Vasiyetnameden Dönme

Vasiyetnameden dönme işlemi, tasarrufun tamamı için olabileceği gibi bir kısmı için de söz konusu olabilir. Vasiyetnameden dönme, üç şekilde mümkündür.

aa- Yeni Vasiyetname İle

Vasiyetnameden dönmenin bir yolu, önceki tarihli tasarruftan vazgeçildiğinin açıkça beyan edildiği yeni bir ölüme bağlı tasarruf düzenlemektir. Türk Hukukunda vasiyetnameden dönmek için, Kanunun öngörmüş olduğu vasiyetname şekillerinin herhangi birinden yararlanmak mümkündür(MK 542). Bu şekiller, resmi vasiyetname, el yazılı vasiyetname ve sözlü vasiyetnamedir. Her ne kadar, ilgili hükümde “vasiyetname için kanunda öngörülen şekillerden birine uymak suretiyle” şeklinde bir ibare mevcutsa da, miras sözleşmesi düzenlemek suretiyle de vasiyetnameden dönmek mümkündür. Vasiyetname ile tasarrufta bulunmuş olan tasarruf sahibi, yeni bir vasiyetname düzenlerken önceki tarihli olan vasiyetnamenin şekliyle bağlı değildir¹⁶⁶. Ölümünden bir süre önce resmi şekilde vasiyetname düzenlemiş bir kimse, ölüm anında sözlü vasiyette bulunarak veya bir miras sözleşmesi akdederek önceki tarihli vasiyetnamesinden dönebilir¹⁶⁷.

Önceki tarihli vasiyetnamesinden yeni bir vasiyetname ile dönen tasarruf sahibi, dilerse bu dönme beyanından da tüm ölüme bağlı tasarruf şekilleriyle dönebilir. Burada karşımıza şöyle bir sorun çıkabilir; bir vasiyetnameden dönme

¹⁶⁶ Yarg. 2. HD 15.11.1982, E.8099/K.8586 (Şener, a.g.e., s. 372).

¹⁶⁷ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 231.

maksadıyla yapılan ikinci bir vasiyetnameden de üçüncü bir vasiyetname ile dönme hâlinde, ilk tasarruf hüküm kazanabilir mi? Bazı müellifler, ilk tasarrufun açıkça geçerlilik kazanmasına dair bir beyanın bulunmaması hâlinde bu soruya menfi cevap verilmesi gerektiğini ve miras bırakanın kanuni intikal şekline geri dönmek istediği şeklinde yorumlanması gerektiğini ileri sürerler¹⁶⁸. Aksi görüşteki müellifler, dönme beyanından dönmenin, yeni hükümler içermemesi durumunda, dönülen tasarrufun yeniden hüküm ifade etmesi gerektiği şeklinde görüş bildirmişlerdir¹⁶⁹. Dönme beyanının şeklinin, dönülecek önceki tasarrufun şekliyle eş değerde olmasının gerekmediğini belirtmişler¹⁷⁰. Bu noktada önemli olan, bahsini etmiş olduğumuz bu zincir dâhilinde bir miras sözleşmesi olup olmadığıdır. Zira, miras sözleşmesinden vasiyetnamenin hiçbir şekli ile (Kanunda öngörülen hâller haricinde) dönmek mümkün değildir.

bb- Yok Etme İle

Vasiyetnameyi açıkça geri almaya imkân tanıyan diğer yol, tasarruf sahibi tarafından evrakın imha edilmesidir. (MK 543) Her ne kadar Berki¹⁷¹, vasiyetnameden dönme işleminin geçerli olabilmesi için, vasiyetname çeşitlerinden herhangi biri ile yapılmış olması gerekliliğinden bahsetmiş olsa da, var olan el yazılı vasiyetnamenin imha edilmiş olması, geri alma işleminin en basit şeklidir. İmha veya geçersiz sayma amacı taşıyan eylemin vasiyetnameden dönme niteliği taşıması için, bu eylemin tasarruftan dönme niyetiyle bizzat tasarruf sahibi tarafından yapılmış olması gerekir¹⁷². Dönmeye dair bir iradesi söz konusu olmayan tasarruf sahibinin, vasiyetnameden dönme görünümü taşıyan hareketleri, irade sakatlığı nedeniyle, dönme imkân vermeyecektir. Örneğin, miras bırakan, dönme niyeti olmaksızın müsvedde

¹⁶⁸ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 231; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 98; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 107.

¹⁶⁹ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 177; İnan/Ertaş/Albaş, **a.g.e.**, s. 197.

¹⁷⁰ “Vasiyetnameden rücu için vasiyetnamenin yapıldığı şekle uyma zorunluluğu yoktur. Resmi vasiyetten el yazısı vasiyetname ile dönülebileceği gibi el yazısı ile vasiyetten de resmi vasiyetname ile dönülebilir.” Yarg. 2. HD 17.11.1972, E.5977/K.6472 (Özğür, **a.g.e.**, s. 864).

¹⁷¹ Zira, Berki'nin adı geçen eserini yazmış olduğu anda, mehz CC 510 I'de bulunmasına karşın eMK 490 hükmü muhtevasında imha yoluyla dönme kaleme alınmamıştı. Söz konusu durum, 4721s. Medeni Kanunumuzun 543. maddesinin 1. fıkrasında hüküm altına alınmıştır. Berki, **a.g.e.**, s. 81.

¹⁷² İlhan Öztrak, **Tek Tarafli Ölüme Bağlı Tasarruflardan Rücu ve Vasiyetnamenin Ziyai**, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1964, s. 57.

kağıtlarının arasına karışmış vasiyetnamenin üzerini sehven çizmişse, dönme söz konusu olmaz.

Dönme iradesi olan tasarruf sahibinin evrakı yırtması¹⁷³, karalaması, üzerini çizmesi, yakması veya evraka niyetini belli eden ibareler eklemiş olması, tasarruftan dönme için geçerli eylemlerdir. Bununla beraber, vasiyetnamenin belirli bir bölümü, üzerinde bu türden eylemler gerçekleştirilmemiş ve de imha iradesi gözetlenen tasarruflardan bağımsız bir nitelik taşımaktaysa, bu durumda münferit bölümler geçerliliğini koruyacaktır¹⁷⁴. Elbette, bahsini etmiş olduğumuz tüm bu durumlar, el yazılı vasiyetnameler için söz konusudur. Oluşturulmasındaki kolaylık, masrafsız oluşu ve gizlilik gibi olumlu özelliklerine ek olarak, el yazılı vasiyetnamelerin tasarruf sahibine tanıdığı en büyük kolaylık, belki de ortadan kaldırılması en kolay ölüme bağlı tasarruf şekli olmasıdır¹⁷⁵. Buna mukabil, el yazılı vasiyetnamenin kolayca yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bulunması, tasarruf sahibinin vefatından sonra bulunamama ihtimali, kolayca tahrif edilebilmesi gibi olumsuz özellikleri¹⁷⁶, üçüncü kişiler nezdinde çoğunlukla tasarruf sahibinin tasarruftan döndüğü izlenimi uyandırabilecektir.

cc- Sonraki Tasarruflar İle

Tasarruf sahibinin bir malı üzerinde ölüme bağlı tasarrufta bulunmuş olması, o malı malvarlığından çıkarmaz. Dolayısıyla, tasarruf sahibi, üzerinde ölüme bağlı tasarrufta bulunduğu mallar üzerinde her zaman sağlararası veya yeni bir ölüme bağlı tasarrufta bulunabilme imkânına sahiptir. Ardı sıra yapılan ölüme bağlı tasarrufun önceki tasarruftan dönme niteliği taşıyıp taşımadığının tespitinde göz önünde bulundurulması gereken, beyanın içeriğidir. Sonraki tarihli tasarruf, kuşkuya yer bırakmayacak surette önceki tarihli tasarrufu

¹⁷³ Vasiyetnamenin, içindekilerin aynen ve tamamıyla tespit olunacak şekilde yırtılmış olması, kazaen yırtıldığı yolundaki savunmayı doğrulamaktadır. Davacı tanıklarının ifade ettikleri gibi imha kasdıyla yırtılan bir vesika, hiçbir zaman böyle düzenli şekilde yırtılmış olamaz. Bu bakımdan, Mahkemece vasiyetnamenin iptaline karar verilmesi yanlıştır. Yarg. 2. HD 06.04.1964, E.1887/K.1795 (Şener, **a.g.e.**, s. 375-376).

¹⁷⁴ Guinand/Stettler, **a.g.e.**, s. 70.

¹⁷⁵ Mustafa Dural, **El Yazısı ile Vasiyetname: Alman, İsviçre ve Avusturya Hukukları ile Karşılaştırmalı Olarak (Doktora Tezi)**, İstanbul, Cezaevi Matbaası, 1967, s. 12 vd.; Gönen, **a.g.e.**, s. 41.

¹⁷⁶ El yazılı vasiyetnamenin sakıncaları için bkz. Gönen, **a.g.e.**, s. 42 vd.

tamamlamadıkça, MK 544¹⁷⁷ uyarınca, kanun koyucu durumu dönme şeklinde değerlendirmektedir¹⁷⁸. Hâlbuki, tasarruf beyanları arasında tam anlamıyla zıtlık söz konusu olmadığında, sayısı birden çok olan vasiyetnamelerin elden geldiğince birbirlerini tamamlayan şekilde yorumlanması gerekmektedir. Bu durumun aksi ile birlikte, sonraki vasiyetnamenin öncekini geri alma değil de onu tamamlama kasdıyla yapıldığını iddia eden kimse, bu iddiasını ispat etmek mecburiyetindedir¹⁷⁹.

b- Miras Sözleşmesinin Ortadan Kaldırılması

Vasiyetnamelerin geçerli bir sebep gösterilmesi gerekmeksizin her zaman ortadan kaldırılmasının mümkün olmasına karşın, miras sözleşmelerinin tek taraflı beyanla ortadan kaldırılması için Kanunda öngörülen haklı sebeplerden birisine dayanmak icap eder¹⁸⁰. Bunlardan ilki, tasarruf lehdarı kimsenin mirastan ıskatı (MK 510) gerektiren eylemlerden birini gerçekleştirmiş olması hâlinde tasarruf sahibine tanınmıştır. Miras sözleşmesini tek taraflı beyanla ortadan kaldırmaya (dönme) olanak tanıyan diğer bir imkânsa, ivazlı miras sözleşmesindeki sağlararası edim borçlusunun borcun ifasında temerrüde düşmesi hâlidir¹⁸¹(MK 547). İvazlı miras sözleşmesinden faydalanan kimsenin

¹⁷⁷ MK 544 I mehzaz CC 511 I'de; “Önceki tarihli tasarrufları açıkça yürürlükten kaldırmayan sonraki tarihli tasarruflar, tamamlayıcı olmadıkları ölçüde onların yerini alırlar.” demek suretiyle farklı bir anlatımla aynı sonuca ulaşılmıştır. MK 544 II ile mehzaz CC 511 II tamamen örtüşmektedirler.

¹⁷⁸ Lador/Minet/Hindermann, *Héritiers et Testateurs-Guide de Droit Successoral Suisse*, Genève, Les Editions Radar, 1954, s. 112; Guinand/Stettler, *a.g.e.*, s. 69; Kocayusufpaşaoğlu, *Miras Hukuku*, s. 232; Oğuzman, *a.g.e.*, s. 179.

¹⁷⁹ İnan/Ertaş/Albaş, *a.g.e.*, s. 198.

¹⁸⁰ Hâlbuki, Alman Medeni Kanunu, aynen vasiyetnamelerde olduğu gibi, miras sözleşmeleri için de tasarruf sahibine tasarrufundan haklı bir sebebe dayanmaksızın dönme imkânını tanımıştır. BGB § 2293 uyarınca; “Miras bırakan, miras sözleşmesinden dönme hakkını saklı tutabilir.” Görüldüğü üzere, Türk Medeni Hukukunda kabul görmemiş olmasına karşın, Alman Medeni Hukukunda miras sözleşmesinden sebepsiz yere dönme imkânı tanınmıştır. Miras bırakanın karşı tarafın rızasına gerek duymaksızın miras sözleşmesinden dönebilmesi için bu hakkın tanındığına dair bir hükmün miras sözleşmesi içerisine dercedilmesi gerekmektedir. Madem ki, sözleşmeci diğer taraf, miras bırakanın dönme hakkını saklı tutmasına rıza göstermektedir, bu durumda, miras sözleşmesinin bağlayıcı yönünden faydalanmak istemediği varsayılarak korunmadan faydalanmasını gerektiren bir durum kalmadığından bahsetmek gerekecektir. İsviçre/Türk Hukukunda yandaş bulan görüş ise, şartlı dönme imkânının miras bırakana sağlanması yönündedir. Örneğin, lehine tasarrufta bulunulan kimsenin 45 yaşını ikmal edene kadar profesör unvanını alamaması şartına bağlı olarak, miras bırakana tek taraflı dönme hakkı tanınması mümkündür. Bu görüşe göre, sınırsız bir dönme hakkı geçersiz olacaktır. (Dural, *Miras Sözleşmeleri*, s. 227 vd.) Aynı yönde; Bıçakçı, *a.g.e.*, s. 86.

¹⁸¹ Sağlararası ivaz borcunun yerine getirilmemesi sebebiyle dönme hakkının (MK 547) şartları için bkz. Dural, *Miras Sözleşmeleri*, s. 252 vd.; Hasan İşgüzar, *Yeni Türk Medeni Kanunu'na Göre Miras Hukuku Hükümlerindeki Değişiklikler ve Yenilikler*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2003, s. 62; Alpaslan Akartepe, *Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005, s. 109 vd.

sözleşmeyi tek taraflı olarak ortadan kaldırmasına olanak tanıyan bir diğer sebep ise, tasarruf sahibinin, tasarruf lehdarının beklentisini hiçe sayan davranışlarda bulunmasıdır. Şayet, tasarruf sahibi, tasarruf lehdarı lehine yapmış olduğu ölüme bağlı tasarruflara aykırı sağlararası ve ölüme bağlı tasarruflarda bulunuyorsa¹⁸², bu durumda, tasarruf lehdarı, miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldırma imkânına sahiptir. Miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldırmaya olanak tanıyan söz konusu imkân, Kanunda öngörülmemiştir. Kanundaki boşluğun bu şekilde doldurulmasına imkân tanıyan durum, miras bırakanın edim yükümünden bağımsız davranış yükümüne aykırı davranışlarından ileri gelmektedir¹⁸³.

Tüm bu sebeplerle birlikte, miras bırakana miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldırılma imkânı tanıyan diğer bir durum da iradesinin sakatlanmış olmasıdır. “İrade Sakatlığı Hâlleri” başlığı altında incelemiş bulunduğumuz yanılma, aldatma, korkutma ve zorlama hâllerinin iptale yol açmaları durumunda, miras bırakanın miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldırabilmesi söz konusu olacaktır.

İrade sakatlığı veya diğer iptal sebeplerinden herhangi birinin varlığı hâlinde, miras bırakana miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldırılmasının hangi şekilde yapılacağına ilişkin öğretilerde bir fikir birliği mevcut değildir. Müelliflerin bir kısmı¹⁸⁴, miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldırmaya imkân tanıyan sebeplerin varlığı hâlinde, tasarruf sahibinin vasiyetname şekillerinden birini düzenlemek suretiyle miras sözleşmesini ortadan kaldırabileceğini ileri sürerler. Söz konusu düşünce, kaynağını MK 546

¹⁸² Yukarıda, ölüme bağlı tasarrufda bulunma hakkında feragat edilemeyeceğinden bahsetmiştik. Görüldüğü üzere, miras sözleşmesi akdeden kimsenin sözleşme içeriğiyle örtüşen ölüme bağlı tasarruflarda bulunması bir iptal sebebidir. Ölüme bağlı tasarruf yapmaktan feragat etmek, hukuken geçerli olmasa da, miras sözleşmesinin tarafı olan tasarruf sahibi, bu tasarrufuna konu malvarlığı üzerinde yeni bir tasarrufta bulunmamayı veya bulunduğu takdirde miras sözleşmesinin iptal olunabileceğini göze almıştır.

¹⁸³ Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 259.

¹⁸⁴ Virgile Rossel/F.-H. Mentha, **Manuel du Droit Civil Suisse**, 3 Tômes, Lausanne-Genève, Librairie Payot, Deuxième Edition, 1922, Tôme II, s. 36; Peter Tuor, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, Band III, Das Erbrecht, 1. Abteilung, die Erben, 2. Auflage, Bern, 1952, Art. 469, N. 19, 29-30 (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 333, dn. 21’den naklen); Arnold Escher, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, Band III, Das Erbrecht, dritte Auflage, bearbeitet von A. Escher, Zürich, 1959, Art. 469, N. 18 (Dural, **Miras Sözleşmesi**, s. 278, dn. 44’den naklen).

III'den almaktadır. İlgili hüküm uyarınca, miras sözleşmelerini mirasçılıktan çıkarma sebebiyle tek taraflı olarak ortadan kaldırmak için el yazılı, sözlü veya resmi vasiyetname şekillerinin birinden faydalanmak gerekir¹⁸⁵. Şekli yeterlilik açısından inceleyecek olursak, miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldırmaya imkân veren bir durumun varlığı hâlinde, bir vasiyetname düzenlemek suretiyle miras sözleşmesinin ortadan kaldırılması mümkündür. Netice olarak, miras sözleşmesi de vasiyetname gibi bir ölüme bağlı tasarruf şeklidir. Ancak, ivazlı bir miras sözleşmesi söz konusu olduğunda, tasarruf sahibi kimsenin tek taraflı olarak ortadan kaldırma beyanı içeren bir vasiyetname düzenlemesi, miras sözleşmesini ortadan kaldırmak için yeterli olmayacaktır. Zira, vasiyetname, karşı tarafa ulaşması gereken bir irade beyanı değildir. Bu durumda, ivazlı miras sözleşmesinin sağlararası tasarrufta bulunan tarafının bu ortadan kaldırma işlemi nedeniyle zarara uğraması söz konusu olabilir¹⁸⁶. Her ne kadar, karşı âkit, sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca ifa etmiş olduğu edimin iadesini talep edebilecek olsa da, kusursuz olduğu veçhile, onu böyle güç bir duruma sokmak adil değildir. Bu nedenle de, iptalin vasiyetname ile yapılabileceğini savunan bir kararında, Federal Mahkeme¹⁸⁷, vasiyetname ile yapılan iptalin ayrıca sözleşmenin karşı tarafına ihbar edilmiş olmasını gerekli saymaktadır. *Escher* ve *Tuor* ise, ihbar yükümlülüğünün yerine getirilmemiş olmasının iptali geçersiz saymayacağını, ancak, bir tazminat hakkının doğumuna sebebiyet verebileceğini ileri sürmüşlerdir¹⁸⁸.

Diğer bir kısım yazarlar¹⁸⁹, miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldırmaya imkân tanıyan bir durumun varlığı hâlinde, yenilik doğuran bir dava

¹⁸⁵ Ancak, Şener, bu görüşe katılmayarak söz konusu hükmün II. fıkrasından da anlaşılacağı üzere mirastan çıkarılma sebeplerinin varlığı hâlinde öngörülmüş, özel ve bu sebeple de dar yorumlanması gereken bir hüküm olduğunu ileri sürer. Şener, **a.g.e.**, s. 217.

¹⁸⁶ Karşı tarafın, miras bırakanın ölümüne kadar, iptalden haberdar olması imkânının bulunmaması bu düşünce taraftarı olan yazarların en büyük endişeleridir. Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 278.

¹⁸⁷ BGE 99 II 386: “İhbarın 1 yıl içinde karşı tarafa ulaşmamış olması hâlinde, tasarruf sahibi miras sözleşmesine icazet vermiş olarak değerlendirilecek ve ölümünden sonra mirasçıları tarafından ölüme bağlı tasarrufun iptali davası açılması hakkı ortadan kalkacaktır.” (Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 279).

¹⁸⁸ Eren, **İptal**, s. 90; Arnold Escher, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, Band III, Das Erbrecht, dritte Auflage, bearbeitet von A. Escher, Zürich, 1959, Art. 469, N. 19 (Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 279, dn. 47'den naklen); Peter Tuor, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, Band III, Das Erbrecht, 1. Abteilung, die Erben, 2. Auflage, Bern, 1952, Art. 469, N. 30 (Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 279, dn. 47'den naklen).

¹⁸⁹ Piotet, **Précis**, s. 54; Paul Piotet, “Vices de la Volonté Dans Le Pacte Successoral”, **Mélanges en l'honneur de W. Schönenberger**, Fribourg, 1968, s. 329 vd., s. 336 (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 333, dn. 23'den naklen); Markus Hohl, **Aufhebung von Erbverträgen unter Lebenden**

açılması gerektiğini, bu dava neticesinde alınacak karar uyarınca iptalin mümkün olacağını söylemektedirler. İşbu dava, tek taraflı olarak ortadan kaldırma hakkının kullanılması amacıyla açılmış olmasına karşın, usulen ölüme bağlı tasarrufun iptali davasıyla eş değerdedir. Keza, bu davada da miras sözleşmesinin tek taraflı olarak ortadan kaldırılmasına sebebiyet veren durumun ispatı gerekmektedir. Dava neticesinde verilecek karar da iptal ile aynı neticeleri doğurarak yasal mirasçılık sistemine geri dönüşe yol açacaktır. Taraftarı olan yazarları¹⁹⁰ bu düşünceye iten sebep, bir geçersizlik beyanının karşı tarafa yöneltilmesinin sözleşme hukukunun prensiplerinden birisi olmasıdır. Miras sözleşmesinin karşı tarafının durumdan haberdar olması açısından olumlu bir yol olmasına karşın, sadece tasarrufunu tek taraflı olarak ortadan kaldırma hakkını kullanmak isteyen tasarruf sahibinin böyle bir dava açma yüküyle karşı karşıya bırakılmasını kabul etmek kanımızca mümkün değildir. Kaldı ki, aynı sonuca başka yollardan ulaşmak mümkün iken yargı yükü yaratmak da kabul edilebilir değildir. Buna ilaveten, iptal davasının açılabilmesi için miras bırakanın vefat etmiş olması gerekir. Ölüme bağlı tasarrufun iptali davasını açabilecek kimseler, MK 558’de zikredilmiş olup, bu kimselerin arasında miras bırakanın bulunmadığı da açıktır. Tüm bu sebeplerle, miras bırakan kimsenin tek taraflı olarak miras sözleşmesini ortadan kaldırabilmesi için iptal davası açması gerektiği yönündeki görüş, kanımızca isabetli değildir.

Konuya ilişkin görüşlerden bir diğeri ise, miras sözleşmesinin tek taraflı olarak ortadan kaldırılabilmesi için karşı tarafa sözleşmenin ortadan kaldırıldığına ilişkin bir bildirim yapılmasının yeterli olduğu yönündedir¹⁹¹. Söz konusu düşünce, BGB § 2296/II’den ileri gelmektedir. İlgili hüküm uyarınca, miras sözleşmesinin tek taraflı olarak ortadan kaldırılabilmesi için sözleşmenin

---

und von Todes wegen, Zürich, 1974, s. 142 vd. (Dural, **Miras Sözleşmesi**, s. 279, dn. 49’dan naklen); Albert Johannes Itschner, **Die Bindungen des Erblassers an den Erbvertrag**, Basel, 1974, s. 138 (Dural, **Miras Sözleşmesi**, s. 279, dn. 49’dan naklen).

¹⁹⁰ Paul Piotet, **Schweizerisches Privatrecht**, Band IV/1, Erbrecht (Deutsche Übersetzung von Dr. İur. René Couchpen), Basel, Stuttgart 1978, s. 280-281 (Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 279, dn. 48’den naklen); Markus Hohl, **Aufhebung von Erbverträgen unter Lebenden und von Todes wegen**, Zürich 1974, s. 142 (Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 279, dn. 49’dan naklen); Albert Johannes Itschner, **Die Bindungen des Erblassers an den Erbvertrag**, Basel 1974, s. 138 (Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 279, dn. 49’dan naklen).

¹⁹¹ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 333; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 106; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 226; Köprülü, **a.g.e.**, s. 134; Antalya, **Feragat**, s. 233; Şener, **a.g.e.**, s. 218; Arbek, **a.g.e.**, s. 52.

karşı tarafına ulaşacak bir iptal beyanı yeterlidir¹⁹². Zira, miras sözleşmesinin iptal sebebi nedeniyle miras bırakan tarafından hangi şekilde ortadan kaldırılacağı Kanunda açıkça düzenlenmemiştir. Daha önce bahsetmiş olduğumuz üzere, MK 546 III'de sadece mirasçılıktan çıkarma sebepleri nedeniyle ortadan kaldırmaya ilişkin şekil hüküm altına alınmıştır. Bu durumda kıyasen uygulanacak hükümler, Borçlar Kanununun sözleşmelerin irade sakatlıkları nedeniyle tek taraflı feshine ilişkin hükümleri olacaktır¹⁹³. BK 31 uyarınca, söz konusu durumun karşı tarafa ihbar edilmiş olması fesih için yeterli olacaktır. Bu görüşe dair de iki sakınca mevcuttur. Bu sakıncalardan ilki, tasarruf sahibinin miras sözleşmesini ortadan kaldırmaya yönelik beyanına karşın önceleri hareketsiz kalan karşı âkidin, tasarruf sahibinin vefatı sonrasında bir tespit veya ifa davası açmak suretiyle ortadan kaldırma beyanının geçersiz olduğunu ileri sürerek, tasarruf sahibince yürürlüğe girmesi istenmeyen miras sözleşmesinin uygulanabilir hâle getirilmesinin mümkün olmasıdır. Bu sakıncayı gidermek mümkündür. Öncelikle, ortadan kaldırma beyanını tebellüğ eden kimsenin ne kadarlık bir süre içinde tespit veya ifa davasını açmış olduğunu göz önünde bulundurmak gerekir. Eğer bu kimse, makul bir süre içinde tespit veya ifa davası açmayıp tasarruf sahibinin vefatını bekleyerek, bu andan sonra bir tespit veya ifa davası açmışsa, MK 2 II uyarınca, hakkın kötüye kullanılması¹⁹⁴ sayılarak bu davaların reddi söz konusu olabilecektir¹⁹⁵.

Diğer sakınca ise, tasarruf sahibince yapılan ortadan kaldırma ihbarının karşı tarafça gizlenerek böyle bir beyan yapılmamışcasına davranarak MK 504 I c.2'de hüküm altına alınan 1 yıllık sürenin geçtiğini iddia etmek suretiyle miras sözleşmesini ayakta tutma çabalarıdır. Bu sakıncayı bertaraf etmek için, tasarruf sahibi, ortadan kaldırma beyanına ilişkin ihbarının karşı tarafın eline ulaştığına dair belgeli şekilde tebligat yapabilir. Keza, BGB § 2282/2'de, bu sakıncaları

¹⁹² İlhan Öztrak, *La Révocation des Pactes Successoraux en Droit Suisse*, Lausanne, Imprimerie Henri Jaunin S.A., 1957, s. 82.

¹⁹³ Miras Hukukundan doğan ilişkilere MK 5 aracılığıyla Borçlar Kanunundaki temel hükümlerin uygulanması mümkündür. Dural/Öz, *a.g.e.*, s. 5.

¹⁹⁴ Hakkın kötüye kullanılması için bkz. M. Kemal Oğuzman/Nami Barlas, *Medeni Hukuk-Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar*, 15. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008, s. 221.

¹⁹⁵ Dural, *Miras Sözleşmeleri*, s. 285; Bıçakçı, *a.g.e.*, s. 106.

gidermek için, ortadan kaldırma beyanının resmi şekilde yapılmasını aramaktadır¹⁹⁶.

Bizim de katıldığımız en pratik çözüm ise, tek taraflı olarak ortadan kaldırma işleminin bir vasiyetname ile yapılmasının yanında miras sözleşmesinin karşı tarafına ortadan kaldırma beyanını içeren bir bildirimde bulunulması ile yetinmekten ibarettir¹⁹⁷. MK 5'den hareketle BK 31 uyarınca, irade sakatlığının öğrenilmesi veya etkilerinin geçmesinden itibaren 1 yıl içinde miras sözleşmesini ortadan kaldırma iradesinin sözleşmenin karşı tarafına bildirilmesi gerekir. Böylece, ivazlı miras sözleşmesinin sağlararası tasarrufta bulunan tarafı da korunmuş olacaktır. Tasarrufu ortadan kaldırma beyanının şekli önemli olmamakla beraber, karşı tarafa ulaştığından haberdar olunacak şekilde bildirimde bulunulmuş olması yeterli olacaktır. Vasiyetnameden dönme açısından önemi olmamasına karşın miras sözleşmesinin tek taraflı olarak ortadan kaldırılması beyanının karşı tarafa bildirilmesinin önemi büyüktür. Zira, vasiyetnamenin tek taraflı bir irade beyanı olması nedeniyle, dönmenin karşı tarafa beyan edilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Hâlbuki, miras sözleşmesi, iki taraflı bir işlem, diğer yandan bir sözleşmedir. Dolayısıyla, miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldıran tasarruf sahibinin, karşı âkitten almış olduğu sağlararası tasarrufları iade etmesi ve miras sözleşmesini ortadan kaldırdığını bildirmesi gerekir.

Buna karşın, miras sözleşmesinin karşı tarafı, ortadan kaldırma beyanına vakıf olduktan sonra dilerse bir tespit davası açarak tasarruf sahibinin miras sözleşmesini ortadan kaldırmasına sebebiyet veren durumun aksini ispat ederek miras sözleşmesini ayakta tutabilecektir.

---

¹⁹⁶ Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 285.

¹⁹⁷ Bildirimin gerekliliğine ilişkin olarak bkz. Eren, **İptal**, s. 90; Gönensay/Birsen, **a.g.e.**, s. 46; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 226; Altuğ, **a.g.m.**, s. 426; Ahmet Ertuğrul Bolak, **Uygulamada Miras ve Tereke Hukuku**, İstanbul, Eğitim Yayınları, 1980, s. 1020.

2- Süresi İçinde Ortadan Kaldırılmaması Üzerine Sakat Tasarrufun Düzelmesi (Konvalesans) (MK 504 I c.2)

MK 504 I c.2'ye göre; “...*mirasbırakan yanıldığı veya aldatıldığını öğrendiği ya da korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulduğu günden başlayarak bir yıl içinde tasarruftan dönmediği takdirde tasarruf geçerli sayılır.*” Buna göre, kanun koyucu, yanılma, aldatılma hâllerinde öğrenmeden itibaren, korkutulma veya zorlanma hâllerinde ise söz konusu baskıların etkilerinin geçmesinden itibaren sakat iradesi ile yapmış olduğu ölüme bağlı tasarrufu ortadan kaldırabilmesi için tasarrufta bulunan kimseye 1 yıllık süre tanımıştır. Bu süre içinde miras bırakanın tasarrufunu ortadan kaldırmaması neticesinde ölüme bağlı tasarruf onaylanmış, irade sakatlığı da ortadan kalkmış sayılır¹⁹⁸. Söz konusu 1 yıllık sürenin tanınmış olması, ölüme bağlı tasarrufu geçersizlikten kurtarıcı “*favor testamenti*” ilkesinin bir uzantısıdır¹⁹⁹.

Öğrenme ve baskıcı etkiden kurtulma hâlleri, ispatı oldukça güç hâllerdir. Keza, nasıl ki tasarruf sahibinin yanıldığı veya aldatıldığı anı tam olarak tespit edebilmemiz mümkün değilse, bunları öğrendiği veya etkilerinden kurtulduğu anları belirlemek de bir o kadar zordur. Tasarruf sahibinin yanılma ve aldatılmasını öğrendiği anın kesin olarak tespiti, ancak tasarruf sahibinin kendi beyanları ile mümkün olmaktadır. Bunun aksini ispat da büyük güçlük arz eder. Görüldüğü üzere, tasarruf sahibinin vefatı öncesinde kendi beyanları ile bu anların belirlenmesi mümkündür. Oysa ki, tasarruf sahibinin vefatı sonrasında bu anların belirlenmesi daha güç olacaktır.

Sakat tasarrufun onaylanması, iki şekilde ortaya çıkabilir. Tasarruf sahibi dilerse vefatından sonra bir karışıklığa sebebiyet vermemek için yeni bir vasiyetname düzenlemek suretiyle iptal hakkından feragat ettiğini açıkça gösterebilir. Diğer türlü ise, tasarruf sahibinin 1 yıllık öğrenme sürecinde pasif kalmasıyla tasarrufu onaylamasıdır.

---

¹⁹⁸ Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 225.

¹⁹⁹ Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 225.

İptal edilebilir ölüme bağlı tasarrufunun kendi inisiyatifiyle sağlık kazanmasını dileyen tasarruf sahibinin, bu iradesini dış dünyaya aksettirerek açıkça iptal hakkından feragat ettiğini beyan etmesi mümkündür. Sakat tasarrufun vasiyetname şeklinde yapılmış olması durumunda, tasarruf edenin iptal hakkından feragat ettiğini düşünerek sessiz kalması, tasarrufunun sağlık kazanması için yeterli değildir. Zira, MK 504 I c.2’de bahsi edilen 1 yıllık sürenin sona ermesinden evvel tasarruf sahibinin ölmesi mümkündür. Bu gibi bir durumda, örtülü olarak sakat tasarrufuna onay vermek isteyen tasarruf sahibinin bu niyeti, vefatından sonra mirasçılarınca açılacak iptal davası ile aksi yönde sonuçlanabilir. Bu nedenle, tasarruf edenin tekrar yeni baştan şekli kurallara uygun bir vasiyetname düzenlemesi uygun olacaktır²⁰⁰. Miras sözleşmesi için ise durum tartışmalıdır. Bazı yazarlar²⁰¹, sakat miras sözleşmesinin iptal edilebilirliğini ortadan kaldırmak için yeni bir miras sözleşmesi yapılması gerektiğini ileri sürerken, aksi görüşü savunanlar²⁰², miras sözleşmesinin iptal edilebilirliğini ortadan kaldırmanın herhangi bir şekle tâbi olmadığını belirtmektedirler.

Kanımızca, miras sözleşmesinin iptal edilebilirliğini ortadan kaldırmak için yeni bir miras sözleşmesinin akdedilmesini aramak isabetli değildir. Zira, bazı durumlarda, miras bırakan ile tasarruf lehdarının bu iptal edilebilirliği ortadan kaldırmaya yönelik olarak yeni bir miras sözleşmesi akdetmek için tekrar bir araya gelme imkânları bulunmayabilir. İptal hakkından feragatin ne şekilde yapılacağına tespitinde, feragat eden tasarruf sahibinin amacını göz önünde bulundurmak gerekir. İptal hakkından feragat eden tasarruf sahibi, vefatı sonrasında mirasçıları ve vasiyet alacaklıları tarafından açılacak iptal davasını engellemek istemektedir. Bu durumda, iptal hakkından feragat beyanının miras sözleşmesinin karşı tarafına ulaşması gerekir ki, iptal davası söz konusu olduğunda, karşı âkit, tasarruf sahibinin iptal hakkından feragat etmiş olduğunu ispat ederek tasarrufun hükümlerini doğurmasına imkân

²⁰⁰ Eren, **İptal**, s. 93.

²⁰¹ Arnold Escher, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, III. Band, Das Erbrecht, Erste Abteilung, Zürich, 1959, s. 145, No: 23 (Eren, **İptal**, s. 93, dn. 18’den naklen); Thomas Speckert, *Unterschied zwischen Testament und Erbvertrag*, Zürich, 1951, s. 41 (Eren, **İptal**, s. 93, dn. 18’den naklen).

²⁰² Rolf Raschein, **Die Ungültigkeit der Verfügungen von Todes wegen**, Winterthurt, Berner Diss., 1954, s. 66 (Eren, **İptal**, s. 93, dn. 19’dan naklen); Vito Picononi, **Die Auslegung von Testament und Erbvertrag**, Zürich, 1955, s. 104; (Eren, **İptal**, s. 93, dn. 19’dan naklen).

sağlayabilsin. Bu sebeple, iptal hakkından feragat beyanının şekle tâbi olmamakla birlikte, miras sözleşmesinin karşı âkidine ulaşacak bir şekilde yapılmasının gerektiğini düşünüyoruz.

MK 504 I c.2’de bahsi geçen 1 yıllık sürenin hak düşürücü süre olduğu hususunda bir tartışma söz konusu değildir²⁰³. Zira, bu 1 yıllık süre geçtikten sonra ortadan kalkacak olan bir alacak hakkı değil, bozucu yenilik doğuran bir haktır. 1 yıllık süreç sonrasında, iptal sebebine dayanarak miras bırakanın ölüme bağlı tasarrufunu ortadan kaldırma, mirasçılar ile vasiyet alacaklılarının ise iptal davası açma hakları ortadan kalkar. Bu 1 yıllık sürenin kesilmesi veyahut durması söz konusu olmayacağı²⁰⁴ gibi iptal davasında hakim tarafından da resen gözetileceği aşikârdır.

Söz konusu 1 yıllık hak düşürücü sürenin dolduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispatla mükelleftir²⁰⁵. Bu durumda, ilgili sürenin geçtiğini iddia eden kimsenin süreyi başlatan olayı da ispat etmesi gerekecektir.

B- Tasarrufta Bulunan Kimsenin Ölümünden Sonraki Dönem (İptal Davası)

1- İptal Davasının Hukuki Niteliği

Geçerlilik şartlarından yoksun bir ölüme bağlı tasarruf, iptal ettirilmedikçe, sağlıklı bir tasarruf gibi hükümlerini doğuracaktır²⁰⁶. Keza, ölüme bağlı tasarruflarda hükümsüzlük hâli ileri sürülmedikçe, ölüme bağlı tasarruf hükümlerini doğurmaya devam eder. Bu nedenle de, tasarrufta bulunan kimsenin ölümünden sonra ölüme bağlı tasarrufu ortadan kaldırabilmenin yegâne yolu, iptal davasına başvurmaktır. Demek ki, iptal davasına başvurulmazsa ölüme bağlı tasarruf, içeriğinde iptal sebeplerini barındırmasına karşın hüküm doğuracaktır. Söz konusu ölüme bağlı tasarruf, tenfiz aşamasına

²⁰³ Rossel/Mentha, **a.g.e.**, s. 36; Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 332; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 105; Eren, **İptal**, s. 93; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 222; Bıçakçı, **a.g.e.**, s. 104; Şener, **a.g.e.**, s. 216.

²⁰⁴ Yarg. 2. HD 16.12.1980, E.8932/K.9323 (YKD 1981/7 s. 816).

²⁰⁵ YHGK 20.04.1983, E.1-1846/K.39 (Eraslan Özkaya, **Hata-Hile-İkrah Davaları**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2000, s. 464 vd.).

²⁰⁶ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 341; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 105; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 224.

geldiğinde hakim tarafından resen iptaline hükmedilemeyeceğinden²⁰⁷ dolayı tasarrufun tüm hükümlerini doğurması mümkün olabilecektir. Bu sebeplerle, ölüme bağlı tasarrufun iptali davasının, yenilik doğuran bir dava olduğu aşikârdır²⁰⁸.

Ölüme bağlı tasarrufun iptali davası, ancak, mirasın intikalinden sonra açılabilir. Tasarruf sahibinin ölümünden önce ölüme bağlı tasarrufun iptali davasını açmak mümkün değildir²⁰⁹. Miras bırakanın ölümünden önce açılan iptal davaları ise reddolunmaya mahkumdur. Zira, ölüme bağlı tasarrufun iptalini talep edebilmek için davacıların mirasçı veya vasiyet alacaklısı sıfatını elde etmiş olmaları gerekmektedir(MK 558 I). Diğer yandan, ölüme bağlı tasarrufun hüküm doğurması için tasarruf sahibinin vefat etmiş olması gerektiğinden, tasarruf sahibi hayattayken açılan ölüme bağlı tasarrufun iptali davası davaya bakılma şartlarının eksikliğinden ötürü dinlenmez. Söz konusu durum, tereddüte yer bırakmayacak şekilde Yargıtay kararlarıyla da sabittir²¹⁰.

Buna mukabil öğretilerde, miras bırakanın sağ iken vasiyetnameyi geri almak yerine iptal davası açabileceği belirtilmektedir²¹¹. Kanımızca, miras bırakanın, sağ olduğu zaman diliminde iptal davası açmasının herhangi bir manası yoktur. Zira, miras bırakanın herhangi bir sebep göstermeksizin vasiyetnamesinden dönmesi her zaman mümkündür. Söz konusu olan iptal edilebilir bir miras sözleşmesi ise, tasarrufun tek taraflı olarak ortadan kaldırılması imkân dâhilindedir. Hâl böyle olunca, tasarrufu geri alarak ortadan kaldırma imkânı varken iptal davasından bahsetmek, hem tasarruf sahibi açısından manasız olacak hem de yargı yükü yaratacaktır. Bu durumda, şunu açıkça belirtmek

²⁰⁷ Gönensay/Birsen, **a.g.e.**, s. 69; İnan/Ertaş/Albaş, **a.g.e.**, s. 298; Yarg. 2. HD 20.05.1974, E.3308/K.3206: “Hakim, taraflarca ileri sürülmedikçe ölüme bağlı tasarrufun hükümsüzlüğüne hükmedemez.” (Nihat İnal, **Miras Davaları**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2005, s. 270); YHGK 14.02.1973, E.69/K.64: “Yargıç bir ölüme bağlı tasarrufun geçersizliğini kendiliğinden göz önünde tutamaz.” (Özmen, **a.g.e.**, s. 670)

²⁰⁸ Karşı görüş: “Ölüme bağlı tasarrufun iptaline dava yenilik doğuran bir dava değil bir tespit davasıdır. Bu sebeple, nisbi harca değil maktu harca tâbidir.” YHGK 13.03.1996, E.2-6/K.144 (İKİD 1997 s. 12380).

²⁰⁹ Kocayusufpaşaoğlu, **a.g.e.**, s. 345; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 190, dn. 497b ve s. 192; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 203.

²¹⁰ Yarg. 2. HD 21.11.1985, E.8733/K.9703: “Haklar, ancak kazanıldıktan sonra kullanılabilir. Bu bakımdan dava yolu ile ölüme bağlı tasarrufların iptalini isteyebilmek için, dava tarihinde mirasçılık sıfatının kazanılmış olması şarttır. Başka bir anlatımla, ölüme bağlı tasarrufun iptali, ancak tasarrufta bulunanın ölümünden sonra istenebilir.” (YKD 1986/7 s. 948).

²¹¹ İnal, **a.g.e.**, s. 252.

gerekir ki, miras bırakanın vefatı öncesinde iptal davasının ikame edilmesi hiçbir şekilde mümkün değildir.

Ölüme bağlı tasarrufların iptaline ilişkin dava, evlenmenin iptaline ilişkin dava ile benzerlik göstermektedir. Zira, geçerlilik şartları bakımından sakat evlenmede olduğu gibi sakat bir ölüme bağlı tasarruf da, hakimin vereceği iptal kararına kadar sağlıklı bir ölüme bağlı tasarrufun tüm hüküm ve neticelerini meydana getirmeye muktedirdir. Evlenmenin iptali ile ölüme bağlı tasarrufların iptali arasındaki en büyük fark, ölüme bağlı tasarrufun iptaline ilişkin kararın, evlenmenin iptali kararından farklı olarak, geçmişe etkili olmasıdır²¹². Hakkında iptal kararı verilmiş ölüme bağlı tasarruf, mirasın açıldığı andan itibaren hükümsüz kalacaktır²¹³.

Süresi içinde iptal davası açılmamışsa, dava açma hakkından feragat olunmuşsa veya davacı olabilecek kimseler, hükümsüzlük sebebine vâkıf olmalarına karşın tasarrufu bilerek ve isteyerek tenfiz ettirmişler ve dava açma süresini kaçırmışlarsa, bu durumda, ilgili tasarruf düzenlendiği tarihten itibaren sahil bir tasarruf sayılacak ve sakat olma niteliğini yitirerek iptal davası açılma imkânı da ortadan kalkmış olacaktır²¹⁴.

2- Görevli ve Yetkili Mahkeme

Görevli mahkemenin tespitinde ilk olarak göz önünde bulundurulması gereken, ilgili davalara bakmakla görevli özel mahkemeler olup olmadığıdır. Ulusal hukuk düzenimiz uyarınca, Miras Hukukundan doğan hiçbir davaya bakmakla görevli özel bir mahkeme mevcut bulunmadığından, genel mahkemelerin görevli olduğunu öncelikle belirtebiliriz.

İptal davasına bakmakla görevli mahkemenin tespiti konusunda öğretide iki farklı görüş mevcuttur. İlk görüş, ölüme bağlı tasarrufun iptali davalarında

²¹² Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 224.

²¹³ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 341; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 224; İnan/Ertas/Albaş, **a.g.e.**, 298. İptal kararının tasarrufun yapıldığı ana kadar geriye yürüyeceği görüş hakkında bkz. Paul Piotet, **Les vices de la Volonté dans le pacte successoral**, Mélanges en l'honneur de W. Schöenberger, Fribourg 1968, s. 337 vd. (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 341, dn. 53'den naklen).

²¹⁴ Gönensay/Birsan, **a.g.e.**, s. 69.

görevli mahkemenin, HUMK 8 b.1 uyarınca belirleneceği yönündedir²¹⁵. İçinde bulunmakta olduğumuz 2009 yılı için Sulh Hukuk Mahkemelerinin görev sınırı 7.080-TL.²¹⁶ dir. Bu görüşe göre, iptali talep olunan tasarrufun kıymetinin bu meblağı aşmaması hâlinde Sulh Hukuk Mahkemeleri, aşması hâlinde ise Asliye Hukuk Mahkemeleri görevli olacaktır.

Fakat, bizim de katıldığımız diğer görüşe göre, ölüme bağlı tasarrufların iptali davasının bir eda davası değil de yenilik doğuran bir dava olması sebebiyle, görevli mahkemenin müddeabihe göre belirlenmeyerek Asliye Hukuk Mahkemesince görülmesi gerekmektedir²¹⁷. Nitekim, Yargıtay'ın da bu yönde kararları mevcuttur²¹⁸.

MK 576 II, ölüme bağlı tasarrufların iptali davalarına bakmaya yetkili mahkemenin, tasarruf sahibinin son yerleşim yeri mahkemesi olduğunu belirtmiştir. Son ikametgâh mahkemesinin yetkisi kesindir²¹⁹. Tasarruf sahibinin son ikametgâhının Türkiye'de olmaması hâlinde, dava, MÖHUK 30 uyarınca terekeye dahil malların bulunduğu yer mahkemesinde görülür.

²¹⁵ Eren, **İptal**, s. 96; Antalya, **Miras**, s. 270.

²¹⁶ Söz konusu görev üst sınır meblağı, 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun Ek 4. maddesi uyarınca, Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranına tâbi tutulmaktadır.

²¹⁷ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 193-194; Aynı görüşte; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 331; İnan/Ertaş/Albaş, **a.g.e.**, s. 300; Köprülü, **a.g.e.**, 254; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 204; Ayan, **a.g.e.**, s. 128; Öztan, **a.g.e.**, s. 211.

²¹⁸ Yarg. 2. HD 02.10.2006, E.13085/K.12901: "Dava vasiyetnamenin iptaline ilişkin olup, davaya bakma görevi Asliye Hukuk Mahkemesine aittir." (Gençcan, **a.g.e.**, s. 332) Yarg. 2. HD 21.01.1992, E.1991/13134 K.1992/447: "Vasiyetnamenin iptaline veya yorumuna karar verme görevi, Sulh Hukuk Mahkemesine ait değildir." (İKİD 1992/5 s. 8728); Yarg. 2. HD 23.01.1992, E.36/K.496: "Sözlü vasiyetnamenin iptali için açılan dava ancak yetkili ve görevli Asliye hakimi önünde tartışılır." (İKİD 1993/1 s. 9251); Yarg. 2. HD 05.01.1951, E.8077/K.98: "Vasiyetnamenin açılması ve tenfizi davası sulh hukuk mahkemesinde görünmekte iken vasiyetnamenin iptali talep olunur ilgililerin asliye mahkemesinde dava açabilmeleri için sulh hukuk mahkemesinin mehil vermesi icap eder." (Özmen, **a.g.e.**, s. 669)

²¹⁹ Baki Kuru, **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, Altı Cilt, Altıncı Baskı, İstanbul, Demir-Demir Yayıncılık, 2001, C. I, s. 491. Yarg. 2. HD 29.09.2004, E.8433/K.10854 (Gençcan, **a.g.e.**, s. 333)

3- Tarafları

a- Davacı Taraf

MK 558 I uyarınca, ölüme bağlı tasarrufun iptalinden menfaat elde edecek olan mirasçı veya vasiyet alacaklıları²²⁰ iptal davasını açabileceklerdir. Burada bahsi geçen yasal mirasçılar, sadece saklı pay sahibi olan yasal mirasçılar değil, tüm yasal mirasçılardır²²¹. İptal davası açma imkânının tanındığı kimselerin sınırlı olmalarının yegâne sebebi *favor testamenti* ilkesidir. Zira ölüme bağlı tasarruflar, miras bırakanın son arzularından ibaret olduğundan, miras bırakanın mirasçısı veya vasiyet alacaklısı olmayan kimselerin ölüme bağlı tasarrufa etki etmeleri bu şekilde engellenmeye çalışılmıştır.

MK 558 I uyarınca, dönülmüş önceki tarihli vasiyetnamede vasiyet alacaklısı olarak belirlenmiş kişilerin de iptal davasından çıkar elde etmeleri mümkün olabilecektir. Zira, iptalini talep edecekleri ölüme bağlı tasarrufun iptali hâlinde, kendi lehlerine tasarruflar barındıran önceki tasarruflar hüküm ifade edecektir. Örneğin, bir ölüme bağlı tasarrufla lehine yükleme yapılan kimseler, miras bırakanın sonradan iradesinin sakatlanarak bu yüklemeden vazgeçmesi hâlinde, bu vazgeçme beyanını içeren tasarrufun iptalini talep edebilirler.

Mirasçılıktan çıkarılan kimselerin iptal davası açabilmeleri bakımından bir özellik söz konusudur. Mirasçılıktan çıkarılan kimse, çıkarılmanın beyan edildiği tasarrufu iptal ettirmedikçe diğer tasarrufların iptalini talep etme imkânına sahip değildir²²². Bunun yegâne sebebi ise, mirasçılıktan çıkarılan kimsenin mirasçılık sıfatının olmaması nedeniyle diğer tasarrufların iptalinde herhangi bir menfaati olmamasıdır. Çıkarılma hâlinde mirasçılıktan çıkarılan

²²⁰ Eren, önceki tarihli vasiyetname ile atanmış mirasçı veya lehine mal vasiyetinde bulunulmuş kişi tayin edilen kimsenin, ilerleyen süreçte yeni bir vasiyetname ile yerini başka bir kimseye bırakmış olması hâlinde, ilk vasiyetnamenin canlanması için ikinci vasiyetnamenin iptalinde faydası olduğundan ikinci vasiyetnamenin iptali davasını açabileceğini belirtmiştir. Eren, **İptal**, s. 97-98. Şayet, kendisine mal vasiyet edilmiş veya mirasçı atanmış olduğu vasiyetnameden sonra kendi mirasçılığını ortadan kaldıran iki farklı vasiyetname söz konusu ise, bu durumda, önceki tarihli iradi mirasçı, kendi mirasçılığına ket vuran her iki ölüme bağlı tasarrufun iptali için tek bir dava açabilecektir. Böylelikle dava ekonomisi tesis edilmiş olunur. Eren, **İptal**, s. 98.

²²¹ Yarg. 2. HD 05.04.1977, E.1671/K.2829 (İnal, **a.g.e.**, s. 254).

²²² Şener, **a.g.e.**, s. 229.

kimse, adeta tasarruf sahibinden daha önce ölmüş varsayılacaktır. Bu sebeple, mirasçılıktan çıkarılan kimse, önce çıkarılmasına ilişkin tasarrufu iptal ettirecek, ancak ondan sonra tekrar mirasçılık sıfatına dayanarak diğer tasarrufların iptalini talep edebilecektir. Buna mukabil, MK 511 II'den anlaşılacağı üzere, çıkarılma tasarrufu, mirasçılıktan çıkarılan kimsenin alt soyunun mirasçılık sıfatını etkilememektedir. Bu nedenle, mirasçılıktan çıkarılan kimsenin alt soyunun, mirasçılıktan çıkarılan kimsenin yapması gerektiği gibi çıkarılma tasarrufunun iptaliyle uğraşması gerekmez. Mirasçılıktan çıkarılan kimsenin alt soyu, doğrudan diğer tasarrufların iptalini talep edebilmektedir.

Öğretideki baskın fikirle beraber, vasiyeti yerine getirme görevlisinin iptal davası açma hakkının bulunmadığını, kendisine dava açma hakkı tanınmasının yersiz olduğunu kabul ediyoruz²²³. Zira, vasiyeti yerine getirme görevlisi mirasçı sıfatına sahip olmayıp, kendisine görev atanması maksadıyla ölüme bağlı tasarrufa dahil edilmiştir. Her ne kadar, bu görevin kendisine tevdiinin bir menfaat yaratabileceği düşünülse de, kanun koyucunun MK 558 I'deki tavrı açık ve nettir. Vasiyeti yerine getirme görevlisinin atanması da bir ölüme bağlı tasarruftur. Ancak, yasal veya iradi mirasçıların iptal davası açmaktaki menfaatleri ile vasiyeti yerine getirme görevlisinin söz konusu görevi arasında bir yakınlık bulunmamaktadır. Zira, vasiyeti yerine getirme görevlisi açısından kimin mirasçı olacağına bir önemi bulunmadığı gibi, gerçek mirasçıları tespit etmek de görevleri arasında bulunmamaktadır²²⁴. Konuya ilişkin diğer bir tartışma, bir ölüme bağlı tasarrufla vasiyeti yerine getirme görevlisi atanmış kimsenin sonraki tarihli bir ölüme bağlı tasarruf ile ilk tasarrufun geri alınması hâlinde, geri alma beyanını içeren ikinci tasarrufun iptalini dava edip

²²³ Bu fikirde; Köksal Kocaağa, **Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisi**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2006, s. 135; Lador/Minet/Hindermann, **a.g.e.**, s. 120; Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 343 vd.; Gönensay/Birsen, **a.g.e.**, s. 71; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 190-191; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 226; Ayiter/Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 160; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 204; İnan/Ertaş/Albaş, **a.g.e.**, s. 292; Eren, **İptal**, s. 99 vd.; Antalya, **Miras**, s. 268; Şener, **a.g.e.**, s. 229; Aksi görüşte olan: Rossel/Mentha, **a.g.e.**, s. 105.

Bu konuda farklı bir görüş de Tuor ve Raschein tarafından ileri sürülmüştür. Bu görüş, önceki tarihli vasiyetname ile vasiyeti tenfiz memuru tayin edilen kimsenin, birinci vasiyetnameden rücu beyanı içeren ikinci vasiyetnamenin iptalini talep edebileceği yönündedir. Peter Tuor, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, Band III, Das Erbrecht, 1. Abteilung, die Erben, 2. Auflage, Bern, 1952, Art. 519, N. 8 (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 344, dn. 64'den naklen); Rolf Raschein, **Die Ungültigkeit der Verfügungen von Todes wegen**, Winterthurt, Berner Diss., 1954, s. 71 (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 344, dn. 65'den naklen).

²²⁴ Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 226; Kocaağa, **a.g.e.**, s. 135.

edemeyeceğine ilişkindir. Bir grup yazar²²⁵, bu ihtimalde, vasiyeti yerine getirme görevlisinin ölümüne bağlı tasarrufun iptali davasını açabileceğini ileri sürse de bizim de katıldığımız görüş²²⁶ önceki beyanlarımız doğrultusunda menfidir. Zira, vasiyeti yerine getirme görevlisinin ölümüne bağlı tasarrufun iptali hâlinde mirastan yana hiçbir menfaati olamaz²²⁷.

Vasiyete konu olan malın temlik her ne kadar mümkünse de, söz konusu temlik işlemiyle davacılık sıfatının kazanılması mümkün değildir²²⁸. Zira, ölümüne bağlı tasarrufun iptalini talep edebilecek kimseler Kanunun amir hükmünde açıkça zikrolunmuştur. Bununla birlikte, *favor testamenti* prensibinin tasarrufu iptalden kurtarıcı etkisi de, vasiyete konu olan malı temlik alan kimsenin tasarrufun iptalini talep etmesine engel olur.

Taraf teşkili olmaması sebebiyle davanın reddedilmesini engelleyebilmek için, davacı olan kimsenin mirasçı veya vasiyet alacaklısı olduğunu ispat etmesi gerekir. Ayrıca, iptal davası açan davacının, tasarrufun iptalinde menfaati bulunduğunu da ispat etmesi gerekir²²⁹. Zira, davacı sıfatı ile menfaat sahibi olduğunu ispat edemeyen kimsenin davası reddolunur²³⁰.

Ölümüne bağlı tasarrufun iptalini dava edebilecek birden fazla kişinin bulunması, onları birlikte hareket etmeye zorlamaz. Zorunlu dava arkadaşlığı olmamakla beraber dilerlerse birlikte de dava açabilirler²³¹. Miras bırakanın birden çok vasiyetname hazırlamış olması hâlinde, bu vasiyetnamelerin her biri için ayrı ayrı iptal davası açılmış olabilir. Bu davaların aynı sebepten doğması ve biri hakkında verilecek hükmün diğerleri için de tesir edebilecek olması

²²⁵ Öztan, **a.g.e.**, s. 209; Peter Tuor, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, Bd. III: Das Erbrecht, 1. Abt.: Die Erben (Art. 457-536), 2. Aufl., Bern, 1952, Art. 519, N. 8 (Kocaağa, **a.g.e.**, s. 136, dn. 74'den naklen); Rolf Raschein, **Die Ungültigkeit der Verfügungen von Todes wegen**, Berner Diss., Winterhurl, 1954, s.71 (Kocaağa, **a.g.e.**, s. 136, dn. 74'den naklen).

²²⁶ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 343-344; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 191; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 204; Eren, **İptal**, s. 99-100; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 226.

²²⁷ Eren, **İptal**, s. 100.

²²⁸ Eren, **İptal**, s. 97.

²²⁹ Öztan, **a.g.e.**, s. 208.

²³⁰ Gönensay/Birsen, **a.g.e.**, s. 71.

²³¹ Öztan, **a.g.e.**, s. 208; Ayan, **a.g.e.**, s. 127.

nedeniyle davalar arasında bağlantı olduğunu söylemek mümkündür. (HUMK 45) Bu nitelikteki bağlantılı davalar birleştirilerek görülecektir²³².

b- Davalı Taraf

Ölüme bağlı tasarrufun iptali davasının davalıları ise, iptale konu olan tasarruftan menfaat elde etmekte olan kimselerdir. İptale konu olan ölüme bağlı tasarruftan menfaat elde eden kimselere örnek olarak, lehine belirli mal vasiyetinde bulunulan kimseleri, mirasçı tayin edilenleri, ölüme bağlı tasarruf lehdarı tüzel kişilikleri²³³, vasiyete konu yüklemelerin lehdarlarını, miras bırakan tarafından belirlenmiş paylaşırma kurallarından faydalananları, mirastan çıkarılma ve feragat hâllerinde, bu çıkarma ve feragat nedenleriyle menfaat elde edecek olan kimseleri sayabiliriz²³⁴. Bunun gibi, vasiyeti yerine getirme görevlisi de, kendisine bu görevi yükleyen ölüme bağlı tasarrufun iptali davasında davalı sıfatını haiz olacaktır²³⁵.

Bu örneklerden birden fazlasını barındıran bir ölüme bağlı tasarrufun iptali davasında, tasarruftan menfaat elde eden tüm kişileri davalı göstermek gerekmez. Şayet, tasarrufun belirli bir kısmının iptali talep edilecekse, bu durumda, söz konusu kısmın lehdarı olan kimseler davalı gösterilerek iptal davası açılması yeterlidir. Talep edilen tasarruf iptali, yasal veya atanmış mirasçının miras paylarında herhangi bir değişiklik yaratmayacaksa veya lehine belirli mal bırakılan kimsenin durumunu etkilemeyecekse, bu durumda, iptal davasında bu kimseleri davalı göstermek gerekmez.

4- İspat Yükü

Medeni Kanunumuzun ölüme bağlı tasarruflar başlıklı ikinci bölümünün ölüme bağlı tasarrufların iptali ve tenkisi başlıklı altıncı ayırımında ispat yükü

²³² Yarg. 2. HD 20.03.2003, E.2174/K.3954 (Gençcan, **a.g.e.**, s. 336)

²³³ Miras bırakanın son arzularından birisinin vakıf kurma olması hâlinde, ölüme bağlı tasarrufun iptali davasında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nü de hasım göstermek gerekmektedir. YİBK 07.12.1955, E.16/K.25 (RG S. 9230).

²³⁴ İnan/Ertaş/Albaş, **a.g.e.**, s. 291; Öztan, **a.g.e.**, s. 209.

²³⁵ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 344; Gönensay/Birsen, **a.g.e.**, s. 71; Eren, **İptal**, s. 100; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 191; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 226; İnan/Ertaş/Albaş, **a.g.e.**, s. 293; Kocaağa, **a.g.e.**, s. 136; Antalya, **Miras**, s. 268; Bolak, **a.g.e.**, s. 138; YİBK 07.12.1955, E.16/K.25 (RG S. 9230).

ile ilgili bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durumda, ispat yüküne ilişkin genel hüküm niteliğindeki MK 6 dikkate alınmalıdır. Bu hüküm uyarınca, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür²³⁶. Davayı açmakla ölüme bağlı tasarrufun iptalini talep eden davacının iptal sebeplerinden asgari birinin varlığını ispat etmesi gerekmektedir²³⁷. Ayrıca, Yargıtay, ölüme bağlı tasarrufun iptaline ilişkin davada her türlü delilin ileri sürülebileceğine ilişkin görüş bildirmiştir²³⁸. Bununla beraber, irade sakatlığı nedeniyle ölüme bağlı tasarrufun iptalini sağlamak için oldukça güçlü delillere ihtiyaç vardır. Zira, murisin iradesinin sakatlanması çoğunlukla maddi değil manevi olarak gerçekleşmekte²³⁹ ve iradenin sakatlandığına ilişkin emareler murisle beraber toprağa gömülmektedir. Bu nedenle Yargıtay²⁴⁰, genellikle çok sağlam deliller olmadığı sürece sadece tanık beyanlarına dayanarak iptal kararı verilmemesi gerektiğine hükmetmiştir. Ayrıca, miras bırakanın yanıldığını, aldatıldığını öğrendiği tarihten veya korkutma ya da zorlamanın etkisinden kurtulduğu tarihten itibaren 1 yıl içinde tasarruftan rücu etmemesi hâlinde tasarrufun geçerli sayılacağına ilişkin MK 504 I c.2 hükmünün gerekçelerinden birisi de irade sakatlığının ispatının tasarruf sahibinin vefatından sonra büyük güçlük arz etmesidir.

İrade sakatlığı nedeniyle iptali talep olunan ölüme bağlı tasarruflar ile söz konusu sakatlık hâlleri arasındaki nedensellik bağının ispatı, iptal davasının kabul edilebilirliği için şarttır. Basit bir ifadeyle, yanılma, aldatılma, korkutma ve zorlama hâllerinden en az birisinin varlığının, iptali talep edilen ölüme bağlı tasarrufun düzenlenmesine sebebiyet vermiş olması, nedensellik bağının varlığını kabul için yeterlidir. İrade sakatlığının iptale sebebiyet vermesi için, tasarruf sahibi üzerinde ölüme bağlı tasarrufta bulunma yönünde etki etmiş olması aranmaktadır. Özellikle, korkutma hâlinde, tasarruf sahibinin söz konusu

²³⁶ Kendi lehine sonuç doğuran irade fesadı için ispat yükü, irade fesadına istinat eden ve hukuki muamelenin sonuç doğurmadığını öne süren kimsededir. Umar, **a.g.e.**, s. 81.

²³⁷ Vasiyetnamenin iptali, buna imkân veren hükümlerdeki unsur vakıaların gerçekleştiği tespit edilmedikçe, mümkün olmadığından, ispat edilmemesinin riski yani ispat yükü vasiyetnamenin iptalini isteyen taraftadır. Umar, **a.g.e.**, s. 62.

²³⁸ Yarg. 2. HD 02.07.2001, E.8812/K.10390 (Meşe İçtihat Arama Motoru).

²³⁹ Uygulamada fiziki zorlamadan öte ruhsal baskı yolu ile irade sakatlığı örneklerine rastlanmaktadır. Yanılma ve aldatılma da tasarruf sahibinin benliğinde gerçekleşen ve tanık delilleri haricinde pek fazla ispat vasıtasına imkân vermeyen durumlardır.

²⁴⁰ YHGK 14.04.1993, E.2-36/K.158 (Meşe İçtihat Arama Motoru).

durumdan ne kadar etkilendiğinin tespiti sübjektif kriterler ışığında yapılmalıdır. Yanılma ve aldatılma hâllerinde ise, miras bırakanın kültür ve eğitim düzeyi dikkate alınmalıdır. Netice olarak, ölüme bağlı tasarrufun iptaline ilişkin davada, davacı, hem tasarruf sahibinin rızasını sakatlayan sebebi, hem de sebep ile tasarruf arasındaki nedensellik bağını ispatla yükümlü olacaktır. Ancak, söz konusu nedensellik bağının ispatı oldukça zor olduğundan, bu hususta davacıdan kesin bir delil göstermesinin beklenmemesi daha doğru olacaktır²⁴¹.

İleride görüleceği üzere²⁴², birden fazla tasarrufu içinde barındıran bir ölüme bağlı tasarrufta, irade sakatlığının sadece tasarruflardan birisine ilişkin olması hâlinde, yalnızca ilgili tasarruf iptal olunarak diğerleri ayakta tutulacaktır. Ancak, sakat olan tasarrufun diğer tasarruflarla sıkı bağları olması veya tasarruf sahibince söz konusu sakat tasarrufun temel taşı olması hâlinde tüm tasarrufların iptalinin talep edilmesi mümkün olacaktır. Buna benzer bir durumda, sakat tasarruf olmasaydı diğerlerinin de tasarruf sahibince yapılmayacağı veya sakat tasarruf ile diğerleri arasında sıkı bağlar bulunduğu ispatı, bu iddialara dayanarak tasarrufun tümünün iptalini talep eden tarafa düşecektir²⁴³.

Daha önceden de incelemiş bulunduğumuz üzere, MK 504 I uyarınca, yanılma ve aldatılma hâllerinin öğrenilmesi, korkutma ve zorlama hâllerinin ise etkilerinin geçmesinden itibaren 1 yıllık süre içinde sakat tasarruftan dönülmediği takdirde sakat tasarruf, söz konusu iptal sebeplerinden arınır. Düzelmeye imkân tanıyan 1 yıllık sürenin geçtiğini iddia ederek tasarrufun düzeldiğini savunan kimse, bu iddiasını ispatla yükümlüdür²⁴⁴.

Yargıtay, 1964 tarihli bir Hukuk Genel Kurulu kararında, iptal sebeplerinden birine dayanılarak açılan iptal davasında, hakimin, başka bir iptal sebebinin varlığını tespit edip bu ikinci iptal sebebine dayanarak ölüme bağlı

²⁴¹ Gönensay/Birsen, **a.g.e.**, s. 45.

²⁴² Bkz. s. 75 vd. İptal Kararının Hüküm ve Sonuçları Başlığı.

²⁴³ Eren, **İptal**, s. 107.

²⁴⁴ Gönensay/Birsen, **a.g.e.**, s. 46; Eren, **İptal**, s. 107, dn. 74.

tasarrufun iptaline karar verebileceğini kabul etmiştir²⁴⁵. Kocayusufpaşaoğlu da iptali talep edilen vasiyetnamenin dava dosyasına girerek dava malzemesine dâhil olduğunu, bu sebeple de hakimin HUMK 76 uyarınca tespit etmiş olduğu iptal sebebine dayanıp kanunu resen tatbik etmek suretiyle iptal kararı verebileceği düşüncesiyle Yargıtay’a bu konuda destek verdiğini açıkça belirtmiştir²⁴⁶. Aksi fikirde olan Oğuzman’a göre, muteberlik şartlarından yoksun bir ölüme bağlı tasarrufun iptali için dava açma zorunluluğu öngören bir sistemde hakimin dayanak yapılmamış iptal sebebini resen nazara alması caiz değildir²⁴⁷. Kanaatimce de isabetli olan bu fikre göre, yenilik doğuran bir dava olan ölüme bağlı tasarrufun iptali davasında, davacı tarafından ileri sürülmemiş iptal sebeplerinin hakim tarafından gözetilmemesi gerekir. Hakim, incelemesini ölüme bağlı tasarrufun iptalini talep eden tarafın ileri sürdüğü iptal sebebi doğrultusunda yapmalı ve bu iptal sebebi doğrultusunda kararını vermelidir. Hakimin iptal sebebini resen gözetmesinin HUMK 76’ya dayandırılması da mümkün değildir. Zira, HUMK 76, talebe dayanak yapılan hukuki sebebin tayini ile ilgili değil, davanın taraflarınca ileri sürülen kanun hükmünün mahkemeye ispatının gerekip gerekmediğine ilişkin bir hükümdür²⁴⁸. Hakimin iptal sebepleriyle ilgili olduğunu ileri süren Serozan ise, bu görüşünü, *favor testamenti* ilkesinin geçersizlikten kurtarıcı etkisine bağlamaktadır²⁴⁹.

²⁴⁵ YHGK 14.10.1964, E.1227/K.629: “Medeni Hukuk anlamında itiraz niteliğinde bulunan durumlar, dosyaya usulünce girmiş olduğu kağıtlardan anlaşılmakta ise, bunların, mahkemece kendiliğinden (resen) gözönünde tutulması gerekir.” Lütfü Dalamanlı, **Miras Hukuku Tatbikatı**, Ankara, Ünal Matbaası, 1975, s. 147.

²⁴⁶ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 339. Aynı yönde; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 211.

²⁴⁷ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 194; Aynı yönde: Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 207, 293; Antalya, **Miras**, s. 270; Ayan, **a.g.e.**, s. 128; Bıçakçı, **a.g.e.**, s. 96; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 179.

²⁴⁸ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 195; HUMK 76’yı, davacının dayandığı hukuki sebeple mahkemenin bağlı olmadığı şeklinde yorumlayan hâkim görüş ile Oğuzman’ın konuya ilişkin özel görüşü için bkz. Oğuzman/Barlas, **a.g.e.**, s. 275, dn. 416.

²⁴⁹ Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 207.

5- Hak Düşürücü Süreler

a- Dava Açma Süreleri Hakkında Yeni Medeni Kanunda Yapılan Değişiklikler

743 sayılı eMK 501’de müruru zaman başlığı altında düzenlenen dava açma süreleri, MK 559’da hak düşürücü süre başlığı altında düzenlenmiştir. Bu sürelerin niteliğine aşağıda detaylı bir şekilde değineceğiz.

Her iki Medeni Kanunumuzda da, öğrenme ile başlayan dava açma süresi 1 yıl olarak belirlenmiştir. Ancak, öğrenme hâline yol açan unsurlar açısından MK 559’da bir farklılık mevcuttur. Eski Medeni Kanunumuza göre, 1 yıllık dava açma süresi, davacının tasarrufu ve iptal sebebini öğrenmesi ile başlamaktaydı. MK 559’da, 1 yıllık sürenin başlaması için davacının hak sahibi olduğunu öğrenmesi de şart koşulmuştur. Buradaki hak sahipliğinden kasıt, iptal davası açabilme hakkıdır. Bu kimseler de, MK 558’de belirtildiği üzere, mirasçılar ile vasiyet alacaklılarından ibarettir.

Yeni Medeni Kanun ile getirilen diğer bir yenilik, mutlak dava açma süresine ilişkin olarak miras sözleşmelerinin de gözetilmiş olmasıdır. Zira, eMK 501’de miras sözleşmeleri açısından mutlak dava açma süresinin ne zaman başlayacağı hüküm altına alınmamıştı. Bu boşluk, tenkis ve miras sebebiyle istihkak davalarına ilişkin hükümlere kıyasen doldurulmaktaydı²⁵⁰. MK 559’da ise, “...vasiyetnamelerde açılma tarihinin, diğer tasarruflarda mirasın geçmesi tarihinin üzerinden...” denilmek suretiyle, mutlak dava açma süresinin miras sözleşmeleri açısından miras bırakanın vefatı ile başlayacağı hüküm altına alınmıştır.

Mutlak dava açma süresine ilişkin diğer bir yenilik ise, eski Medeni Kanunumuzda 5 yıl olarak hüküm altına alınmış olan bu sürenin, mehaz CC Art. 521 ile uyum sağlanarak MK 559’da 10 yıl olarak hüküm altına alınmış olmasıdır.

²⁵⁰ Oğuzman, a.g.e., s. 193.

Eski Medeni Kanunumuzun 501. maddesinde düzenlenmiş 30 yıllık olağanüstü dava açma süresi, mehz İsviçre Medeni Kanununda da (CC Art. 501 II) olduğu gibi²⁵¹, sadece kanuna ve ahlaka aykırılık veya ehliyetsizlik durumları için öngörülümüştü. Bu ayrıma öğretilerde herhangi bir anlam yüklenemediğinden dolayı, 4721 sayılı Medeni Kanunumuzun 559. maddesinde söz konusu ayırım gözetilmeksizin, 30 yıllık hak düşürücü süre, hukuki güvence düşüncesiyle 20 yıla düşürülmek suretiyle²⁵², tüm iptal sebepleri için hüküm altına alınmıştır.

Ölüme bağlı tasarrufların iptaline ilişkin davanın açılma süresi hakkında Medeni Kanunun Yürürlük ve Uygulanmasına ilişkin 4722 sayılı Kanunun 17. Maddesi uyarınca, miras bırakanın ölüm tarihinde yürürlükte olan hükümlerin uygulanacağı göz ardı edilmemelidir²⁵³.

b- Sürelerin Niteliği

MK 559'da hak düşürücü süreler başlığı altından düzenlenen dava açma sürelerinin eMK 501'de müruru zaman başlığı altından düzenlenmiş olduğunu yukarıda belirtmiştik. Ölüme bağlı tasarrufun iptali davasının yenilik doğuran bir dava niteliğinde olduğu konusunda şüphe yoktur. Bu açıdan, söz konusu sürelerin hak düşürücü olduklarını kabul etmek gerekir. Eski Medeni Kanunun yürürlüğü süresince, maddenin o zamanki kenar başlığına uygun olarak öğretilerde²⁵⁴ ve Yargıtay'ın bazı içtihatlarında²⁵⁵ söz konusu sürelerin zamanaşımı

²⁵¹ Lador/Minet/Hindermann, **a.g.e.**, s. 121.

²⁵² 4721 sayılı Medeni Kanunumuzun 559. maddesine ilişkin hükümet gerekçesi: "...Bu nedenle 713'üncü maddede olduğu gibi bu maddede de Kaynaktan ayrılmak suretiyle iki madde arasında paralellik sağlamak üzere otuz yıllık süre yirmi yıla indirilmiş, beş yıllık süre kaynak Kanuna paralel olarak 10 yıla çıkarılmıştır."

²⁵³ YHGK 08.06.2005, E.2-341/K.378 (YKD 2005/10 s. 1525 veya Kaçak, **a.g.e.**, s. 151 vd.).

²⁵⁴ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 346 vd.; Eren, **İptal**, s. 112; Şener, **a.g.e.**, s. 232.

²⁵⁵ Yarg. 2. HD 25.03.1974, E.1898/K.1813: "...toplanan deliller karşısında Medeni Kanunun 501. Maddesinde yazılı süre geçmiş olduğundan, zaman aşımı sebebiyle davanın reddine ilişkin kararın onanmasına..." (Şener, **a.g.e.**, s. 420); YHGK 12.03.1980, E.2-1194/K.1403, Yarg. 2. HD 24.06.1986, E.5996/K.6412 (İnal, **a.g.e.**, s. 275).

süresi olduğu fikri hâkimdi²⁵⁶. Bununla beraber, Yargıtay'ın bu sürelerin hak düşürücü süre olduğuna ilişkin bir kararı da mevcuttu²⁵⁷.

Zamanaşımı sürelerinin, bir takım sebeplerle kesilmeleri ve durmalarının mümkün olmasına rağmen, hak düşürücü sürelerin ne kesilmeleri ne de durmaları mümkündür. Yenilik doğuran bir davanın yetkisiz bir mahkemede açılmış olması hâlinde, süre kesilmeyerek devam edecek, şayet yetkili mahkemeye hak düşürücü süre içinde başvurulmazsa talep hakkı ortadan kalkacaktır. Usuli açıdan bakıldığında, zamanaşımı süreleri taraflarca ileri sürülmeksizin hakim tarafından dikkate alınmazken, hak düşürücü sürelerin varlığının hakim tarafından resen gözetilmesi gerekmektedir.

Mehaz İsviçre Medeni Kanununun, iptal davasının açılmasına ilişkin süreleri hüküm altına alan, 521. maddesinin başlığında zamanaşımı anlamına gelen “*prescription*” ibaresi kullanılmıştır. Buna karşın, İsviçre Federal Mahkemesi, 1973 ve 1977 tarihli kararlarında söz konusu sürelerin hak düşürücü olduğunu açıkça kabul etmiştir²⁵⁸. Dural da, söz konusu sürelerin kesilmesi ve durması mümkün olmayan birer hak düşürücü süre olduklarını ileri sürer²⁵⁹. İşgüzar da, ölüme bağlı tasarrufların iptali davasının bir eda davası olmadığını ileri sürerek söz konusu sürelerin hak düşürücü süreler olduklarını dile getirmiştir²⁶⁰. Oğuzman ve Hatemi de, iptal davasının bozucu yenilik doğuran bir dava olması sebebiyle ilgili sürelerin hak düşürücü olarak kabul edilmesinden yanadırlar²⁶¹. Serozan²⁶², söz konusu ikilemin, ilgili sürelerden mutlak olanının eski Medeni Kanunumuzda 5 yıllık olarak oldukça kısa belirlenmiş olması nedeniyle çıktığını ileri sürmüştür. Yenilik doğuran bir dava olan iptal davasının mutlak süresi için oldukça kısa görülen 5 yıllık sürenin uzatılması için zamanaşımının durma ve kesilme sebeplerinden öğretilde faydalanılmak istendiğine dikkati çekmiştir. Ancak, 4721 sayılı yeni Medeni

²⁵⁶ Buna mukabil, eski Medeni Kanunun yürürlükte olduğu süreçte, söz konusu sürelerin hak düşürücü olduklarını ileri süren yazarlar; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 191-192; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 205; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 330.

²⁵⁷ Yarg. 2. HD 16.02.1980, E.8983/K.9323 (İnal, **a.g.e.**, s. 255).

²⁵⁸ JdT. 1973 I 247, JdT. 1977 I 316 (Oğuzman, **a.g.e.**, s. 192, dn. 506a).

²⁵⁹ Dural, **Miras Sözleşmesi**, s. 286.

²⁶⁰ İşgüzar, **a.g.e.**, s. 72.

²⁶¹ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 191; Hatemi, **a.g.e.**, s. 113.

²⁶² Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 330-331.

Kanunda mutlak dava açma süresi olarak 10 yıllık daha uzun bir sürenin tercih edilmiş olmasının bundan böyle bu türden bir ikileme düşülmemesi amacını taşıdığını ve kanun koyucunun açıkça ilgili sürenin hak düşürücü süre olduğunu belirttiğini dile getirmiştir²⁶³.

Tenkis ve iptal davalarından birinin ikame edilmiş olması, diğeri için dava süresini durdurmaz. Keza, gerek duyulduğu takdirde her iki dava birden veya biri derdest iken diğeri davanın ikame edilmesi, önceki tarihli davadan feragat anlamına gelmemektedir²⁶⁴. Ölüme bağlı tasarrufun iptali ve tenkis davası aynı dava içinde görülebilir²⁶⁵. Bu durumda, öncelikle ölüme bağlı tasarrufun iptaline yönelik inceleme yapılır. İptal olma olasılığı bulunmayan tasarruf, son olarak indirme hükümleri çerçevesinde incelemeye tâbi tutulur²⁶⁶. Buradan çıkartılacak sonuçlardan bir diğeri ise, derdest bir iptal davası varken davacıların yeni bir tenkis davası dermeyan etmiş olmalarının, ölüme bağlı tasarrufun geçersizliği iddiasından vazgeçtikleri anlamına gelmeyecek oluşudur²⁶⁷.

c- Süreler

aa- 1 Yıllık Süre

İptal davasının açılması hakkını sınırlayan bir yıllık süre, davacının tasarrufu, iptal sebebini ve kendisinin hak sahibi olduğunu öğrendiği an başlar. (MK 559) 1 yıllık sürenin başlaması için söz konusu hususların kesinlikle biliniyor olması gerekir. Bahsi geçen hususların bilinmesinin gerekmesi, 1 yıllık sürenin işlemeye başlaması için yeterli bir sebep değildir²⁶⁸.

²⁶³ MK 559'un hükümet gerekçesi; "...Burada düzenlenen davanın yenilik doğurucu bir hakkın kullanılması niteliği taşıdığı, bu davanın bir eda davası olmadığı göz önünde tutularak madde hak düşürücü süre olarak düzenlenmiş ve kaleme alınmıştır."

²⁶⁴ Yarg. 2. HD 27.01.1992, E.192/K.663 (Şener, a.g.e., s. 401-402).

²⁶⁵ İnan/Ertaş/Albaş, a.g.e., s. 299; "Bu, bir terdit değil, kademe anlamı taşır. Kademeli davalarda iddialar, sıra ile incelenir. Bu bakımdan, vasiyetnamenin iptali isteği gerçekleşmediğine göre, tenkis yönünden davanın incelenmesi gerekir." Yarg. 2. HD 15.12.1972, E.6828/K.7129 (Kaçak, a.g.e., s. 169)

²⁶⁶ Yarg. 2. HD 13.11.1975, E.8232/K.8663 (İnal, a.g.e., s. 253); Yarg. 2. HD 30.04.1985, E.3882/K.4136 (Kaçak, a.g.e., s. 169).

²⁶⁷ Yarg. 2. HD 27.01.1992, E.192/K.663 (İnal, a.g.e., s. 261).

²⁶⁸ Oğuzman, a.g.e., s. 192.

Tasarruf eden kimsenin vefatı öncesinde tüm bunların bilinmesi ihtimalinde dahi 1 yıllık süre işlemeye başlamaz. Bu süre en erken tasarruf sahibinin ölümü anında işleyebilir²⁶⁹. Zira, tasarruf sahibinin vefatı öncesinde iptal davası açılması mümkün değildir²⁷⁰.

Görüldüğü üzere, tasarruf sahibinin bilgisine dayalı bu 1 yıllık sürenin başlangıcı subjektif esaslara dayanmaktadır. Dolayısıyla, bu 1 yıllık sürenin dava açma hakkına sahip olan her kişi için aynı anda başlamayabileceğini belirtmek gerekir.

bb- 10 Yıllık Süre

MK 559 uyarınca, iptal davası açma hakkı, her hâlde vasiyetnamelerde açılma tarihinin, diğer tasarruflarda ise mirasın geçmesi tarihinin üzerinden 10 yıl geçmekle düşer. Görüldüğü üzere, 10 yıllık mutlak dava açma süresinin başlangıcı objektif esaslara dayanmaktadır. Bu nedenle de, her bir davacı için 10 yıllık dava açma süresi aynı anda işlemeye başlar. Davalıların iyiniyetli oldukları varsayımında, vasiyetname söz konusu ise, açılma tarihinden, miras sözleşmesi söz konusu ise²⁷¹, tasarruf sahibinin vefatından itibaren 10 yıllık sürenin geçmesiyle dava açma hakkı ortadan kalkar²⁷².

MK 596 uyarınca, vasiyetnamenin açılması ancak Sulh Hukuk Mahkemesince mümkündür. Bu nedenle, notere veya Sulh Hukuk Mahkemesine tevdi edilmemiş veya ilgililerce resmi makamlara sunulmamış vasiyetnamelerin açılmış olduklarını söylemek mümkün değildir. Bu durumda, sürenin

²⁶⁹ Gönensay/Birsen, **a.g.e.**, s. 73; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 192; Yarg. 2. HD 21.11.1985, E.8733/K.9703: “Ölüme bağlı tasarrufların iptali ancak mirasçılık sıfatı edinildikten sonra, yani, miras bırakanın vefatından sonra istenebilir.” (İnal, **a.g.e.**, s. 258).

²⁷⁰ Yarg. 2. HD 21.11.1985, E.8733/K.9703: “Ölüme bağlı tasarrufun iptali ancak tasarrufta bulunanın ölümünden sonra istenebilir.” (YKD 1986/7 s. 948).

²⁷¹ Dural, NK 69 uyarınca; “Sadece vasiyetnamelerin değil, tüm ölüme bağlı tasarrufların tasarruf sahibinin ölümünden sonra Sulh Mahkemesine tevdiini öngörmektedir. Dolayısıyla, şekli olarak açılma işlemi miras sözleşmeleri için de söz konusu olacaktır. Buna istinaden, noter tarafından Sulh Mahkemesine tevdi edilen ve Mahkemece açılan miras sözleşmelerinde de 10 yıllık sürenin vasiyetnamelerde olduğu üzere açılma ile başlatılması mümkündür. Noterin düzen kuralına aykırı olarak miras sözleşmesini tevdi etmediği hâllerde ise, 10 yıllık süreyi ölüm tarihinden itibaren başlatmak mümkündür.” Dural, **Miras Sözleşmeleri**, s. 266, dn. 1.

²⁷² Yarg. 2. HD 09.06.1972, E.3826/K.3689 (RKD 1972-II/2 s. 331) Oğuzman, **a.g.e.**, s. 193; Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 345; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 331; Hatemi, **a.g.e.**, s. 115; Antalya, **Miras**, s. 269.

işlemeyeceği aşikârdır. Dolayısıyla, miras bırakanın ölümünden 10 yıl sonra ortaya çıkan bir vasiyetname için 10 yıllık süre, Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından açıldıktan sonra başlayacaktır.

cc- 20 Yıllık Süre

20 yıllık süre istisnai bir süredir. Davalı tarafın iyiniyetli olmaması hâlinde, bu 20 yıllık istisnai süre, iyiniyetli davalıya karşı olan 1 yıllık ve 10 yıllık sürelerin yerini alacaktır.

Davalılardan birinin kötünietli olması hâlinde, bu kimseye karşı açılacak iptal davası 20 yıllık hak düşürücü süreye tâbidir. Bu sürenin başlangıcı da, gene 10 yıllık sürenin başlangıç anına göre belirlenir. Mevaz İsviçre Medeni Kanununda kötünietli davalıya karşı ölüme bağlı tasarrufun iptali davasının açılması için²⁷³ ve buna paralel olarak olağanüstü kazandırıcı zamanaşımı²⁷⁴ için 30 yıllık süre öngörülmüştür.

MK 3 hükmüne göre yapılacak değerlendirmede, ölüme bağlı tasarrufun iptaline yol açabilecek bir sebebin varlığını bilen veya bilmesi gereken kimseler kötünietli olarak kabul edilir²⁷⁵. Kişinin kötünietli varsayılması için iptale yol açacak duruma sebebiyet vermiş olması aranmaz. Örneğin, iptale konu olacak ölüme bağlı tasarrufun zorlama altında yapılmış olması hâlinde, bu zorlamayı yapmasa bile zorlamayı biliyor olması, o kimsenin kötünietli olarak nitelendirilmesi için yeterlidir.

Kötünietin ölüme bağlı tasarrufun düzenlendiği an itibarıyla var olması şart değildir. İptale sebebiyet verebilecek durumun sonradan öğrenilmesi hâlinde de 1 ve 10 yıllık sürelerin yerini 20 yıllık hak düşürücü süre alır. Ancak, 1 ve 10 yıllık süreler geçtikten sonra davalının kötünietli olması, hak düşürücü süreyi 20 yıla uzatmaz²⁷⁶.

²⁷³ CC 521 II

²⁷⁴ CC 662 II

²⁷⁵ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 346; Gönensay/Birsen, **a.g.e.**, s. 74; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 193; Köprülü, **a.g.e.**, s. 258; Ayan, **a.g.e.**, s. 129.

²⁷⁶ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 193; Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 346; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 227; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 331.

Hatemi, söz konusu 20 yıllık sürenin teknik ve gerçek anlamda iptal davasından kaynaklanmadığını, MK 639 II²⁷⁷, de zikrolunan miras sebebiyle istihkak davasının açılmasına ilişkin sürenin bir yansıması olduğunu ileri sürmektedir²⁷⁸. Miras sebebiyle istihkak davası, mirasçı olduğunu ve kendisine isabet eden kısmın başka bir kimsenin elinde olduğunu öğrenen kimsenin, söz konusu malı elde edebilmesi için açılan bir davadır. Malı elinde bulunduran kimse açısından düşündüğümüzde ise, söz konusu durum, MK 713 II'deki olağanüstü kazandırıcı zamanaşımı süresinden başka bir şey değildir. Bu açıdan bakıldığında, adı geçen hükümlerdeki sürelerin eşit olmaları kanuni bütünlüğü sağlamaktadır.

d- İptal Defi

Yukarıda iptal davası açmaya ilişkin hak düşürücü süreleri inceledik. MK 559 II uyarınca, iptal, defi yolu ile süreye tâbi olunmaksızın her zaman ileri sürülebilir. Defi, davalının, kendisinden ifası talep olunan şeyin özel bir sebebe dayanılarak yerine getirilmesinden kaçınmasına imkân tanıyan bir savunma yoludur²⁷⁹. İptal hakkı bulunan kimse, iptal edilebilir tasarrufa dayanılarak kendisinden bir talepte bulunulduğunda, bu talebe karşı, herhangi bir süreye tâbi olmaksızın, tasarrufun sakat olduğunu ileri sürerek talebi yerine getirmekten kaçınabilir²⁸⁰. Görüldüğü üzere, iptal defi, irade sakatlığına dayanarak iptal davası açma süresini kaçırın mirasçıya daimi olarak savunma olanağı sunmaktadır. Ölüme bağlı tasarrufun ifasının talep edildiği bir davada ileri sürülen iptal defi, davanın reddine sebebiyet verecektir²⁸¹.

²⁷⁷ İlgili hükmün karşılığı olan mehz CC 600 II'de kötünietli zilyede karşı miras sebebiyle istihkak davası açma süresi olarak 30 yıl belirlenmiştir.

²⁷⁸ Hatemi, **a.g.e.**, s. 114.

²⁷⁹ Oğuzman/Barlas, **a.g.e.**, s. 271.

²⁸⁰ YHGK 24.04.1996, E.14-142/K.292: "Vasiyetnamenin açılmasından 11 yıl sonra vasiyet alacaklısı vasiyet edilen taşınmazın adına tescili için MK 716 uyarınca mirasçı aleyhine tescil davası açmıştır. Söz konusu tasarrufun şekil eksikliği sebebiyle geçersizliğini ileri sürebilmek için 10 yıllık sürenin dolmuş olmasına karşın geçersizlik defi olarak ileri sürülebilir." (İKİD 1997, 12313); Yarg. 2 HD 17.04.1947, E.5474/K.2163 (Özmen, **a.g.e.**, s. 669).

²⁸¹ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 197.

Ölüme bağlı kazandırma konusunu elinde bulunduran iptal hakkı sahibinin, henüz süresi geçmemiş olsa dahi iptal davası açması da gerekmez. Zira, aleyhine istihkak veya mal vasiyeti ifası davası ikame edilmiş iptal hakkı sahibi, iptal sebeplerini hiçbir süreye tâbi olmaksızın defî olarak ileri sürebilecektir. Elbette, iptal defîni ileri süren kimse, ölüme bağlı tasarrufun iptalini gerektiren sebebi ispat yükü altındadır²⁸². Eğer, iptal davası açma süresi henüz sona ermemişse, istihkak veya mal vasiyeti ifası davasının davalısı, iptal defîni kullanmak yerine karşı bir dava açarak, hem aleyhine açılan eda davasının reddini hem de sakat tasarrufun iptalini talep edebilir.

Bu meyanda şunu da belirtmek gerekir ki, iptal defînin ileri sürülebilmesi, ancak, tasarrufun henüz ifa edilmemiş olması hâlinde mümkündür²⁸³. Tasarruf ifa edilmişse, süresi içinde iptal davası açmak gerekir.

6- İptal Kararının Hüküm ve Sonuçları

Ölüme bağlı tasarrufun iptali kararı, bozucu yenilik doğuran bir karardır²⁸⁴. Yukarıda belirtmiş olduğumuz üzere²⁸⁵, iptal kararı verilmedikçe irade sakatlığı yüzünden ölüme bağlı tasarruf kendiliğinden geçersiz olmayacak, mirasın açılmasıyla geçerli bir tasarruf gibi hüküm doğuracaktır. Sakat tasarrufun hüküm doğurmasına engel olmak için bir iptal davası açılması gerekmektedir.

İptal davasında, ölüme bağlı tasarrufun iptaline karar verilirse, bu karar, geriye etkili olarak tasarrufu hükümsüz kılar. İptal kararının kesinleşmesi üzerine, ölüme bağlı tasarruf, hâkim fikre göre²⁸⁶, mirasın açıldığı andan

²⁸² Köprülü, **a.g.e.**, s. 262, dn. 266.

²⁸³ Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 227.

²⁸⁴ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 341; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 190; Oğuzman/Barlas, **a.g.e.**, s. 268; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 327; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 224; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 210; Öztan, **a.g.e.**, s. 212; İnan/Ertas/Albaş, **a.g.e.**, s. 298; Antalya, **Miras**, s. 270; İşgüzar, **a.g.e.**, s. 70; Cem Akbıyık, “Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davasını Bütünleyen (Tamamlayan) Edim Davasının Hukuksal Niteliği Üzerine”, **Prof. Dr. Ergun Özsunay’a Armağan**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2004, s. 105-116, s. 105.

²⁸⁵ Bkz. s. 59.

²⁸⁶ Bu görüşte; Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 341; Eren, **İptal**, s. 138; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 327; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 224; İnan/Ertas/Albaş, **a.g.e.**, s. 298; Antalya, **Feragat**, s. 234.

itibaren kesin olarak hükümsüzleşmiş olur. Bazı müellifler²⁸⁷ ise, iptalin etkisini daha da geriye götürerek, iptal hükmünün tasarrufu yapıldığı andan itibaren geçersiz hâle getirdiğini savunurlar. İptal edilen ölüme bağlı tasarruftan daha önce düzenlenmiş başka bir tasarruf mevcutsa, iptal kararı ile birlikte bu tasarruf yürürlüğe girer. İptal edilen tasarruf haricinde başka bir ölüme bağlı tasarruf söz konusu değilse, bu durumda, iptal edilen tasarruf konusu kazandırmadan yasal mirasçılar faydalanır.

Her ne kadar bazı yazarlar²⁸⁸ iptal davasının mutlak nitelikli olduğunu ileri sürseler de, hâkim görüş²⁸⁹, gerek İsviçre²⁹⁰ gerekse Türk²⁹¹ mahkemeleri uygulamasında, iptal kararının, sadece davacı ile davalı taraflar arasında (*inter partes*) hüküm ifade eden, nispi karakterli bir karar olduğunu kabul etmektedir²⁹². Buna göre, ölüme bağlı tasarrufun iptali davasının tarafı olmayan mirasçılar, ölüme bağlı tasarruftan faydalanmaya devam ederler. Diğer bir deyişle, aleyhine ölüme bağlı tasarrufun iptali davası dermeyan edilmemiş iradi mirasçı, ilgili ölüme bağlı tasarruftan kendisine intikal eden haklardan mahrum olmayacaktır.

İptal hükmünün ölüme bağlı tasarrufun tümüne etki etmesi yanında bir kısmına etki ederek bölümsel hükümsüzlük şeklinde ortaya çıkması da mümkündür²⁹³. Dikkat edilmesi gereken nokta, yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama hâllerinde tasarruf sahibinin iradesinin hangi yönde olduğudur.

²⁸⁷ Bu görüşte; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 195; Öztan, **a.g.e.**, s. 212; Paul Piotet, **Les vices de la Volonté dans le pacte successoral**, Mélanges en l'honneur de W. Schönenberger, Fribourg 1968, s. 337 (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 341, dn. 53'den naklen); J. F. Paschoud, **Litiges entre héritiers et action en partage**, thèse de Lausanne, Lausanne, 1946, s. 25 (Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 341, dn. 54'den naklen)

²⁸⁸ Rossel/Mentha, **a.g.e.**, s. 106.

²⁸⁹ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 341; Oğuzman, **a.g.e.**, s. 195; Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 327-328; İmre/Erman, **a.g.e.**, s. 212; Ayiter/Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 160; Öztan, **a.g.e.**, s. 213; Hatemi, **a.g.e.**, s. 113; Ayan, **a.g.e.**, s. 131; Antalya, **Miras**, s. 270; Antalya, **Feragat**, s. 234; Altuğ, **a.g.m.**, s. 425; Şener, **a.g.e.**, s. 231; Peter Tuor, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, Band III, Das Erbrecht, erste Abteilung, 2. Auflage, Bern, 1952, s. 388, No: 6b (Eren, **İptal**, s. 139, dn. 26'dan naklen); Arnold Escher, **Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch**, III. Band, Das Erbrecht, Erste Abteilung, Zürich, 1959, s. 486, No: 6 (Eren, **İptal**, s. 139, dn. 26'dan naklen).

²⁹⁰ JdT 1955 I 546=BGE 81 II 33.

²⁹¹ Yarg. 2. HD 22.11.1990, E.5170/K.11447 (YD 1991/1 s.35-37 veya İKİD 1991/4 s. 7900-7901); Yarg. 2. HD 20.03.2001, E.555/K.4158 (İnal, **a.g.e.**, s. 278, Kaçak, **a.g.e.**, s. 148 veya Gençcan, **a.g.e.**, s. 337)

²⁹² Eren, **İptal**, s. 139; Gönensay/Birsen, **a.g.e.**, s. 72.

²⁹³ JdT 1995 I 347=BGE 119 II 208; "Sakat bir ölüme bağlı tasarrufun kısmen iptali mümkündür." (Guinand/Stettler, **a.g.e.**, s. 45, dn. 103).

Tasarruflardan sadece birinde yanılmış olması diğer tasarrufları da etkilemişse, diğer bir deyişle, yanılma, aldatma, korkutma veya zorlamaya maruz kalan tasarruf sahibinin yaptığı tasarruflar birbirleriyle bağlantılı ise, bu durumda, tasarruflardan birinin iptali hâlinde diğerleri de hükümden düşecektir. Ayrıca, iptal edilebilir kısım, tasarruf sahibinin gözünde ölüme bağlı tasarrufun tümü açısından olmazsa olmaz bir niteliğe sahipse bu durumda da iptal, tasarrufun tümü için geçerli olacaktır²⁹⁴. Buna karşın, iptal olunan tasarruf ile diğer tasarruflar arasında herhangi bir bağlantı yoksa, miras bırakan, iptal olunan tasarrufu yapmasaydı dahi diğer tasarruflarda bulunacaktı ise, bu durumda, diğer tasarruflar ayakta tutulur²⁹⁵. İptal olunan tasarrufla diğer tasarruflar arasında bir bağlantı olduğunu, bu nedenle de, tasarrufun tümünün geçersiz sayılması gerektiğini iddia eden kimseler, bu bağlantıyı ispat yükü altındadırlar²⁹⁶. Bunun aksi görüşte olan, iptal olunan tasarrufla diğer tasarruflar arasında bir bağlantı olmadığını, bu nedenle de, kısmi iptal ile bir kısım tasarrufların ayakta tutulmasını talep eden menfaat sahipleri de, tasarruflar arasında bağlantı olmadığını ispatla mükelleftirler²⁹⁷.

İptal sebebinin tasarruflardan birine değil tümüne etki ettiği durumlarda, bütün tasarruf iptal olunacaktır. Hâkim görüş²⁹⁸, tasarruf sahibinin tasarruf ehliyetini haiz bulunmaması veya şekil eksikliği hâllerinde, sadece davalının lehine olan tasarrufların değil, tüm tasarrufların iptal olunacağı yönündedir²⁹⁹. Karşıt görüşte olan Oğuzman³⁰⁰ ise, iptal davası açmakta serbest olan davacının, şekil noksanı veya ehliyetsizlik sebebiyle sakat bir ölüme bağlı tasarrufun sadece bir kısmının iptalini istemesine ve mahkemenin sadece buna karar vermesine bir engel bulunmadığını ileri sürmektedir. Bazı müellifler³⁰¹, irade sakatlığı sebeplerinden birine dayanan iptal kararının da ölüme bağlı tasarrufun tümüne etki edeceği

²⁹⁴ Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 330; Öztan, **a.g.e.**, s. 213.

²⁹⁵ “İptalin bölümselliği asıl, tümelliği ayrıktır.” Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 330.

²⁹⁶ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 342.

²⁹⁷ Eren, **İptal**, s. 133.

²⁹⁸ Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 341-342; Eren, **İptal**, s. 134; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 225; İnan/Ertaş/Albaş, **a.g.e.**, s. 299; Gönensay/Birsen, **a.g.e.**, s. 69; Öztan, **a.g.e.**, s. 213.

²⁹⁹ Bu hâllerde, miras sözleşmesinin vasiyetname gibi hüküm göreceği şekilde tahvil yapılma imkânının olup olmadığı tartışmalıdır. Eren, **İptal**, s. 136 vd.; Köprülü, **a.g.e.**, s. 261; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 225.

³⁰⁰ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 196.

³⁰¹ İnan/Ertaş/Albaş, **a.g.e.**, s. 299.

yönünde görüş bildirmişlerdir. Kanımızca, ehliyetsizlik ve şekle aykırılık hâlleri dışındaki³⁰² sakatlık hâllerinin mevcut olduğu tasarrufların her biri münferiden değerlendirilmeli, sakatlık hâlinin tüm tasarrufa etki etmesi hâlinde tasarruf tümüyle iptal edilmeli, ancak kural, tasarrufların bireyselliği olmalıdır.

İptal kararı ile davalının elinde bulunan malların iadesi talep edilemez. Zira, iptal davası, yenilik doğuran bir dava olup eda davası değildir. Davacılar, iptalden sonra açabilecekleri gibi, dilerlerse, ölüme bağlı tasarrufun iptali ile birlikte, malların iadesi için miras sebebiyle istihkak davası açabilirler³⁰³. Bu durumda, istihkak davasında iptal davası bekletici mesele yapılır. İptal kararının kesinleşmesinden hemen sonra istihkak talebine ilişkin de karar verilir. Zira, iptal kararı alınmaksızın istihkak davasının davacısı hak iddiasında bulunamaz³⁰⁴.

İptal davasının davacısının külli halef değil de bir vasiyet alacaklısı olması hâlinde, iptale konu olan kazandırmanın terekeye geri dönmesi için istihkak davası dermeyan edemez. Zira, vasiyet alacaklısının tereke üzerinde korunan mutlak bir miras hakkı yoktur. Bu durumda, vasiyet alacaklısı, MK 600'e dayanarak tayin edilmişse vasiyeti tenfiz memurundan, tayin edilmemişse yasal veya atanmış mirasçılara karşı kişisel bir alacak talebinde bulunabilir.

İptal kararının nispi bir karar oluşundan ötürü, şayet külli halef sıfatını haiz bir mirasçı, iptal davasında önceki vasiyet alacaklısı ile birlikte dava açarak davacı sıfatını kazanmamışsa, bu durumda, tasarrufun iptal edilmiş olması, onun açısından hükümlerini doğurmayacaktır. Bu nedenle, iptal

³⁰² Zira, ehliyetsizlik ve şekle aykırılık hâlleri tasarrufun bir kısmı değil tümünün muteberliğine etki ederler.

³⁰³ Oğuzman, **a.g.e.**, s. 196; Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, s. 343; Öztrak, **Miras Hukuku**, s. 56; Dural/Öz, **a.g.e.**, s. 225; Ayan, **a.g.e.**, s. 131; Şener, **a.g.e.**, s. 232. Akbıyık, ölüme bağlı tasarrufların iptali davasını bütünleyen edim davasının kural olarak bir miras sebebiyle istihkak davası olarak nitelendirilmesine karşı çıkar. Zira, yazar, iptal davasını açan kimsenin bir mal vasiyeti alacaklısı olması hâlinde, mirasçılarının tümünün iptal davasına katılmamış olmaları hâlinde, iptal davasını bütünleyecek edim davasının miras sebebiyle istihkak davası şeklinde açılmayacağını dile getirmiştir. Yazar, haklı olarak, iptal davasına katılmamış kimselere karşı iptal kararının hüküm doğurmayacağından yola çıkarak bu kimselere karşı istihkak davasının da açılmayacağını ileri sürmektedir. Ancak, istihkak davasının etki etmeyeceği mirasçılara karşı, sebepsiz zenginleşme temeline dayalı bir alacak davası veya kendine özgü nitelikte bir alacak davası açılması gerektiği görüşündedir. Akbıyık, **a.g.m.**, s. 116.

³⁰⁴ Cem Akbıyık, **Miras Sebebiyle İstihkak Davası**, İstanbul, Der Yayınları, 2003, s. 99.

davasının tarafı olmamış mirasçının, istihkak davası açarak malın terekeye dönmesini sağlama imkânı olmayacaktır. Böyle bir durumda, tasarrufu iptal ettirmiş olan önceki vasiyet alacaklısının, külli halef mirasçılardan borcun yerine getirilmemesi nedeniyle sadece bir tazminat talep etmesi mümkün olabilecektir³⁰⁵. Bu nedenle, açılması düşünülen istihkak davasında taraf olacak kimselerin de iptal davasına katılmalarını sağlamak, istihkak davasını sonuca ulaştırabilmek için elzendir.

İptal davası ile hükümsüz kalan ivazlı miras sözleşmelerinde sağlararası tasarrufta bulunulmuş edimin iadesi söz konusu olacaktır. İptal kararının kesinleşmesini takiben, sağlararası edimde bulunmuş olan taraf, sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca, ifa etmiş olduğu edimin iadesini talep edebilecektir.

İptal davası, henüz ölüme bağlı tasarrufun tenfizi yapılmadan evvel veya tenfiz davasının derdest olduğu bir esnada açılırsa, bu durumda, vasiyeti tenfiz memuru atanmışsa memur³⁰⁶, atanmamışsa sulh hakimi veya sulh hakiminin atayacağı bir kimse tereke mallarını yönetecektir. Uygulamada, bir tenfiz davasının, terekenin tespiti davası ile birlikte en az 2 yıl kadar sürdüğü görülmektedir. Bunun üzerine, bir de iptal davası açılmış olması hâlinde tasarruf lehdarlarının kendilerine vasiyet olunan mallara ulaşmaları oldukça uzun ve meşakkatli bir yoldan geçecektir.

7- İptal Davasının Tenkis Davasıyla İlişkisi

Tenkis davası, tasarruf sahibinin mirasının tasarruf edilebilir kısmını aşarak yapmış olduğu sağlararası ve ölüme bağlı tasarrufların yasal olarak belirlenmiş tasarruf edilebilir kısma kadar indirilmesi amacıyla açılan davadır³⁰⁷. Her iki davanın da yenilik doğuran davalar olması dışında birçok ortak özellikleri mevcuttur. Örneğin, tenkis davası da tıpkı iptal davasında

³⁰⁵ Akbıyık, **a.g.m.**, s. 113-114.

³⁰⁶ Alfred Schreiber, **L'Exécution Testamentaire en Droit Suisse**, Lausanne, Librairie Payot, 1940, s. 39.

³⁰⁷ Fikret Eren, **Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1973, s. 17.

olduğu gibi 1 ve 10 yıllık hak düşürücü sürelerle tâbi bir davadır. Her iki davanın da yasal mirasçılığı koruyan ve iradi mirasçılığı sınırlayan tarafları gözetildiğinde, belki de ayrıldıkları en önemli nokta, iptal davasının miras paylarını korumasına karşın tenkis davasının saklı payları koruyucu oluşudur³⁰⁸. Bu nedenle de, tenkis davasının kısmi bir iptal davası niteliğinde olduğunu söylemek mümkündür³⁰⁹. Tenkis davasının iptal davasından bir diğer farkı da tenkis kararının sağlararası tasarruflar üzerinde de etkili olabilmesidir. Serozan, her iki davayı da açmaya muktedir olan kimsenin öncelikle iptal yoluna giderek pastadan daha büyük pay almaya çalışması, bunun mümkün olmaması hâlinde ise tenkis davası açmasının akıllıca olacağını ileri sürmüştür³¹⁰. Keza, tenkise karar verilebilmesi için, söz konusu tasarrufun hukuken geçerli olması gerekmektedir³¹¹. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, ölüme bağlı tasarrufun iptali davasının dermeyan edilmesi hâlinde tenkis davasına ilişkin hak düşürücü sürenin durmayacak olmasıdır. Bu nedenle, davacı, bu süreleri göz önünde bulundurarak dava dermeyanında bulunmalıdır. Kendini güvenceye almak isteyen ihtiyatlı kimse, dilerse, terditli olarak aynı dava dâhilinde öncelikle ölüme bağlı tasarrufun iptalini, ardından ise tenkisini talep edebilir³¹².

C- İptal Yüzünden Uğranılan Zararların Tazmini

Ölüme bağlı tasarrufun iptali neticesinde ortaya çıkabilecek zararların tazminine ilişkin olarak Medeni Kanunumuzda bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda, Borçlar Kanununun ilgili genel hükümlerini MK 5'e dayanarak kıyasen uygulamak icap eder³¹³.

BK 26 uyarınca, sözleşmeyle bağlı olmaktan kurtulmak için hata ettiğini ileri süren kimse, hata kendi kusurundan ileri gelmişse, sözleşmenin bu suretle iptali yüzünden karşı tarafın malvarlığında meydana gelmiş zararı tazmine mecburdur.

³⁰⁸ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 183.

³⁰⁹ Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 328.

³¹⁰ Serozan/Engin, **a.g.e.**, s. 328.

³¹¹ Eren, **Tenkis**, s. 18.

³¹² Yarg. 2. HD 15.12.1972, E.6828/K.7129: "Vasiyetnamenin tenkis ve iptali istekleri aynı davada ileri sürülebilir." (İBD 1973/3-4 s. 409).

³¹³ MK 5'in uygulanabilirlik şartları için bkz. Oğuzman/Barlas, **a.g.e.**, s. 56-57.

Yanılma, herhangi bir üçüncü kişinin etkisi olmaksızın miras bırakanın nezdinde gerçekleşen bir durumdur. Vasiyetname söz konusu olduğunda, yanılma nedeniyle zarara uğrayacak bir karşı âkit yoktur. Bu nedenle, BK 26'nın kıyasen uygulanması gereği doğmaz. Ancak, miras sözleşmesi söz konusu olduğunda, kendi kusuru ile yanılığa düşen miras bırakanın BK 26'yı kıyasen uygulamak suretiyle, lehine tasarrufta bulunulan kimsenin zararını karşılaması gerekmektedir.

Hile ile iradesi sakatlanan miras bırakan da, kendisini aldatarak ölüme bağlı tasarrufta bulunmasına yol açan karşı âkit veya üçüncü şahıstan, iptal nedeniyle uğradığı menfi zararının tazminini talep edebilecektir.

BK 29 II uyarınca ise, ikrah üçüncü bir şahsın fiili olup da diğer taraf ikrahtan haberdar değilse veya haberdar olması gerekmiyorsa, ikrah ile iradesi sakatlanan kimse akdi feshederse, hakkaniyet gerektirdiği takdirde diğer tarafın zararını tazmine mecburdur. BK 29 II'yi de kıyasen miras sözleşmelerinde uygulama imkânı vardır.

Ölüme bağlı tasarrufun iptali neticesinde tazmin edilmesi lazım gelen zarar menfi zarardır. Diğer bir deyişle, âkit hiç yapılmamış olsaydı uğranılmayacak olan zararlar talep edilebilmektedir. Ölüme bağlı tasarruflarda ortaya çıkabilecek yegâne zarar, tasarrufun düzenlenmesine ilişkin masraflardan ibarettir. Bu zararlar da, sadece resmi vasiyetnamenin veya miras sözleşmesinin düzenlenmesi aşamasında ortaya çıkabilecek harçlar ve noterlik hizmet bedelleridir.

BK 31 uyarınca, aldatılma veya ikrah yoluyla iradesi sakatlanmış kimsenin akde icazet vermesi, zarar ve ziyan talebinden feragat ettiği manasına gelmemektedir. Bu hükmü, kıyasen ölüme bağlı tasarruflara uyguladığımızda, sakat tasarrufunu iptal hakkından feragat eden veya MK 504 I c.2'deki sürenin geçmesi suretiyle sakat tasarrufu onaylayan kimsenin, menfi zararlarının tazmini hakkından feragat etmediğini söylemek mümkündür.

Sonuç

Günümüzde, Miras Hukuku, iradi mirasçılık sistemi doğrultusunda gelişme göstermektedir. Türk Miras Hukukunda iradi mirasçılık sisteminin işlemesi için vasiyetnameler ve miras sözleşmeleri olmak üzere iki ana tasarruf türü öngörülmüştür. Tek taraflı hukuki işlem olan vasiyetnameyi düzenleyen tasarruf sahibinin irade teorisine tâbi olacağı konusunda herhangi bir şüphe bulunmamaktadır. Hâlbuki, iki taraflı hukuki işlem olan miras sözleşmesini düzenleyen tasarruf sahibinin irade teorisine mi yoksa güven teorisine mi tâbi olacağı konusu öğretilerde tartışmalıdır.

Ölüme bağlı tasarruflar için öngörülen irade sakatlığı hâlleri tıpkı Mevaz Kanunda olduğu üzere Medeni Kanunumuzda da dört türdür. Bunlar, yanılma, aldatma, korkutma ve zorlama hâlleridir. Yanılma hâlinin Borçlar Hukuku açısından sadece esaslı olan hâlinin hükümsüzlüğe sebep olduğu aşikârdır. Hâlbuki, ölüme bağlı tasarruflar söz konusu olduğunda, irade teorisinin ön plana çıkması sebebiyle adi saik yanılırları da dikkate alınmaktadır. Vasiyetname söz konusu olduğunda, hukuki işlem tek taraflı olduğundan ve irade teorisi tam olarak uygulandığından ötürü esaslı olması aranmaksızın her türlü saik hatası ilgili tasarrufu sakatlayacaktır. Hâlbuki, miras sözleşmeleri açısından konu tartışmalıdır. Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki, tartışma, ölüme bağlı tasarrufta bulunan kimse açısından değildir. Yoksa, ölüme bağlı tasarruf lehdarının herhangi bir sözleşen gibi değerlendirilerek güven teorisine tâbi tutulacağı konusunda herhangi bir tartışma bulunmamaktadır. İrade teorisini benimseyen yazarlar, tıpkı vasiyetnamelerde olduğu üzere miras sözleşmelerinde de tasarruf sahibinin irade teorisine tâbi tutulması gerektiğini ileri sürerler. İrade teorisi taraftarlarının dayanağı ise kanun koyucunun MK 504'te vasiyetname ve miras sözleşmesi olarak bir ayırım yapmayarak ölüme bağlı tasarruflar terimini tercih etmiş olmasının, her iki tasarruf şeklini de aynı hükümlere tâbi tutmak istemesinden kaynakladığı şeklindedir. Buna göre, her türlü hata, hile ve ikrah hâli tasarrufun sakatlanmasına sebebiyet verecektir. Konuya ilişkin hâkim olan

görüş ise, miras sözleşmesini düzenleyen kimsenin de aynen miras sözleşmesinin lehdarı gibi güven teorisine tâbi tutulması yönündedir. Yazarlar, bu görüşlerini, miras sözleşmelerinin vasiyetnamelerden farklı iki taraflı hukuki işlemlere olmasına dayandırmaktadırlar. Konuya ilişkin son bir görüş ise, tasarruf sahibinin sadece, ivazsız miras sözleşmelerinde irade teorisine tâbi tutulması gerektiği, ivazlı miras sözleşmelerinde ise tasarruf lehdarı ile birlikte güven teorisine tâbi tutulması gerektiği yönündedir.

Hata hâline ilişkin olarak Kanun, sakat tasarrufun iptaline bazı sınırlamalar getirmiştir. MK 504 II uyarınca, tasarruf lehdarının veya tasarrufa konusunun kimliğine ilişkin açık bir hatanın olması hâlinde, tasarruf sahibinin asıl gayesinin tespit edilebilmesi mümkünse *favor testamenti* ilkesi gereğince bu yönde düzeltme yapılarak tasarruf ayakta tutulur.

Ölüme bağlı tasarrufların oluşturulmasında ne iradede ne de beyanda temsile izin verilmediğinden ötürü vasıtada hata hâli ortaya çıkmaz. Bu nedenle de, ölüme bağlı tasarruflarda vasıta bulunması hâlinin sadece yokluğa sebebiyet vereceğini söyleyebiliriz.

Aldatılma hâli, saik hatasının bir başkası tarafından tasarruf sahibi nezdinde yaratılması durumudur. Vasiyetnameler açısından, aldatma eyleminin kimin tarafından yapıldığı önem taşımaz. Bu nedenle, lehine tasarruf edilen kimse ile üçüncü kişinin aldatması hâlleri arasında bir fark bulunmayarak, aldatılma hâli ile tasarruf arasında nedensellik bağının bulunması irade sakatlığının oluşması için yeterlidir. Miras sözleşmelerinde ise, hem tasarruf sahibinin hem de tasarruf lehdarının, üçüncü kişilerin aldatması sebebiyle miras sözleşmesinden dönebilmeleri için, aldatılma olayından çıkar sağlayacak tarafın durumdan haberdar olması veya haberdar olabilecek durumda olmaları gerekmektedir.

Vasiyetnameler açısından, korkutmanın her derecesi iptale sebebiyet verebilir. Korkutma hâlinin, miras sözleşmelerinde irade sakatlığına yol açabilmesi için esaslı olması gerekir. Miras sözleşmeleri açısından, korkutma hâlinin sübjektif kriterlere göre incelenmesi gerekir. Zira, ilgili korkutma

eyleminin, tasarruf sahibi üzerinde tasarrufu oluşturması yönünde bir etkisi olup olmadığının ancak bu şekilde tespiti mümkündür.

Zorlama ile korkutma fiilleri bir bütünün iki parçasıdır. Zorlama hâli, korkutma hâlinin fiziksel şiddet barındıran hâlidir. Zorlama hâli ile, *vis absoluta*'ya sebebiyet veren, maddi cebir hâlini karıştırmamak gerekir. Zira, maddi cebir hâli, irade sakatlığına değil irade yokluğuna yol açmaktadır.

Genel olarak, ölüme bağı tasarruflarda ortaya çıkan hükümsüzlükler iki türdür. Ölüme bağı tasarruf ya maddi cebrin sebebiyet verdiği *vis absoluta* hâlindeki gibi yok hükmündedir veyahut yanılma, aldatma, korkutma ve zorlama hâllerinde olduğu üzere iptal edilebilirliği söz konusudur. Şeklen görünürde bir ölüme bağı tasarrufun mevcudiyeti söz konusu ise, tasarrufun yok hükmünde olması hâlinde, ileride çıkabilecek ihtilaflar bakımından yokluğun tespiti gerekebilecektir. Şayet iptal edilebilirlik durumu varsa, bu durumun incelenmesi tasarruf sahibinin ölüm anına göre belirlenir. Tasarruf edenin vefatı öncesinde irade sakatlığına uğramış ölüme bağı tasarrufu ortadan kaldırma imkânı yalnızca tasarruf sahibine aittir. İrade sakatlığına uğramış olması sebebiyle tek taraflı olarak ortadan kaldırılması gereken tasarruf bir vasiyetname ise, tasarruf sahibi, hayatı süresince dilediği zaman vasiyetnamesinden dönme imkânına sahip olduğundan, bu durum büyük bir önem arz etmez. Vasiyetnameden dönme, vasiyetname şekillerinden birisine uyularak, yok etme ile veya sonraki tasarruflar ile mümkündür. Miras sözleşmelerinin tek taraflı olarak ortadan kaldırılabilmesi için Kanunda belirtilen sebeplerden birinin gerçekleşmiş olması gerekir. Bu sebeplerden biri de irade sakatlığı hâlleridir. İrade sakatlığına uğramış bir miras sözleşmesini ortadan kaldırma işleminin ne şekilde yapılacağı konusunda öğretide fikir ayrılıkları mevcuttur. Bu konuda bizim de katılmakta olduğumuz görüş uyarınca, miras bırakanın geri alma beyanını içeren, şekle uygun bir vasiyetname düzenleyerek keyfiyeti karşı âkide bildirmesinin yeterli olacağı yönündedir.

MK 504 I c.2 uyarınca, tasarruf sahibine, irade sakatlığını öğrenmesinden itibaren tasarrufunu geri alması için 1 yıllık süre tanınmıştır. Bu süreyi sessiz

sedasız geçirmesi durumunda, tasarruf sahibinin adeta sakat iradesine onay verdiği kabul olunur. Bu andan sonra, sakat tasarruf, sahih bir tasarruf gibi hükümlerini doğuracaktır. Söz konusu sürenin geçirilmiş olması, tasarruf sahibinin sağlığı süresince, vasiyetnameler açısından fazla bir etki doğurmaz. Zira, daha önceden de bahsini etmiş olduğumuz üzere, tasarruf sahibi, herhangi bir sebep göstermeksizin dilediği zaman vasiyetnameden dönme imkânına zaten sahiptir. Hâlbuki, miras sözleşmesinin iki taraflı bir hukuki işlem olması nedeniyle, taraflar anlaşmadıkça veya makul ve geçerli bir iptal sebebi bulunmadıkça taraflardan birisinin tek taraflı olarak bu tür bir sözleşmeyi ortadan kaldırması mümkün olmayacaktır. Bu nedenle sakat tasarrufun sağlık kazanmasına imkân veren bu bir yıllık hak düşürücü sürenin miras sözleşmeleri açısından önemi büyüktür.

İrade sakatlığına uğramış tasarrufların ayakta tutulması asıldır. İptal ise en son başvurulması gereken yoldur. Bu nedenle de, tasarruf sahibinin gerçek iradesinin tespiti için, ölüme bağlı tasarruflara özgü *favor testamenti* kuralı başta olmak üzere yorum kurallarından faydalanmak icap eder.

Tasarruf sahibinin vefatından sonra, irade sakatlığına uğramış ölüme bağlı tasarrufu ortadan kaldırabilmenin yegâne yolu iptal davası açmaktır. Evliliğin iptali davası ile şeklen benzerlik taşıyan bu bozucu yenilik doğuran davayı açma hakkı, iptal kararından lehine menfaat sağlayabilecek mirasçılar ile vasiyet alacaklılarına tanınmıştır. Bu davanın açılabilme şartlarından birisi de irade sakatlığı nedeniyle sakat tasarrufa sağlık kazandıran 1 senelik düzelme süresinin geçmemiş olmasıdır. Tasarruf sahibinin, yanıldığı veya aldatıldığını öğrenmesinden, korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulmasından itibaren başlayan 1 yıllık süreç dâhilinde tasarrufu geri almamış olması hâlinde, sakat tasarruf düzelecek ve açılan iptal davasının kabul edilmesi de mümkün olmayacaktır.

743 sayılı eski Medeni Kanunun uygulanması esnasında iptal davasının tâbi olduğu sürenin niteliği hususunda öğretide bir fikir ayrılığı bulunmasına karşın, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun ilgili sürelerin hak düşürücü olarak nitelenmiş olması ile bu tartışmaya bir son verilmiştir. Zira, ölüme bağlı

tasarrufların iptali davası, bir eda davası olmayıp, bozucu yenilik doğuran bir davadır. Bu sebeple de, ilgili sürelerin hak düşürücü süreler olarak hüküm altına alınmış olması isabetli olmuştur.

Ölüme bağlı tasarrufun iptali sonucunda, elde edeceği menkul ve gayrimenkul malların hâlihazırda zilyedi olan kimsenin iptal davası açmaya da ihtiyacı yoktur. Zilyed, aleyhine açılacak istihkak veya mal vasiyeti ifası davasında herhangi bir süreye tâbi olmaksızın iptal defini ileri sürerek ifadan kaçınabilir.

İptal kararı, ölüme bağlı tasarrufları mirasın açıldığı ana kadar geriye yürüyerek ortadan kaldırır. İptal kararının kesinleşmesi sonrasında, iptal edilen tasarruftan önce başka bir tasarruf mevcutsa, bu tasarruf yürürlüğe girecek, iptal edilen tasarruftan başka bir ölüme bağlı tasarruf bulunmamaktaysa, yasal intikal hükümleri uygulanacaktır.

İptal kararı, sadece davaya taraf olanlar açısından etkili, nispi nitelikli (*inter partes*) bir karardır. Bu nedenle de, iptal davası kabul edilmiş olsa dahi, ölüme bağlı tasarruf, iptal davasında taraf olmayan kimseler için hükümlerini doğurmaya devam edecektir.

İptal kararı ile davalının elinde bulunan malların iadesi talep edilemez. İptal kararına konu olan tasarruf menkul ise zilyedlere karşı, gayrimenkul ise tescil işlemini yapmaya yetkin kimselere karşı miras sebebiyle istihkak veya mal vasiyeti ifası davalarının açılması icap eder.

KAYNAKÇA

- Akartepe, Alpaslan** : Ölüncüye Kadar Bakma Sözleşmesi, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2005.
- Akbıyık, Cem** : Miras Sebebiyle İstihkak Davası, İstanbul, Der Yayınları, 2003.
- Akbıyık, Cem** : Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davasını Bütünleyen Edim Davasının Hukuksal Niteliği Üzerine, Prof. Dr. Ergun Özsunay' a Armağan, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2004, s. 105 vd.
- Altuğ, Yılmaz** : Ölüme Bağlı Tasarruflarda İrade Sakatlıkları, İstanbul, İBD Eylül-Ekim 1955, C. XXIX, S. 9-10, sh. 401-429.
- Antalya, O. Gökhan** : Miras Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009. (Kısaltma: Miras)
- Antalya, O. Gökhan** : Mirastan Feragat Sözleşmesi, İstanbul, Alkım Kitabevi, 1999. (Kısaltma: Feragat)
- Arbek, Ömer** : Miras Hukukunda Ölüme Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisi Sınırları ve Müeyyidesi, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007.
- Ayan, Mehmet** : Miras Hukuku, 4. Bası, Konya, Mimoza, 2007.
- Ayiter, Nuşin/
Kılıçoğlu, Ahmet** : Miras Hukuku, 3. Bası, Ankara, Savaş Yayınları, 1993.
- Baygın, Cem** : Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2005.

- Berki, Şakir** : Miras Hukuku, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1975.
- Bıçakcı, Levent** : Mirastan Feragat Sözleşmesi, İstanbul, Kazancı, 1999.
- Bolak, Ahmet Ertuğrul** : Uygulamada Miras ve Tereke Hukuku, İstanbul, Eğitim Yayınları, 1980.
- Çağa, Tahir** : Türk-İsviçre Hukukuna Göre Mahfuz Hisseli Mirasçılarının Hukuki Vaziyeti, İstanbul, İsmail Akgün Matbaası, 1950.
- Dalamanlı, Lütfü** : Miras Hukuku Tatbikatı, Ankara, Ünal Matbaası, 1975.
- Dural, Mustafa/
Öz, Turgut** : Türk Özel Hukuku, Miras Hukuku, 4 Cilt, 3. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2006, C. IV.
- Dural, Mustafa** : El Yazısı İle Vasiyetname: Alman, İsviçre ve Avusturya Hukukları ile Karşılaştırmalı Olarak (Doktora Tezi), İstanbul, Cezaevi Matbaası, 1967 (Kısaltma: El Yazısı İle Vasiyetname).
- Dural, Mustafa** : Miras Sözleşmeleri, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1980 (Kısaltma: Miras Sözleşmeleri).
- Engin, Baki İlkay** : Yedek Mirasçılık-Yedek Mirasçı Atama-Yedek Vasiyet Alacaklısı Tayini, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2003.
- Eren, Fikret** : Borçlar Hukuku-Genel Hükümler, 8. Bası İstanbul, Beta Yayınları, 2003 (Kısaltma: Borçlar).
- Eren, Fikret** : Ölüme Bağlı Tasarruflarda İstenilerek Yapılan İrade Sakatlıkları, Ankara, Adalet Dergisi, Kasım-Aralık 1963, S. 11-12, sh. 1272 vd. (Kısaltma: İrade Sakatlıkları).

- Eren, Fikret** : Türk Medeni Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davası(Doktora Tezi), Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1966 (Kısaltma: İptal).
- Eren, Fikret** : Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1973 (Kısaltma: Tenkis).
- Esener, Turhan** : Türk Hususi Hukukunda Muvazaalı Muameleler, Ankara, 1966.
- Feyzioğlu, F. Necmeddin** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2 Cilt, 2. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1976, C. I.
- Gençcan, Ömer Uğur** : Miras Hukuku, Ankara, Yetkin Yayınları, 2008.
- Gönen, Doruk** : El Yazılı Vasiyetname, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2007.
- Gönensay, Samim/
Birsen, Kemalettin** : Miras Hukuku, İstanbul, 2. Bası, Ahmed Said Matbaası, 1963.
- Guinand, Jean/
Stettler, Martin** : Droit Civil II – Successions, 5ième édition, Genève/Neuchâtel, Editions Universitaires Fribourg Suisse, 2003.
- Hatemi, Hüseyin** : Miras Hukuku, 4. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2004.
- Hatemi, Hüseyin** : Miras Sözleşmelerinde Gabin Söz Konusu Olabilir Mi?, Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu için Armağan, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2004, s. 189-193.
- Hatipoğlu, Cihan Yüksel** : Murisin Mirasçılar Aleyhine Yaptığı Sağlararası Muvazaalı Muamelelerin Hukuki Sonuçları, Ankara, Yetkin Yayınları, 2004.

- İmre, Zahit/ Erman, Hasan** : Türk Miras Hukuku, 6. Basım, İstanbul, Der Yayınları, 2006.
- İnal, Nihat** : Miras Davaları, Ankara, Adalet Yayınevi, 2005.
- İnan, Ali Naim/ Ertaş, Şeref/ Albaş, Hakan** : Miras Hukuku, 6. Bası, Ankara, Seçkin Kitabevi, 2006.
- İşgüzar, Hasan** : Yeni Türk Medeni Kanunu' na Göre Miras Hukuku Hükümlerindeki Değişiklikler ve Yenilikler, Ankara, Yetkin Yayınları, 2003.
- Kaneti, Selim** : Hukuki İşlemlerin Çevrilmesi(Tahvili), İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1972.
- Kılıçoğlu, Ahmet M.** : Miras Hukuku, 2. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007.
- Kocağa, Köksal** : Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisi, Ankara, Yetkin Yayınları, 2006.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip** : Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı Borçlar Hukuku-Genel Bölüm, 3 Cilt, İstanbul, Filiz Kitabevi, C. I, 2008 (Kısaltma: Borçlar Hukuku).
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip** : Miras Hukuku, 3. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1987 (Kısaltma: Miras Hukuku).
- Köprülü, Bülent** : Miras Hukuku Dersleri (Mirasçılar-Ölüme Bağlı Tasarruflar-Mirasın İntikali "Geçmesi"), 2. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1985.
- Kuru, Baki** : Hukuk Muhakemeleri Usulü, Altı Cilt, Altıncı Baskı, İstanbul, Demir-Demir Yayıncılık, 2001.

- Lador, Jacques/** : Héritiers et Testateurs-Guide de Droit Successoral
Minet, John-Pierre/ Suisse, Genève, Les Editions Radar, 1954.
Hindermann, W.-E.
- Oğuzman, M. Kemal/** : Borçlar Hukuku-Genel Hükümler, 4. Bası, İstanbul,
Öz, M. Turgut Filiz Kitabevi, 2005.
- Oğuzman, M. Kemal/** : Medeni Hukuk-Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar,
Barlas, Nami 15. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008.
- Oğuzman, M. Kemal** : Miras Hukuku, 6. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1995.
- Önder, Akil** : Vasiyet Hukuku, Ankara, Doğuş Matbaası, 1944.
- Özkaya, Eraslan** : Hata, Hile, İkraah Davaları, Ankara, Seçkin Yayınevi,
 2000.
- Özmen, İsmail** : Miras Hukuku Davaları, Ankara, Kartal Yayınevi,
 2006.
- Öztan, Bilge** : Miras Hukuku, 3. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi,
 2008.
- Öztrak, İlhan** : La Révocation des Pactes Successoraux en Droit
 Suisse, Lausanne, Imprimerie Henri Jaunin S.A.,
 1957 (Kısaltma: La Révocation).
- Öztrak, İlhan** : Miras Hukuku, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal
 Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1968
 (Kısaltma: Miras Hukuku).
- Öztrak, İlhan** : Tek Taraflı Ölümüne Bağlı Tasarruflardan Rücu ve
 Vasiyetnamenin Ziyai, Ankara, Ankara Üniversitesi
 Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1964
 (Kısaltma: Rücu).
- Özüğür, Ali İhsan** : Medeni Yasadan Önce ve Sonra Türk Miras Hukuku,
 Ankara, Seçkin Yayınevi, 2001.

- Piotet, Paul** : Précis de Droit Successoral, Berne, Deuxième Edition, Editions Stämpfli & Cie SA Berne, 1988.
- Piotet, Paul** : Traité de Droit Privé Suisse-Tome IV-Droit Successoral, Lausanne, Editions Universitaires Fribourg, 1975.
- Rossel, Virgile/
Mentha, F.-H.** : Manuel du Droit Civil Suisse, 3 Tômes, Lausanne-Genève, Librairie Payot, Deuxième Edition, 1922, Tôme II.
- Schreiber, Alfred** : L'Exécution Testamentaire en Droit Suisse, Lausanne, Librairie Payot, 1940.
- Serozan, Rona/
Engin, Baki İlkay** : Miras Hukuku, 2.Bası, Ankara, Seçkin Kitabevi, 2008.
- Serozan, Rona** : Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumuna Değişik Bir Yaklaşım, Halit Kemal Elbir' e Armağan, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı, 1996, sh. 425-437.
- Şener, Esat** : Vasiyet Hukuku, Ankara, Seçkin Yayınevi, 1995.
- Tekinay, Selahattin Sulhi/
Akman, Sermet/
Burcuoğlu, Halûk/
Altop, Atillâ** : Tekinay Borçlar Hukuku-Genel Hükümler, İstanbul, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, 1993.
- Terré, François/
Lequette, Yves** : Droit Civil-Les Successions/Les Libéralités, Deuxième Edition, Paris, Dalloz, 1988.
- Umar, Bilge** : İsbat Yükü, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1968.
- Villey, Michel** : Roma Hukuku Güncelliği, Çev. Bülent Tahiroğlu, İstanbul, Der Yayınları, 2003.

ÖZGEÇMİŞ

1980 yılında İstanbul’ da doğdu. Ortaokul ve Lise öğrenimini gördüğü İstanbul Saint-Joseph Fransız Lisesi’ nden 1999 senesinde mezun oldu. Lisans öğrenimini Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ nde tamamladı. 2005 senesinden bu yana Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bölümü’ nde yüksek lisans yapmaktadır. 2005 senesinden beri, İstanbul Barosu’ nun 31722 sicil numarası ile halen avukatlık görevini ifa etmektedir.

TEZ ONAY SAYFASI

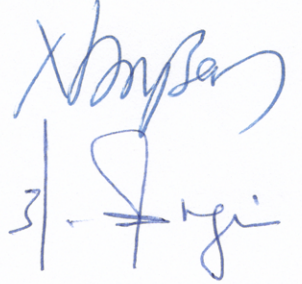
Üniversite Galatasaray Üniversitesi
Enstitü Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı Soyadı Mert AYSAL
Tez Başlığı Ölüme Bağlı Tasarruflarda İrade Sakatlıkları ve Sonuçları
Savunma Tarihi 25.03.2009
Danışmanı Doç. Dr. Baki İlkay ENGİN

JÜRİ ÜYELERİ

Ünvanı, Adı, Soyadı

İmza

Prof. Dr. Nami BARLAS

Doç. Dr. Baki İlkay ENGİN

Yrd. Doç. Dr. H. Murat DEVELİOĞLU

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. V. Mehmet BOLAK